

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E BİR ENTELEKTÜEL

Mehmed Fuad KÖPRÜLÜ

Editör
Dr. Berna FİLDİŞ

gece
kitaplığı

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E BİR ENTELEKTÜEL

Mehmed Fuad KÖPRÜLÜ

Editör
Dr. Berna FİLDİŞ

Osmanlı Devleti'nin yok oluş ve Cumhuriyet'in kuruluş döneminde yani kopuş ve devamlılığın bir arada olduğu bir 'kriz' döneminde entelektüel kimliğini oluşturan Mehmed Fuad Köprülü (1890-1966), yürüttüğü bilimsel faaliyetlerle sosyal bilimlerin pek çok alanında 'kurucu' rolünü üstlenmiştir. Edebiyat, tarih, felsefe, sosyoloji, psikoloji, hukuk, dil, siyaset bilimi, eğitim, din vb. alanlarla genişleyen bir yelpazede çalışmalar yapan Köprülü'nün yerli kültür birikiminin ortaya çıkarılması konusundaki çabası, sosyal bilimlere yüklediği misyonu belirlemiş ve entelektüel kimliğindeki çok yönlülük, bilim alanında kendisini disiplinlerarası bir metodoloji olarak göstermiştir.

Elinizdeki kitapta şairliğinden sosyolojik çalışmalarına; yabancı dil öğrenmeyi bilim adamı olmanın şartlarından biri haline getiren yaklaşımından politikacılığına; sanat ve tarih görüşlerinden disiplinlerarası metodolojisine kadar Köprülü'nün entelektüel kimliğini tamamlayan pek çok yönü incelenmiştir. Bu kimliği bütünlüklü olarak görebilmek adına kaleme alınan bölümlerin tamamında kavramsal, kuramsal, eleştirel yaklaşımlar sergilenmiş, Köprülü'nün çalışma biçimine sadık kalınarak yerli düşün hayatındaki yeri sorgulanmıştır.

gece
kitaplığı

www.gecekitapligi.com

f /gecekitapligi

t /gecekitap

es /gecekitapligi

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E BİR ENTELEKTÜEL

Mehmed Fuad KÖPRÜLÜ

Editör
Dr. Berna FİLDİŞ

Yayın Koordinatörü • Yaşar HIZ
Genel Yayın Yönetmeni • Aydın ŞİMŞEK
Editör • Dr. Berna FİLDİŞ
Kapak Tasarım • Esra YILDIZ
İç Tasarım • Aslı YILMAZ
Sosyal Medya • Betül AKYAR

Birinci Basım • © Aralık 2017 / ANKARA
ISBN • 978-605-288-129-3

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Gece Kitaplığı'na aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin
almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.
Gece Kitaplığı

Adres: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1. Sokak Ümit Apt
No: 22/A Çankaya/ANKARA

Tel: 0312 384 80 40

web: www.gecekitapligi.com

e-posta: gecekitapligi@gmail.com

Baskı & Cilt

Son Çağ

İstanbul Caddesi İstanbul Çarşısı

48/48

İskitler/Ankara

Sertifika No: 25931

Tel: 0312 341 36 67

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E BİR ENTELEKTÜEL

Mehmed Fuad KÖPRÜLÜ

Editör
Dr. Berna FİLDİŞ

Ön söz

M. Fuad Köprülü (1890-1966), yaşadığı dönem itibariyle hem Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş hem de Cumhuriyet'in kuruluş dönemlerine şahitlik etmiş bir isimdir. Birbirinin devamı olan her iki dönemde yaşananları 'kriz' teması etrafında ele almak mümkündür. Hemen her alanda birbirini besleyen bu 'kriz' atmosferi Osmanlıda bir yok oluşa karşılık gelirken, Cumhuriyet'te bir varoluş ile kendisini ortaya koymuştur. Köprülü'nün entelektüel üretimini birbirini takip eden yok oluş ve varoluş krizlerinden bağımsız ele almak mümkün değildir. Bu bağlamda Osmanlı'nın idari, mali ve askeri sorunları karşısında 18. yüzyıldan itibaren benimsediği Batılılaşma siyasetinin uygulanmaya devam ettiği dönemde 'Osmanlı Nasıl Kurtarılabilir?' kaygısıyla hareket eden Köprülü, bu siyasetin Cumhuriyet ile yeniden 'dizayn edildiği' ve temel kurumlarda köklü değişimlerin yaşandığı dönemde ise yeni düzenin korunması çabalarına ortak olmuştur. İki dönem birbirine göre siyasi ve toplumsal alanlarda bir kopuşu içerse de hem kronolojik olarak hem de Batılılaşma ve millet gibi pek çok tema üzerinden bir devamlılığa karşılık gelmektedir. Kopuş ve devamlılığı bir arada bulunduran bu kriz atmosferinde Köprülü'nün entelektüel kimliği bir 'genişleme' yaşamıştır.

Köprülü'nün yazı hayatı 1905 yılından trafik kazası geçirdiği 1965 yılına kadar uzanmaktadır. Altmış yıla varan bu süre içerisinde Köprülü, edebiyat başta olmak üzere tarih, felsefe, sosyoloji, psikoloji, hukuk, dil, siyaset bilimi, eğitim, din vb. alanlara uzanan bir yelpazede çalışmalar yapmıştır. Söz konusu çalışmalar, ilgili alanlardaki birikimin sınırlılığı nedeniyle daha değerli hale gelmiş ve başka çalışmalara ilham vermiştir. Köprülü'nün özellikle 1913 yılından itibaren milliyetçi cereyanın etkisi ile yaşadığı fikri değişim, Türk kültürünün teorik inşası gibi 'makro' bir hedefi entelektüel üretiminin merkezine koymasına neden olmuştur. Hedefin 'makro'luğu ile Köprülü, zamansal açıdan geniş, mekânsal açıdan ise büyük olanı çalışmak durumunda kalmış ve bütüncül bir tablo ortaya çıkarma adına sorduğu irili ufaklı sorular çok yönlü bir entelektüel faaliyet yürütmesini adeta kaçınılmazlaştırmıştır. 1913 yılında Darülfünun'a müderris olarak atanması Köprülü'nün yazı çalışmalarında bilimsel niteliğin ağırlık

kazanmasını sağlamıştır. Bu noktada yerli kültür birikiminin ortaya çıkarılması konusundaki çabası, sosyal bilimlere yüklediği misyonu belirlemiş ve entelektüel kimliğindeki çok yönlülük bilim alanında kendisini disiplinlerarası bir metodoloji olarak göstermiştir.

Köprülü'nün 1500'ü bulduğu tahmin edilen çalışmalarını yaptığı 1913 öncesi ve sonrası dönem -ilgilendiği konular ve bu konuları ele alış tarzı farklılaşsa da- entelektüel kimliği üzerinden düşünüldüğünde birbirini tamamlar niteliktedir. Dolayısıyla şairliği ve tenkitçiliği edebiyat tarihçiliğinden, eğitim üzerine düşünceleri üniversite hocalığından, sosyoloji ve tarihe dair fikirleri metodolojisinden, sanat ve siyaset ile kurduğu ilişki ise milli ideallerinden bağımsız ele alınmamalıdır. Bu bağlamda çalışmamızda, 2016-2017 sezonunun UNESCO tarafından Köprülü yılı ilan edilmesi kararından ilham alarak, farklı alanlara yayılmış üretimleri ile bir kez daha Köprülü konu edinilmiş, Köprülü'nün çok yönlü entelektüel kimliğine dair mevcut literatüre katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Kitaptaki çalışmalarla ilgili kısaca bilgi vermek okuyucu açısından aydınlatıcı olacaktır.

Mehmet Yunus YAZICI, “Mehmed Fuad Köprülü'nün Epistemik Cemaati: Bâkî Örneği” başlıklı çalışmasında Köprülü'nün yerli edebiyat tarihinin ilk metodolojik metni kabul edilen “Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl” makalesinden yola çıkarak ‘bütünlüklü bakış’ ilkesini kendi çalışmalarına ne kadar uyguladığını sorgulamaktadır. Köprülü'nün İslam Ansiklopedisi için kaleme aldığı Bâkî maddesi üzerinden yapılan bu sorgulama, Bâkî'nin epiküryen taraflarını merkeze alan Köprülü'nün göz ardı ettiği özelliklerin varlığına işaret etmektedir. ‘Bütünlüklü bakış’ ilkesiyle çelişen bu eksiklik, T. S. Kuhn'un ‘epistemik cemaat’ tanımlaması ile daha geniş bir sorgulamaya dönüşmekte, yazar yerli edebiyat tarihi birikimi içerisinde eksik bilginin tekrarlarla kalıcılışmasını sağlayan mekanizmaya Köprülü üzerinden dikkat çekmektedir.

Hasan Hüseyin GÜNEŞ, “Köprülü'nün Tarih Anlayışı ve Tarih Bilimi Üzerine Bazı Düşünceleri” başlıklı çalışmasında Tarih-i Osmâni Encümeni'nin tam olarak eğilemediği modern tarihçilik ve yerli tarihin oluşturulması faaliyetlerine sistemli olarak girişen ilk kişi olan Köprülü'yu ve Köprülü'nün bu alanda yerli ve Batılı birikim üzerinden yaptığı muhasebeyi ele almaktadır. Söz konusu muhasebenin somut çıktılarını olarak görülebilecek önemli eserlerini içerik ve metodoloji açısından değerlendiren yazar, Köprülü'nün tarihçiliğini ‘yaptığı katkılar ve taşıdığı eksiklikler’ üzerinden çözümlenmektedir.

Sevda KAMAN, “Fuat Köprülü'nün Yüksek Tahsil ve Yabancı Dil Üzerine Görüşleri” başlıklı çalışmasında Köprülü'nün kendi yaşam tecrübesinden beslenerek üniversitelerde yabancı dilin işler olması gerekliliğine dair

yaptığı vurgu üzerinde durmaktadır. Modern bilimlerin üretileceği mekân olarak üniversitelerin ve modern bilimlere dair birikimin kaynağından alınabilmesi için Batı dillerinin öneminin altını çizen Köprülü, memleketin manevi ve kültürel gelişimi açısından Batı dillerinin üniversitelerde geniş bir dolaşım alanına sahip olması gerektiğini düşünmüştür. Bu konuda akademi çatısı altında ve eğitimci kimliği ile söyledikleri, henüz lisede iken yabancı dil konusunda kendisini yetiştirmeye başlayan, pek çok konuda olduğu gibi yabancı kaynaklardan beslenme konusundaki yetersizliği nedeniyle Mekteb-i Hukuk'tan ayrılan Köprülü'nün sözlerini ilgi çekici hale getirmektedir.

Berna FİLDİŞ, “M. Fuad Köprülü'nün İlm-i Cem'iyet Üzerine Fikirleri” başlıklı çalışmasında Köprülü'nün 1910 yılında *Servet-i Fünûn* dergisinde birbirinin devamı olarak yayımlanan “İlm-i Cem'iyet” başlıklı makalelerini konu edinmiştir. Köprülü daha çok edebiyat ve tarih disiplinleri üzerinden tanımlanan entelektüel kimliğinin erken dönemlerinde, sosyoloji tarihi ve sosyologlara yönelik bilgisiyle sahip olduğu çok yönlülüğü ortaya koymaktadır. 19. yüzyılda yaşanan toplumsal krizleri çözme iddiasıyla Batı'da ortaya çıkan sosyolojinin, yerli entelektüel atmosfere idari, mali ve askeri sorunları çözme amacıyla uygulanan Batılılaşma siyasetinin sonucu olarak girmesi, Köprülü'nün makale dizisi boyunca yaptığı sorgulamaları bu siyasetin taşıdığı ‘sorunları çözme’ amacının bir parçası haline getirmektedir. Diğer taraftan makale dizisi, Köprülü'nün ilmi hayatının başladığı 1913'ten çok önce metodolojik sorgulamalara girmiş olduğunu ve ilmi çalışmalarının zemininde sosyolojinin de bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Abdullah ÖZDAĞ, “M. Fuat Köprülü'nün Demokrat Partili Yılları (1946-1957)” başlıklı çalışmasında çok partili hayata geçiş sürecinden itibaren Köprülü'nün Türk siyasi hayatında bıraktığı izleri sürmektedir. Yürütmüş olduğu faaliyetlerle sosyal bilimlerin pek çok alanında ‘kurucu’ rolü üstlenen Köprülü, 1946'dan itibaren aldığı görevlerle siyasette de bu rolü devam ettirmiştir. Kurulma ilkelerinden uzaklaştığını deklare ederek DP'den ayrıldığı 1957 yılına kadar Dışişleri Bakanı sıfatıyla Kore'ye asker gönderilmesi, NATO'ya üyelik, Kıbrıs meselesi gibi konularda Türk Dış Politikası'nın sonraki dönemlerini de etkileyecek gelişmelere imza atan Köprülü bu makalede siyasetçi kimliği ile değerlendirilmektedir.

Haluk ÖNER, “Fuad Köprülü'nün Şiirleri Üzerine Bir İnceleme” başlıklı çalışmasında Köprülü'nün ‘şair kimliğinde yaşanan değişim ile düşünce dünyasında yaşanan değişim arasındaki örtüşme’den yola çıkarak şiir tarzının entelektüel kimliğinin mahiyeti ile ilgili bir temsiliyet üstlendiğini söylemekte, Ahmet Haşim merkezli Fecr-i Âti ve Ziya Gökalp merkezli Milli edebiyat etkisindeki şiirlerini üslup, kelime tercihi, tema üzerinden

çözümlemektedir. Şair kimliğinin edebiyat tarihçiliğinin zemini olarak değerlendirilmesi gerektiğini söyleyen yazar, Osman Turan'ın şair ve ediplikten âlimliğe geçiş olarak özetlediği tekâmül sürecinin altını çizmektedir. Edebiyat tarihçiliği ön plana çıktıkça şair kimliği geri planda kalan Köprülü'nün şiirle kurduğu ilişkinin Türk şiirinde yaşanan değişimi, bu değişimin arka planındaki toplumsallığı veren bir 'geçirgenliğe' sahip olması ise onun düşünce dünyasındaki değişimi de içerisine alan daha genel bir tablonun okunabilmesine fırsat vermektedir.

Süreyya GENÇ ve Ferhunde KÜÇÜKŞEN ÖNER, "Fuat Köprülü'nün Sanat Üzerine Düşünceleri" başlıklı çalışmalarında Köprülü'nün sanata yüklediği anlamı, sanatın içine doğduğu toplumun yapısını ve içinde bulunduğu zamanın ruhunu veren bir gerçeklik olduğu ön kabulünden hareketle çözümlemektedirler. Ekonomi, siyaset, din gibi toplumu oluşturan pek çok parçadan biri olarak sanat Köprülü'de, toplumsal bütünden etkilenen ve bu bütünün durumunu yansıtan bir birikim olarak ele alınmaktadır. Sanatın tarih içerisinde bir toplumun kültürel birikimi olarak işlev görmesi, Köprülü'nün Türk tarihinin teorik inşasında bu alanı da 'bir malzeme deposu' olarak kullanmasını sağlamıştır. Bu bağlamda makalede Köprülü'nün Türk ve Batı sanatı ile ilgili düşünceleri, çalışmalarındaki genel amacın bir parçası olarak yorumlanmaktadır.

Ümmet ERKAN, "Mehmet Fuat'ın Türk Yurdu Dergisi'ndeki Yazılarının Analizi (1911-1931)" başlıklı çalışmasında Köprülü'nün 1911 yılında yayın hayatına başlayan ve 'Türklüğün her alanda yükselmesini' hedefleyen *Türk Yurdu*'nda kaleme aldığı yazılarını, milliyetçilik ile edebiyat ve tarih olmak üzere iki başlık altında incelemektedir. Söz konusu yazılar, Köprülü'nün 1913 Balkan Savaşları hezimetinin ardından düşünce dünyasının merkezine koyduğu Türkcülük fikriyatını farklı alanlarda nasıl teorize ettiğini ve güncel politik gelişmeleri milliyetçilik eleğinden geçirerek nasıl değerlendirdiğini göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Son olarak Macit BALIK, "Köprülü'nün "Eski-Yeni" Tartışması ve Muallim Nâci Hakkındaki Görüşleri" başlıklı çalışmasında 19. yüzyılın son çeyreğinde Recaizâde Ekrem ve Muallim Nâci arasında cereyan etmiş, dönemin edebiyat gündemini belirleyen münakaşaya dair Köprülü'nün düşüncelerini ele almaktadır. Edebiyatta 'yeni' ile temsil edilen Batı etkisine karşı olmadığını belirtmesine karşın, geleneksel edebi birikime verdiği önem nedeniyle bu tartışmada eski edebiyatın baş temsilcisi olarak konumlandırılan Muallim Nâci, kendi dönemi içerisinde pek çok eleştiriye tabi tutulmuştur. 'Sıkı' bir Batılı edebiyat taraftarı profili çizen Köprülü bu eleştirileri kendi döneminde de devam ettirmiştir. Söz konusu eleştirilerin Muallim Nâci'nin edebi şahsiyetini aşarak, genel olarak şahsına, ailesine ve yetiştiği çevreye dönük bir olumsuzlamaya ulaştığını gösteren makale,

Köprülü'nün edebiyat tarihçisi kimliğini elde etmeden önce, yerli edebiyatı nasıl çözümlediğine dair veriler sunmaktadır.

Yukarıda kısaca değinilen her bir çalışma, ele aldıkları konular itibariyle Köprülü'nün sahip olduğu çok yönlü entelektüel kimliğin birer parçasına işaret etmektedir. Köprülü hepsi ayrı bir uzmanlık dalına dâhil birbirinden farklı konularda fikir beyan etmiş, pek çok alanda faaliyet yürütmüştür. Fikri ya da cismi olarak gerçekleştirdiği çalışmalarının tümü kendi içerisinde dağınık bir bağlam yaratsa da hem fikri gelişim süreci ve bu süreç içerisinde gerçekleşen kırılmalar hem de 'birikimini ülke yararına kullanma' iddiasıyla üstlendiği siyasi sorumluluklar birbirini bütünler niteliktedir. Köprülü'nün dağınık bir bağlam görüntüsü sergileyen söz konusu bütünlüklü yapısı, yaşadığı dönemde ve sonrasında takdir kadar eleştiri de almıştır. Araştırmacılara düşen Köprülü ile ilgili övgülerin ve yergilerin sebeplerini doğru olarak temellendirmek ve metodolojik açıdan kendisinin de yaptığı/yapma iddiasında olduğu gibi bütünlüklü bir sorgulamaya girişmektir.

Kitabımızın ilgili literatüre yararlı olması dileği ve başta kitaba katkı sunan yazarlar olmak üzere emeği geçen herkese teşekkürlerimle...

Berna FİLDİŞ

Kasım 2017, Bartın.

İÇİNDEKİLER

Ön söz	5
MEHMED FUAD KÖPRÜLÜ'NÜN EPİSTEMİK CEMAATİ: BÂKÎ ÖRNEĞİ	13
<i>Mehmet Yunus YAZICI</i>	
KÖPRÜLÜ'NÜN TARİH ANLAYIŞI ve TARİH BİLİMİ ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELERİ	43
<i>Hasan Hüseyin GÜNEŞ</i>	
FUAT KÖPRÜLÜ'NÜN YÜKSEK TAHSİL VE YABANCI DİL ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ	67
<i>Sevda KAMAN</i>	
M. FUAD KÖPRÜLÜ'NÜN İLM-İ CEM'İYYET HAKKINDAKİ FİKİRLERİ	89
<i>Berna FİLDİŞ</i>	
M. FUAT KÖPRÜLÜ'NÜN DEMOKRAT PARTİLİ YILLARI (1946-1957)	139
<i>Abdullah ÖZDAĞ</i>	
FUAD KÖPRÜLÜ'NÜN ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME	169
<i>Haluk ÖNER</i>	
FUAT KÖPRÜLÜ'NÜN SANAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ	185
<i>Süreyya GENÇ – Ferhunde KÜÇÜKŞEN ÖNER</i>	
MEHMET FUAT'IN TÜRK YURDU DERGİSİNDEKİ YAZILARININ ANALİZİ (1911-1931)	203
<i>Ümmet ERKAN</i>	
KÖPRÜLÜ'NÜN “ESKİ-YENİ” TARTIŞMASI VE MUALLİM NÂCİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ	225
<i>Macit BALIK</i>	

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E BİR ENTELEKTÜEL

Mehmed Fuad KÖPRÜLÜ

Editör
Dr. Berna FİLDİŞ

M. FUAD KÖPRÜLÜ'NÜN İLM-İ CEM'İYYET HAKKINDAKİ FİKİRLERİ

Berna FİLDİŞ¹

Giriş ya da Köprülü'nün Yazı Hayatı

Öğrencisi Fevziye Abdullah Tansel'in "Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Yazıları İçin Basılmış Bibliyografyalar"² adlı makalesindeki tespitine göre, 1905 yılında henüz on beş yaşında iken *Musavver Terakki* gazetesinde çıkan bir şiiriyle yazı hayatına başlayan M. Fuad Köprülü, kurucularından biri olduğu Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1950 yılına kadar yoğun bir yazı faaliyeti içerisinde bulunmuştur.³ 1950 yılından itibaren bilimsel çalışmalarını çoğunlukla eski kitaplarının yeni baskılarına hazırlık yapma ile sınırlandırmasına karşın Köprülü, bu tarihten ölümüne kadar kaleme aldığı tüm yazılarının listelendiği Tansel'in "Memleketimizin Acı Kaybı:

---

1 Yrd. Doç. Dr., Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

2 Fevziye Abdullah Tansel, "Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Yazıları İçin Basılmış Bibliyografyalar", *Türk Kültürü*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, S. 68, Ankara, 1968, s. 543-556.

3 Orhan F. Köprülü, 1957 yılında Demokrat Parti'den ayrılmasına kadar babasının ilmi çalışmalarının okumak ile sınırlı olduğunu aktarır. 1935 yılında yapılan bir ara seçimle Kars milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girmesiyle başlayan siyaset hayatının 1957 yılında sonlanmasının ardından aldığı davet üzerine Amerika'ya giden Köprülü, bir yıl boyunca Cambridge'te bir araştırma merkezinde çalışmış ve çeşitli şehirlerde konferanslar vermiştir. Ülkeye dönüşünün ardından 1960 İhtilali'nin gerçekleşmesi ve 6-7 Eylül Olayları'nın Dışişleri Bakanlığı döneminde yaşanmış olduğu iddiasıyla Yassıada'da yargılanması, çalışmalarında aksamalara sebebiyet vermiştir. 1961 yılındaki tahliyesinin ardından okuma ve malzeme toplama faaliyetlerine geri dönen Köprülü'nün ilmi çalışmaları, 1965 yılında geçirdiği trafik kazası ile tekrar ancak bu sefer kalıcı olarak sekteye uğramıştır. Konu ile ilgili olarak bkz. Orhan F. Köprülü, *Fuad Köprülü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s. 8-9.

Prof. Dr. Fuad Köprülü⁴ adlı makalesinde de görüldüğü üzere –ki bu bibliyografyada Köprülü'nün 45 çalışmasına yer verilir- yazma ritmi yüksek bir şahsiyet olmuştur. 1935 yılında Şerif Hulûsi Sayman'ın Burhaneddin Matbaası'ndan çıkan *Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Yazıları İçin Bir Bibliyografya (1913-1934)* kitabı, 1950 yılında *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar I* kitabında Sami N. Özerdim'in "F. Köprülü'nün Yazıları (1908-1950)" makalesi, 1953 yılında *60. Doğum Yılı Münasebetiyle Köprülü Armağanı* kitabında Osman Turan'ın "Fuad Köprülü'nün İlmi Neşriyatı"⁵ başlıklı bölümü, Fevziye Abdullah Tansel'in yukarıda değinilen iki makalesi ve oğlu Orhan F. Köprülü'nün *Türk Kültürü* dergisinin 93, 120 ve 157. sayılarında çıkan üç makalesi Köprülü'nün 60 yıl süren yazı macerasının ürünlerini bir araya toplamak adına yapılan bibliyografya çalışmalarıdır. Ancak bu çalışmalar günümüzde de eksiksiz bir Köprülü bibliyografyasının ortaya çıkmasını sağlamamıştır. Bu nedenle yazınsal üretimiyle ilgili kesin bir sayı vermek mümkün görünmese de Orhan F. Köprülü, yukarıda isimleri anılan çalışmaların gözden geçirilerek bir araya getirilmesi ile baba Köprülü'nün çeşitli alanlardaki ve türlerdeki çalışmalarının toplamının 1500 civarında olacağını söylemiştir.⁶

Köprülü'nün binlerle ölçülen çalışmalarının odak noktasını edebiyat oluşturmaya karşın ilgi alanının genişliği; dil, tarih, sanat, siyaset bilimi, eğitim, iktisat, hukuk, felsefe, din gibi pek çok alanda eserler vermesini sağlamıştır. Günümüz bakış açısıyla yorumlandığında disiplinlerarası bir metodoloji çerçevesinde birbirini tamamlayan bu çalışmalar, Köprülü'nün farklı alanlardan beslenmesinin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Nitekim Köprülü sahip olduğu Fransızca ile Batılı bilgi birikimini ilk elden gözden geçirmiş ve Batı kültürünün edebiyatı kadar, Klasik Dönem ve Aydınlanma Dönemi felsefesini, tarih ve iktisadını da öğrenme gayretinde olmuştur. Bu çeşitlilik içerisinde Köprülü'nün beslendiği bilgi alanlarından biri de sosyolojidir. Sosyolojiye duyduğu ilginin arka planında dönem itibarıyla bu disiplinin Avrupa'da popüler hale gelmesi ve bu popülerliğin Batılılaşma rüzgârlarıyla Osmanlıya taşınması vardır. 1789 Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı siyasi çalkantılar ve İngiltere merkezli Sanayi Devrimi'nin zaman içerisinde tüm Avrupa'yı etkisi altına alıp ekonomi ile sınırlandırılmayacak topyekün değişimlere neden olması, genel olarak Batı

4 Fevziye Abdullah Tansel, "Memleketimizin Acı Kaybı: Prof. Dr. Fuad Köprülü", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 1, Ankara, 1966, s: 267-281.

5 Bölümün 1. sayfasında dipnot olarak "Bu bibliyografya, Şerif Hulûsinin neşrettiği "Fuad Köprülü'nün yazıları için bibliyografya" sının iktibas (ikinci baskı, İstanbul 1940) ve ikmalî suretile vücuda getirilmiştir" ibaresi vardır. Bu açıklama, Şerif Hulûsi Sayman'ın 1935 yılında yayımladığı ve 1913-1934 yılları arasını kapsayan bibliyografyanın 1940 yılında basılan ve 1912-1940 yılları arasında genişletilen ikinci baskısına bazı eklerde bulunularak bu bölümün ortaya çıkarıldığını anlatmaktadır.

6 Orhan F. Köprülü, *Fuad Köprülü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s. 23.

toplumlarında pek çok sorunu ortaya çıkarmış ve Auguste Comte'un kuruculuğunda sosyoloji, mevcut sorunları çözme iddiası ile saygın bir yer edinmiştir. Neredeyse iki yüz yıldır yaşadığı idari, mali ve askeri sorunların çözülmesi amacıyla 1839 Tanzimat Fermanı'ndan itibaren Batılılaşma siyasetinin uygulama alanını genişleten Osmanlıda ise, aydınlar aracılığıyla yürütülen Batılı entelektüel atmosferi içeriye aktarma faaliyetlerinin bir parçası olarak dolaşıma dâhil olmuştur. Comte'un pozitivizm kavramı etrafında ördüğü sosyolojik bakış açısının neredeyse bir kesinlik temsiliyle sunduğu 'iyileştirme' iddiası, sosyolojinin içeride sahiplenilmesini kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda 33 yıllık II. Abdülhamid yönetiminin sonlarına rastlayan ve 1918 yılına kadar devlet yönetiminde belirleyici olacak İttihad ve Terakki kadrolarının yavaş yavaş güçlendiği bir dönemde entelektüel faaliyetlerine başlayan Köprülü, mevcut atmosferin yarattığı olumsuz koşullar içerisinde toplumsal krizlere dair Batılı pek çok ismin ürettiği fikirlerden beslenmeyi ihmal etmemiştir. Köprülü'nün bu alanda yaptığı okumalar ve sonrasında kaleme aldığı yazılar genel olarak metodolojisinin olgunlaşmasına katkıda bulunmuştur. Ömer Faruk Akün bu konudaki düşüncelerini "...sosyolojiye karşı büyük ilgisi onu bu sahada ihtisaslaşmaya götürmemiş olsa bile bu disiplinden kazandığı formasyon sonraki ilmi çalışmalarına çok sağlam bir zemin hazırlamıştır."⁷ sözleriyle dile getirmiştir.

M. Fuad Köprülü'nün 1905'te başlayan ve 1965'te geçirdiği kazaya kadar devam eden aktif yazı hayatını, içinde yaşadığı siyasal ve toplumsal atmosferden bağımsız ele almak mümkün değildir. Bu atmosferin kendi içerisinde barındırdığı kırılmalar, Köprülü'nün yazı hayatında önemli dönüşümlerin ve bununla bağlantılı dönemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu dönemler içerisinde en keskin ayrışmayı 1913 öncesi ve sonrası çalışmaları arasındaki fark üzerinden yakalamak mümkündür. Düşünsel açıdan yaşadığı değişimin üretimine yansımaları olarak okunabilecek bu dönemlendirmede, 1912 yılında başlayıp 1913 yılında büyük bir hezimetle biten Balkan Savaşları'nın doğrudan belirleyiciliği olmuştur. Tüm çalışma alanlarındaki üretiminin mahiyetini yeniden şekillendiren bu savaşların kendisinde yarattığı değişimin ilk belirtileri öncelikle edebiyat alanında görülmüştür. Bu bağlamda Köprülü, "... ilk döneminde Osmanlıcı, kozmopolit, bireyselci, estetik özerkliği önceleyen bir konumdayken Balkan savaşları esnasında yaşadığı dönüşümle Türkçü, milli, toplumcu ve organik birliğe dayalı bir orijinallik söylemini merkeze alan bir edebiyat tasavvuru..."⁸ benimsemiştir. Daha 1911 yılında *Servet-i Fünûn* dergisinde kaleme aldığı "Edebiyatlar Arasında"

7 Ömer Faruk Akün, "Mehmed Fuad Köprülü", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 28, Ankara, 2003, s. 472.

8 Fatih Altuğ, "İmparatorlukla Ulus-Devlet Arasında Kozmopolit Fuad Köprülü'nün Milli Edebiyata İhtidasi", *Mehmet Fuat Köprülü*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ed. Yahya Kemal Taştan, Ankara, 2012, s. 120.

isimli makalesinde edebiyatta milliliğin geçersizliğini, 1912 yılında yine aynı dergide kaleme aldığı “Türklük ve Yeni Lisan” isimli bir başka makalesinde ise dilde sadeleşmenin hem dile hem de edebiyata zarar vereceği fikrini savunan Köprülü, 6 Şubat 1913 yılında *Türk Yurdu* dergisinde çıkan “Ümid ve Azim” başlıklı makalesinde dile getirdikleriyle yaşadığı hızlı değişimi ortaya koymuştur. Balkan Savaşları sonrası Türk gençliğinin içine düştüğü umutsuzluğa karşı tekrar ayağa kalkması temasını işlediği bu makaleyi, aynı yıl yine *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanan “Türk’ün Duası”, “Meriç Türküsü” ve “Anadolu Akşamı” gibi milli duyarlılığa sahip bir toplumculuğun hâkim olduğu, sade bir dille yazılmış şiirleri takip etmiştir.

Yazı hayatının erken zamanlarında yaşadığı bu köklü değişim, Köprülü’nün edebiyat ile kurduğu ilişkiyi yeniden şekillendirmiş ve Köprülü tabiri caizse edebiyata yeni bir anlam yüklemiştir. Benzer bir farklılaşmayı sosyoloji ile kurduğu ilişkide de yakalamak mümkündür. Köprülü’nün hem düşünüş hem verdiği eserler açısından bakıldığında –dereceleri farklı olmasına karşın- ‘toplumsal’ ı her iki döneminde de önemseydiği söylenmelidir. Ancak 1913 öncesi ve sonrası sosyoloji disiplini ile kurduğu ilişkinin mahiyetinin değiştiği görülmektedir. Bu bağlamda bibliyografyası incelendiğinde Gustave Le Bon’dan 1910 yılında yaptığı *Rûh-ı Siyâset ve Müdâfaa-i İctimâiye* ve 1911 yılında Sadrettin Celâl ile birlikte yaptığı *Rûhü’l-cemaat* çevirileri sosyoloji ile doğrudan bir ilişki kurduğuna işaret etmektedir. 1913 sonrası ise toplumsal meseleler üzerine daha yoğun olarak fikir yürütmesine karşın, sosyoloji ile kurduğu ilişkinin dolaylılığı dikkati çekmektedir. Fikirlerini benimsediği sosyologların farklılaşmasının da eşlik ettiği bu değişim, Batı’da ve Osmanlı’da sosyoloji içerisinde yaşanan gelişmelerle birlikte ele alınırsa daha kapsamlı açıklamalara ulaşmak mümkün olacaktır.

Batı’da ve Osmanlı’da Sosyoloji Disiplininin Gelişimi

Comte’un 1857 yılındaki ölümüyle yaşanan kısa süreli bir durgunluğun ardından, 1886 yılında yayımladığı *Karşılaştırmalı Suçbilim* adlı eseriyle ün kazanan Gabriel Tarde ve sosyolojinin akademide kurumsallaşmasını sağlayan Emile Durkheim, bu disiplinin Batı’da tekrar canlanmasına hizmet etmiş isimlerdir. Hemen hemen aynı dönemde ve aynı ülkede yani Fransa’da faaliyet yürütmelerine karşın Tarde ve Durkheim’ın toplum gerçeğini çözümleyiş tarzları birbirinden farklıdır. Tarde bireyden yola çıkarak toplumsal olguları açıklarken, Durkheim toplumsal olguların bireyden bağımsız, aksine bireye ‘zor’la kabul ettirilen bir tür toplumsal yaptırım olduğu kanısını taşımıştır.⁹ Tarde’in birey üzerinden psikoloji başta olmak üzere

9 Zafer Toprak, “Psikolojiden Sosyolojiye Türkiye’de Durkheim Sosyolojisinin Doğuşu”, *Toplumsal Tarih*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, S. 238, İstanbul, 2013, s. 29.

diğer disiplinlerle kurduğu ilişki sosyolojinin ön planda tutulmadığı bir disiplinlerarasılığa denk düşerken, Durkheim'ın her olguyu tekçi bir anlayışla topluma bağlayan ve sosyolojinin kendine yeter bağımsız bir disiplin olduğunun altını çizen bir temsiliyet sergilediği görülmektedir. Söz konusu farklılık iki ismin arasında bir uzlaşmazlığın doğmasına ve birbirlerine karşı muhalif bir tutum sergilemelerine yol açmıştır. Bu çekişmenin kazananı ise 19. yüzyıl koşullarının yarattığı toplumsal krizlerin gittikçe derinleşmesi karşısında daha iddialı bir söylemi dillendiren Durkheim olmuş ve Tarde'nin sosyoloji içerisindeki popülaritesi henüz hayattayken sona ermiştir.

Tarde sosyoloji dâhil her bir sosyal bilim disiplininin kendilerini diğerlerinden ayıran sınırları itinayla ve kalınca çizdiği 19. yüzyıl koşullarında, bu sınırları mümkün olduğunca esneten bir geçişkenliği önemsemiştir. Bu bağlamda Durkheim'ın 'toplum toplumdur' totolojisinden uzak durarak, içerisinde hem sosyal bilimlerin hem de doğa bilimlerinin farklı disiplinlerinin olduğu daha kapsamlı bir sosyolojik yaklaşım geliştirmiştir. 19. yüzyılın Comte merkezli bilimler hiyerarşisine de bir itiraz olarak nitelendirilebilecek bu yaklaşım, her bir disiplinin birbirini beslediği daha eşit bir ilişkilenebilir, daha eşit bir ilişkilenebilir ise "... 'bilimsel' bir izahatın aşkın mercii olarak konumlandırılmış bir toplumsallık..."¹⁰ şartlanmasından uzak durulması gerekliliğine işaret etmektedir. Bu çözümlenmenin doğal sonucu ise toplumu sadece kendisiyle değil, farklı unsurlarla da açıklamak gerektiği düşüncesi yanında bireye ve "... bireyin içindeki toplumlara..."¹¹ odaklanılması olmuştur. Durkheim'ın toplumun sahip olduğu güç ile üzerinde neredeyse sınırsız bir şekillendirme tasarrufuna sahip olduğunu düşündüğü birey kabulünün zıddı olan bu yaklaşım, metodolojik açıdan Tarde'nin toplumsal bütün üzerinden vurgulanan homojenlikleri değil, birey üzerinden vurgulanan heterojenlikleri önemsedini göstermektedir. Bu noktada değinilmesi gereken bir başka şey, genellemelere karşı çıkan ve tekil olanın farklılığını ön plana alan Tarde'nin istatistiğe yüksek düzeyde bir önem atfettiğidir. Tarde, "... olguların önemini ölçeceği yerde yalnızca saymasından ve sadece kolaylıkla sayılabilecek şeyleri numaralandırmasından..."¹² dolayı istatistiğin zayıf noktaları olduğunu kabul etmiştir. Ancak ekonomik, siyasi ve sosyal alanlardaki ölçme özelliği ile topluma dair günlük ya da dönemlik bir kanının oluşması konusunda istatistiğin vazgeçilmez olduğunu da düşünmüştür. Aynı anda hem tekilin farklılığı üzerinden niteliği hem de her şeyi sayılara indirgeyen istatistiğe verdiği değerle niceliği önemsemesi çelişik görünse de Durkheim'ın tersine Tarde'nin sosyolojide makro

10 "Ali Akay'la Tarde Üzerine Söyleşi", *Tesmeralsekdiz: Gabriel de Tarde ve Mikrososyoloji*, S. 3, Ankara, 2007, s. 109-110.

11 A.g.m., s. 110.

12 Andrew Barry-Nigel Thrift, "Gabriel Tarde: Taklit, İcat ve Ekonomi", *Tesmeralsekdiz: Gabriel de Tarde ve Mikrososyoloji*, S. 3, Ankara, 2007, s. 57.

yerine mikro bir anlayışı benimsemiş olması, bu eğilimini belli oranlarda anlaşılır kılmaktadır. Sosyolojinin kurumsallaşma sancuları çektiği 19. yüzyılda dile getirdiği tüm bu fikirlerle Tarde, Durkheim karşısında daha geniş bir perspektif sunmuştur. Ancak dönem Batı'sının, derinleşen toplumsal krizleri içerisinde Durkheim'inki gibi daha az karmaşık ve daha fazla net formülasyonlara değer vermesi Tarde'nin Batı sosyolojisinde etkisini yitirmesine yol açmıştır.

Batıda bu gelişmeler yaşanırken Osmanlı üzerinden söylenmesi gereken ilk şey, Batılılaşma hareketlerinin Tanzimat Dönemi'nden itibaren daha kapsamlı olarak dolaşıma girdiğidir. Bu dönemde İbrahim Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi Osmanlı aydınlarının öncülük ettiği gazetecilik ve dergicilik faaliyetleri aracılığıyla Batılı kültür birikimi içeriye aktarılmaya başlanmıştır. Söz konusu aktarım çalışmalarında belli bir tarihten itibaren sosyolojinin de kendisine bir yer edindiği görülmektedir. Toplumsal meseleler, 1839 ile başlayan Tanzimat Dönemi'nde ilk aydın nesli olarak ortaya çıkan Genç Osmanlılar ve 1876 ile başlayan II. Abdülhamid Dönemi'nde ikinci aydın nesli olarak ortaya çıkan Jön Türklerin düşüncelerini sürekli olarak meşgul etmiş, yürüttükleri entelektüel faaliyetler sosyolojinin ilgi alanından kopuk olmamıştır. Ancak Osmanlıda sosyoloji disiplini ile ilk ciddi temas 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanının hemen ardından kurulan *Ulûm-ı İktisâdiyye ve İctimâiyye Mecmuası* aracılığıyla olmuştur. Ahmet Şuayip, Rıza Tevfik ve Mehmet Cavit'in kurucuları olduğu derginin ilk sayısında yer verilen "Mukaddime ve Program" isimli yazıda;

*"Ulum-i içtimaiyyeye gelince: Ogüst Kont'un (Auguste Comte) 'hikmet-i içtimaiyye' ve Löpley'in (Le Play) 'ilm-i cemiyet'e dair açtıkları mesalik son zamanlarda o derece tekâmül etti, o kadar şayan-ı hayret bir faaliyet göstermeye başladı ki şimdi hemen her mevzua, tersedat-ı müşkafane ile müdahale eylemektedir. Bugün felsefe, tarih, hukuk, ahlâk, terbiye (eğitim) ve san'at hakkındaki malumat-ı beşeriyye kemalen değişerek büsbütün başka bir ufk-u vasi-i tefekkürat küşad eylemiştir. Bu tebeddülâtı yapan, beşeriyete ulvi hakikatler telkin eden ilimdir."*¹³

sözleriyle sosyolojinin Batıda tüm sosyal alanları kapsayan yeni ve geniş bir bakış açısı sunduğuna ve her soruna müdahale eden tavrıyla yükselişte olduğuna işaret edilmiştir. Bu sözler ile tanıtımı yapılan sosyolojinin dik-katine sunulduğu kitlenin, devleti ayakta tutma idealinden hareket ederek Batılı esaslar çerçevesinde bir toplumsal dönüşümü öngören Osmanlı aydınları olduğu söylenebilir. Ancak bunun yanında;

13 Ümit Akca, *Sosyolojinin Türkiye'ye Girişi: Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası*, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2013, s. 56.

“Hayat-ı irfan-ı milelde Ulum-i içtimaiyyenin bu derece bir mertebe-i refiye irtika edeceğini ihtimal ki vazı’ları bile ümid etmemişlerdi. Rical-i devletin mesayi-i tecdidi ve ıslahîlerinde müşavir-i hareket-i Ulum-i içtimaiyye olmazsa bihakkın tayin-i güzergâh-ı selamet edilemeyeceğini, imar ve ıslah-ı memleket kabil olamayacağını mütefekkirin itiraf ediyor.”¹⁴

sözleri Batılı düşünürlerin sosyal bilimlere yüklediği misyonu daha kapsamlı olarak aktarmaktadır: Devlet adamlarının yönettikleri ülkelerin sorunlarını çözmek için uyguladıkları reformlarda sosyal bilimlerin rehberliğini kabul etmemeleri, bu sorunların çözümünü imkansızlaştıracaktır. Sosyal bilimlerin sadece entelektüel bir faaliyet olmadığını dile getiren bu sözler, sosyolojinin merkezde olduğu bir sosyal bilimler vizyonuna tek başına Osmanlı aydınlarının değil, Batılılaşma siyasetiyle ülkenin sorunlarını çözmeye çalışan devlet adamlarının da sahip olması gerektiğini anlatmaktadır. Batılı üstatların önemli çalışmalarına yer verileceği bilgisi doğrultusunda, ilk sayısının yayımlandığı 28 Aralık 1908’den son sayısının yayımlandığı 14 Nisan 1911’e kadar¹⁵ dergi sayfalarında pek çok makale aracılığıyla sosyal bilimlerin farklı disiplinlerine dair bilgilendirmelerde bulunulmuştur. Bu makaleler arasında bulunan Halide Salih ve Salih Zeki’nin “Ogüst Kont ve Felsefe-i Müsbete” makalesi, Rıza Tevfik’in “Tasnif-i Ulum: Bazı Mukadde-mat-ı Felsefiye 1-2” makale dizisi, “Hükümet ve Hürriyet Hakkında Spenser’in Felsefi 1-6” makale dizisi ve “Hürriyet: İngiliz Hekim-i Meşhuru Con Stuart Mil Hürriyeti Nasıl Anlıyor? 1-2” makale dizisi ise sosyoloji disiplininin içeriye tanıtılmasına yönelik çabanın bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

Toplam 27 sayı yayımlanan dergi, birbiriyle ilişkili birkaç görüşü kendisine referans almış ve bu referansların ön plana çıkarıldığı bir yayın politikası izlemiştir. Bu noktada üzerinde durulması gereken ilk şey, derginin evrimci bir çizgi takip ettiğidir. Comte’un pozitivizm kavramı etrafında dile getirdiği ilerlemeci anlayışla da örtüşen bu çizgi içeriye, Osmanlı’nın ekonomik açıdan refaha eriştiği, siyasi açıdan ise güçlendiği bir idealizm çerçevesinde aktarılmıştır. Buradan Darwin’in Evrim Teorisi’nin toplumsal alana tercümesi olarak da nitelenebilecek organizmacı anlayışa ulaşmak zor olmamıştır. Bu görüşün öncüsü konumundaki Spenser ile ilgili yukarıda isimleri anılan pek çok makaleye yer verilmesi, onun görüşlerine duyulan yakınlık nedeniyledir. Spenser toplumların farklılaşmamış bir birlik

14 A.g.e., s. 57.

15 Ümit Akca ilgili çalışmasında son sayının çıkış tarihi olarak 1 Nisan 1327 tarihini vermiş ancak mecmuanın yayınlanma tarih aralığını 1908-1910 olarak belirtmiştir. Türk Tarih Kurumu’nun Tarih Çevirme Kılavuzu’nda ise Rumi 1 Nisan 1327 tarihi, Miladi 14 Nisan 1911’e denk gelmektedir.

durumundan çıkıp, evrim sonucunda, oldukça karmaşık, farklılaşmış yapılar haline gelen canlı bedenlere benzediğini söylemiştir.¹⁶ Biyoloji üzerinden doğa bilimlerine ve dolayısıyla doğanın toplumla benzerliği kabulüne giden görüşün bireyci bir tutuma yönelmesi ise kendi içerisinde kaçınılmaz olmuştur. Nitekim Spencer'in Sosyal-Darwinist bir noktadan rekabetçi bir tutumla güçlü olanın tutunacağı ve güçsüz olanın ise eleneceği bir düzene yaptığı vurgu, bireyciliğin ön plana çıktığı liberal bir yaklaşımı beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda Spencer'in görüşlerini merkezine alan *Ulûm-ı İktisâdiyye ve İctimâiyye Mecmuası* içerisinde benzer görüşlerin savunuculuğunu yapmıştır.

1911 yılına kadar yayın hayatına devam eden derginin Spencer üzerinden evrimci ve organizmacı bir yaklaşıma odaklanması, bu dönem Batı sosyolojisinde hâkim olan Tarde-Durkheim kamplaşmasını ön plana almasına neden olmuştur. Oysa *Servet-i Fünûn* dergisindeki yazılarının bir araya getirilmesiyle oluşan *Hayat ve Kitaplar* adlı eserinde Ahmet Şuayip Batı sosyolojisindeki 'güncel' gelişmelerden bahsederken Tarde ve Durkheim'in isimlerini anmış ve aralarındaki çekişmeyi içeriye daha 1901 yılında aktarmıştır.¹⁷ Ancak *Ulûm-ı İktisâdiyye ve İctimâiyye Mecmuası*'nın kurucularından biri olan Ahmet Şuayip'in Tarde'a değinmesi, benimsediği organizmacılığa yönettiği eleştiriler nedeniyle her zaman sınırlı bir düzeyde kalmıştır. Konuyla ilgili olarak fikir yürüten isimlerden biri olan Zafer Toprak ise söz konusu dergide Durkheim'in adının hiç geçmediğini söylemiştir.¹⁸ Tarde ve Durkheim'in *Ulûm-ı İktisâdiyye ve İctimâiyye Mecmuası*'nın sayfalarında yeteri kadar işlenmemiş olmaları hiç ilgi görmedikleri anlamına gelmemektedir. Nitekim dönem içerisinde Selanik'te çıkarılan *Yeni Felsefe Mecmuası*, yanı sıra Baha Tevfik'in *Felsefe Mecmuası* ve *Servet-i Fünûn* dergilerinde sosyoloji ile ilgili makalelere yer verilmesi, Tarde-Durkheim kamplaşması üzerine daha fazla malumat edinilmesini mümkün kılmıştır. Bu bağlamda 1911 yılında *Yeni Felsefe Mecmuası*'nın 8. sayısında yayımlanan "İctimaiyatta Takip Edilecek Usul" başlıklı yazıda Tarde ve Durkheim'in sosyolojileri ile ilgili ayrı ayrı bilgi verildiği görülmektedir.¹⁹ Bilgilendirmenin ardından Durkheim'in Tarde'in fikirlerini çürüterek başarı kazandığı vurgulanmıştır ki, bu yorum Batı'da iki isim arasında yaşanan çekişmenin

16 Alan Swingewood, "Evrimsellik ve Sosyolojik Pozitivizm: Mill ve Spencer", *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*, Çev. Osman Akınhay, Agora Kitaplığı, 3. Basım, Ankara, 2010, s. 56.

17 Bu kitabın daha önceden çıkmış makalelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulduğu düşünülecek olursa Ahmet Şuayip'in Tarde-Durkheim kamplaşmasından ilk defa 1901'den önce bahsetmiş olduğu söylenmelidir.

18 Toprak, a.g.m., s. 28.

19 Mehmet Emin Balcı, "Tarde'i Neden Tard Ettik? Türk Sosyolojisine Dair Soykütüksel Bir Deneme", *İ.Ü. Sosyoloji Dergisi*, S. 29, İstanbul, 2014, s. 302.

Durkheim lehine sonuçlandırıldığını içeride bilindiğini göstermesi açısından önemlidir. Tüm bunlara karşın dönemin ruhunu özetleyen doğru cümle ise sosyoloji ile ilgili olarak kaleme alınan yazılarda Comte'dan, Le Play'den, Spencer'dan, Tardé'dan ve Durkheim'dan da beslenen çok sesli bir atmosferin var olduğudur. Ancak 1912 yılında başlayan Balkan Savaşları sonucunda alınan mağlubiyet ile Rumeli'deki toprakların kaybedilmesi, mevcut sosyoloji atmosferinde kapsamlı yapısal değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur.

1913 yılında sonlanan Balkan Savaşları, Tanzimat Dönemi'nden itibaren Osmanlı Devleti'ni ayakta tutacak bir siyaset olarak görülen Osmanlılık siyasetinin fiiliyatta yanlışlanması biçiminde okunabilir. Bu yenilginin ardından farklı ırk ve dinlerin Osmanlı toplumu adı altında bir arada yaşayabileceğine dair Tanzimatçı ruh geride kalmıştır. Osmanlı Devleti'nin nasıl ayakta tutulabileceğine dair yeni siyaset ise Fransız İhtilali kaynaklı milliyetçilik olmuştur. II. Abdülhamid'in ardından yönetimde ağırlık kazanmaya başlayan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin (İTC) uygulayıcılığında benimsenen Türkçülük cereyanı, kısa sürede Osmanlı aydınlarını da etkilemiştir. Batılılaşmanın rehberlik ettiği siyasette ve zihniyette köklü bir değişime karşılık gelen yeni dönem, 1909 yılında Cemiyet üyesi olarak Selanik'e giden ve 1911 yılından itibaren buradaki İTC Sultanisi'nde felsefe ve sosyoloji dersleri veren Ziya Gökalp'i de etkisi altına almıştır. Selanik'teki ilk zamanlarında Gabriel Tardé'nin fikirlerini kendisine yakın bulan Gökalp'in *Sosyolojik Yöntemin Kuralları* isimli kitabını okuduktan sonra Durkheim'a yakın durmaya başladığı bilinmektedir. Bu konuda Lütfi Erişçi "...ehemmiyetsiz bazı tercüme ve fikirler istisna edilirse bizde Durkheim'ın tesirleri... Ziya Gökalp'le girer."²⁰ diyerek yeni bir dönemin başlangıcına işaret etmiştir. Nitekim Gökalp, Balkan Savaşları'nın başlaması üzerine İTC'nin merkezinin Selanik'ten İstanbul'a taşınması ile İstanbul'a yerleşmiş ve burada Durkheim sosyolojisi konusunda daha da derinleşmiştir.²¹ Gökalp, İTC'nin bir parçası olarak 1913 sonrası merkezine aldığı milliyetçilik fikri aracılığıyla gittikçe küçülen Osmanlı topraklarında devamlılığı sağlayacak yeni bir yaklaşımı Durkheim sosyolojisi ile oluşturmaya çalışmıştır. İTC'nin Osmanlı Devleti'ni ayakta tutma adına Türkçülük vurgusunu arttırması oranında, Gökalp'in Durkheimcı sosyoloji anlayışı da bunu sağlayacak yaklaşım olarak yerini sağlamlaştırmıştır. Bu noktada söylenmesi gereken şey, Balkan Savaşları'nın ardından içerideki havanın tamamen değiştiği ve söz konusu değişime bağlı olarak çok sesli bir sosyoloji atmosferinin yerini tekçi bir anlayışa bıraktığıdır.

20 Lütfi Erişçi, "Türkiye'de Sosyolojinin Tarihçesi ve Bibliyografyası (1), *İ.Ü. Sosyoloji Dergisi*, C. 2, S. 1, İstanbul, 1942, s. 160.

21 H. Bayram Kaçmazoğlu, *Türk Sosyoloji Tarihi II: II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e*, Doğu Kitabevi, 4. Basım, İstanbul, 2013, s. 53.

1912 ilkbaharından itibaren çalışmalarına İstanbul'da devam eden Gökalp'in 1913 yılında Darülfünun'da ders vermeye başlaması ve 1914 yılında kurulan sosyoloji kürsüsünün ilk müderrisi olması etki alanını genişletmiştir. Bu dönemde Gökalp'in Durkheim'a dayanan ve milliyetçi bir siyaset üretimine imkân veren fikirlerinin etkisinde kalan isimlerden biri de Köprülü olmuştur. Köprülü ile Gökalp'in tanışıklıkları Selanik dönemine uzansa da yakınlaşmaları 1912 yılından itibaren olmuştur. Öncesinde İTC'nin desteklediği bir yayın organı olarak Selanik'te yayımlanan *Genç Kalemler* dergisinin milli edebiyat tezine karşı muhalif bir tavır sergileyen Köprülü, yakınlaşmanın ardından zihniyet dünyasında köklü bir dönüşüm yaşamıştır. İlk etkileri edebiyat alanındaki üretimlerine yansıyan bu dönüşüm, *Türk Yurdu* dergisinde yazmaya başlaması ile pekişmiş ve kısa sürede genel bir hayat görüşü haline gelmiştir. Köprülü'nün ileride vereceği önemli eserlerin düşünce hattını belirleyen bu dönemde Gökalp ile yakınlaşmasının sonuçlarından biri de onun sosyoloji alanındaki fikirlerinden etkilenmesi olmuştur. Nihad Sami Banarlı bu durumu Köprülü'nün hayatındaki güzel olaylardan biri olarak değerlendirir ve Gökalp'in sosyoloji okulunun talebesi olarak bilimsel ciddiyeti, heyecanı, zevki ve bazı metodlarını ondan öğrendiğini söyler.²² Gökalp sosyolojisinin Köprülü üzerindeki en önemli etkisi, Durkheim'ın içerinin koşullarına adapte edilmiş tercümesinden yola çıkarak milli kültürün ve bilincin yerleşmesini sağlamaya çalışan eserler vermesi olmuştur. Farklı uygarlık dairelerinden gelen toplumların sorunlarını açıklama konusunda Gökalp'in diğer sosyoloji ekolleri ve temsilcilerinin fikirlerine göre daha 'kullanışlı' bulunduğu Durkheimcı sosyoloji, Gökalp'in yardımcılarıyla 1913 yılında Darülfünun'da Türk Edebiyatı Tarihi müderrisliğine başlayan Köprülü'nün bilimsel çalışmalarında da bir karşılık bulmuştur. Bu bağlamda 1919 yılında yayımladığı "Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar" adlı eseri, Anadolu kültürel birikiminin Orta Asya'ya uzanan kökeninin sosyal bir anlayış çerçevesinde çözümlenmesini içermesi bakımından Durkheimcı bir Gökalp etkisine işaret etmektedir. Erişçi, Durkheimcı sosyolojinin -Gökalp'in üniversitede verdiği derslerin yanı sıra- Köprülü'nün başını çektiği birkaç müderrisin katkıları ile Darülfünun'da yerleşik hale geldiğini söyler.²³ Bu saptama yazı hayatının ilk döneminde sosyoloji disiplini ile doğrudan ilişki kuran Köprülü'nün, 1913'ten itibaren dolaylı bir ilişki kurmasını da açıklar niteliktedir.²⁴ Köprülü 1913

22 Nihad Sami Banarlı, "Köprülü'nün Hayatından Çizgiler", *Türk Kültürü Köprülü Sayısı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, S. 47, Ankara, 1966, s. 961.

23 Erişçi, a.g.m., s. 160-161.

24 Köprülü'nün eserlerinde mevcut olan sosyal boyut ile ilgili olarak bkz. Erdem Sönmez, *Annales Okulu ve Türkiye'de Tarih Yazımı*, Daktylos Yayınevi, İstanbul, 2008, s. 136-154; Erdem Sönmez, "Annales Okulu'nun Türkiye'deki Tarih Araştırmalarına Etkisi", *Mehmet Fuat Köprülü*, Ed. Yahya Kemal Taştan, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2012, s. 253-265.

öncesinde devam eden metodolojik arayışlarının bir sonucu olarak, Osmanlıda da yükselişte olan sosyoloji disiplini ile doğrudan ilişki kurmuş ve Comte, Le Play, Le Bon, Tarde gibi pek çok isimle ilgili okumalar yapmıştır. Tarde'nin fikirlerine belli bir sempati beslediği bu dönemin ardından Gökalp ile tanışması, ilmi çalışmalarında takip edeceği ana hattı belirlemiş ve bu çalışmaları yürütürken yararlanacağı metodolojiyi de Durkheim'a sabitlemiştir. Bu dönemden itibaren verdiği eserlerde sosyal boyutun merkezi bir yer tuttuğu görülen Köprülü, zaman içerisinde oluşturduğu ve farklı kaynaklardan da beslenen çok yönlü çalışma sistemi içerisinde sosyolojiden, konuları bağlamında yararlanmayı tercih etmiştir. Bu noktada söylenmesi gereken şey, Köprülü'nün sosyolojiyle yakın ilişki kurduğu yazı hayatının ilk döneminde ilmi bir arayış içerisinde olduğu, sonrasında ise bu arayışın yerini -netleşmiş bir metodolojiyle- ilmi üretime bıraktığıdır.

İlm-i Cem'iyet Makaleleri Üzerine

Köprülü disiplinlerarası bir kaynaktan beslenmesine ve ortaya çıkardığı eserlerle bu kaynağı beslemesine karşın, çalışmalarının yoğunlaştığı alanlar itibariyle yerli sosyal bilim tarihi içerisinde bir edebiyatçı ya da bir tarihçi, disiplinlerarası bir kavrayışla ise bir edebiyat tarihçisi olarak görülmüştür. Hâkim kanı, Köprülü ile ilgili çalışmaların daha çok bu alanlar üzerinden gerçekleşmesine neden olmuş, ilmi faaliyetlerinde benimsediği disiplinlerarasılık çoğunlukla ıskalanmıştır. Bu bağlamda Köprülü'nün sosyoloji disiplini ile kurduğu ilişkinin mahiyeti ve yerli sosyoloji tarihine katkıları üzerine de yeterince düşünülmediği görülmektedir. İlgili konuda yapılan sınırlı sayıda çalışmaya bakıldığında ilk dikkati çeken, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun 1966 yılında kaleme aldığı "Türk Sosyoloji Tarihinde Prof. Dr. M. Fuat Köprülü'nün Yeri ve Hizmetleri"²⁵ isimli makaledir. Belli bir boşluğu dolduran bu makalede Fındıkoğlu, Köprülü'nün daha Gökalp öncesi dönemde metodolojisini de göz ardı etmeden edebiyat sosyolojisi alanında faaliyet yürüttüğünü ve -bir sosyoloji bölümü henüz açılmadığı halde- yerli edebiyat sosyolojisinin kurucusu olduğunu söylemiştir.²⁶ Fındıkoğlu'na göre, bir toplumun edebi birikiminin iktisadi, hukuki, dini birikiminden bağımsız olmadığını düşünen Köprülü, sosyal kurumlar üzerine çalışmalar yapmayı da kaçınılmaz görmüştür. Bu bağlamda Fındıkoğlu, çıkardığı *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası* ile Köprülü'nün hukuk ve iktisat sosyolojisinin ele alınmasına da öncülük ettiğini belirtmiştir.²⁷ Ona göre sosyolojinin

25 Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, "Türk Sosyoloji Tarihinde Prof. Dr. M. Fuat Köprülü'nün Yeri ve Hizmetleri", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. 25, S. 4, İstanbul, 1966, s. 129-139.

26 A.g.m., s. 132.

27 A.g.m., s. 135.

bu üç alt dalı ile ilgili bakışı birbirini tamamlayan Köprülü, edebiyatın da iktisadın da hukukun da hayatın bütünlüğünden kopuk olmayan bir arka planla ele alınması gerektiğini düşünmüş ve bunu eserlerine uygulamıştır. Fındıkoğlu'nun kaleme aldığı bu makalenin yanı sıra aynı yıl yayımlanan Hilmi Ziya Ülken'in *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi* adlı eserinde Gökalp bahsinde Köprülü'yü sosyoloji ile ilişkisi üzerinden ele aldığı satırlar mevcuttur. Köprülü'nün Darülfünun'daki Türk edebiyatı tarihi derslerinde sosyoloji metodunu kullandığını söyleyen Ülken, edebiyat tarihini bir 'içtimai müessese tarihi' haline getiren Köprülü'nün toplumun diğer kurumlarının tarihiyle de ilgili araştırmalar yaptığını söylemiştir. Ülken'e göre 1917 yılında *Milli Tettebular Mecmuası*'nda çıkan "Anadolu Selçukluları ve Devlet Teşkilatı", 1924 yılında *Edebiyat Fakültesi Dergisi*'nde çıkan "Anadolu'da İslamiyet", 1931 yılında *Türkiyat Mecmuası*'nda çıkan "Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri", 1941 yılında *Belleten* dergisinde çıkan "Orta Zaman Türk-İslam Feodalizmi", 1943 yılında yine aynı dergide çıkan "Osmanlı İmparatorluğu'nun Etnik Menşei" gibi makaleleriyle Köprülü, kurumlar tarihi içinde genişleyen bir bakışa sahip olmuş ve Türk sosyolojisinin tarihi kısmına hizmet etmiştir.²⁸ Fındıkoğlu'nun makalesinde olduğu gibi, sosyoloji ile ilişkisini edebiyat merkezli alan ancak tarihsel gelişimleri içerisinde toplumu oluşturan diğer parçalara doğru genişleyen ilgisini de göz ardı etmeyen Ülken, pek çok konu yanında Köprülü'nün yerli tarihsel sosyolojiye yaptığı katkıların da altını çizmiştir. Fındıkoğlu'nun makalesi ve Ülken'in kitabında yer verdiği satırlar, Köprülü'nün sosyoloji tarihi içerisinde değerlendirilmesine yardımcı olan ve günümüzde de yararlanılan referans çalışmalarıdır. Ancak Köprülü'nün sosyoloji disiplini ile kurduğu ilişkiye dair sahip oldukları bilgi yetersizlikleri bu konuda kapsamlı ve detaylı bir sonuca varılmasını zorlaştırmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, Köprülü'nün yazı hayatının ikinci döneminde sosyolojik bakış açısını doğrudan kullandığı ancak -sosyoloji disiplininin kendisi üzerine düşünüşünü içeren- sosyoloji teorisiyle yakın bir ilişki kurmadığı görülmektedir. Bu durum, yazı hayatının ilk döneminde metodolojik açıdan bir belirsizlik içerisinde olduğu ve bir netliğe ulaşmak amacıyla sosyoloji-içi tartışmalardan beslenme yoluna gittiği gerçeği ile birbirini tamamlamaktadır. Dolayısıyla Köprülü'nün hem sosyoloji disiplini ile kurduğu ilişkinin mahiyetini daha kapsamlı olarak çözümleyebilmek hem de sosyoloji tarihi içerisindeki yerini daha detaylı olarak saptayabilmek için, yazı hayatının ilk dönemine yoğunlaşmanın yararlı olacağı söylenebilir.

Bu bağlamda Köprülü ile ilgili olarak kaleme alınmış bibliyografyaların incelenmesi önemlidir. Şerif Hulûsi Sayman'ın Köprülü'nün 1913-1934

28 Hilmi Ziya Ülken, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, Ülken Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 1998, s. 372.

yılları arasındaki çalışmalarını bir araya toplayan bibliyografyasının 1912-1940 yıllarını kapsayan 2. baskısı incelendiğinde, sosyoloji disiplini üzerine doğrudan herhangi bir yazıya rastlanmamıştır. Nitekim bu çalışmanın Köprülü'nün yazı hayatının ilk dönemine denk gelen 1912 yılında, "Şinasi'nin Şiirleri" başlığını taşıyan ve *Servet-i Fünûn*'da yayınlanan tek bir çalışmaya yer verdiği görülmektedir. Bu bibliyografyanın 2. baskısını merkezine alarak ekler yapan Osman Turan'ın 1912-1950 yıllarını kapsayan bibliyografya çalışmasında da benzeri bir sonuçla karşılaşmıştır. Daha çok mevcut bibliyografyalardaki eksik ya da yanlış bilgileri düzeltmek ve gözden kaçmış olanları kayda geçirmek üzerinden gerçekleştirilen Fevziye Abdullah Tansel ve Orhan F. Köprülü'nün bibliyografya çalışmalarında ise Tansel'in 1905'e kadar geri gittiği, Orhan F. Köprülü'nün ise -babasının ölümünden sonra yazdığı notlar üzerinde çalışarak ya da daha önce yayımlanmış çalışmalarını değişikliklerle yeniden yayımlayarak- 1974 yılına kadar ileri gittiği görülmektedir. Ancak bu çalışmalarda da Köprülü'nün doğrudan sosyoloji disiplini üzerine yazdığı herhangi bir yayınıyla karşılaşılmamıştır. Sami N. Özerdim'in 1908-1950 yılları arasındaki bibliyografya çalışmasında ise Köprülü'nün 1910 yılındaki *Rûh-ı Siyâset ve Müdâfaa-i İctimâiyye* ile 1911 yılındaki *Rûhül-cemaat* isimli Gustave Le Bon'dan yaptığı kitap çevirileri görülmektedir. Bu yayınlar dışında dikkati çeken bir diğer yayın ise 1910 yılı başlığı altında yer verilen "İlm-i cemiyet: Servet-i Fünun, XXXIX, 155-158, 169-170, 233-235, 298-300, 424-426. " künyesiyle kayıtlanmış birbirini takip eden beş parçadan oluşan bir makale dizisidir. Nitekim 1950 yılında yapılmış bibliyografya çalışmasında rastlanan bu yayına *İslam Ansiklopedisi*'nin 2003 basımındaki Ömer Faruk Akün'ün kaleme aldığı "Mehmed Fuad Köprülü" maddesinde de "İlm-i Cem'iyet" başlığı ve "SF, nr. 998, 8 Temmuz 1326, nr. 1013, 21 Teşrinievvel 1326" künyesiyle -beş uzun makale olarak açıklanıp- yer verildiği görülmektedir. Araştırmalar sonucunda söz konusu makalelerin 1966 yılında İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenci olan Aynur İzler tarafından bir mezuniyet tezi çalışması kapsamında Latin harflerine aktarıldığı görülmüştür. *Fuad Köprülü'nün İlk Makaleleri* adını taşıyan bu tezde, Köprülü'nün 1908-1913 yılları arasında *Servet-i Fünûn* dergisinde çıkan 73 makalesine yer verilmiştir. Çoğunluğu Türk dili ve edebiyatı alanında kaleme alınmış olan makalelerin geri kalan kısmını ise sanat ve edebiyat, Batı edebiyatı ve edebiyatçıları, felsefe, sosyoloji ve eğitim alanlarındaki makaleler oluşturmaktadır. "İçindekiler" kısmına İlm-i Cemiyet (1), İlm-i Cemiyet (2), İlm-i Cemiyet (3), İlm-i Cemiyet (4), İlm-i Cemiyet (5) olarak kaydedilmiş ancak metin kısmında son makalenin sadece İlm-i Cemiyet başlığı atılıp herhangi bir numara verilmeyerek Latinize edildiği makale dizisi ise sosyoloji ile ilgili yazıları oluşturmuştur. *Türk Kültürü* dergisinin Köprülü'nün 1966 yılındaki ölümünün ardından çıkardığı Köprülü Sayısı'nda da "Fuad Köprülü'nün İlk Yazıları" başlığı altında İzler'in yaptığı çalışmaya dair bilgiler verildiği görülmektedir. Bu çerçevede,

“Bir ilim adamının veyahut sanatkârın çalışma hayatı tetkik edilirken onun ilk faaliyetlerini de nazarı itibare almak gerekmektedir. Bu devre mahsulleri, âlim yahut sanatkârın daha sonraki işlenmiş fikir ve eserlerine nazaran basit olabilir, fakat gerek bu eserlerin temelini teşkil etmesi ve gerekse hayatındaki tekâmülün tam olarak tesbit edilebilmesi bakımından mühimdir.”²⁹

diyen İzler, Köprülü'nün yazı hayatına başladığını söylediği 1908 senesi ile Darülfünun'a müderris olarak atandığı 1913 senesi arasındaki yazı faaliyetlerinin ortaya çıkarılmasının önemini vurgulamış ve bu konunun meçhul kaldığını aktarmıştır. Söz konusu zaman aralığında yaptığı bibliyografya taramalarına dair bilgi veren İzler, Şerif Hulûsi Sayman'ın 1935 yılındaki bibliyografya çalışmasını ve bu çalışmanın 1940 yılında genişletilmiş 2. basımını esas alan Osman Turan'ın 1953 yılında oluşturduğu bibliyografyayı incelediğini söylemiştir. İlk çalışmanın Köprülü'nün yazı hayatını 1913, ikincisinin ise 1912 yılından itibaren başlatmasının sahip olduğu yetersizliğe işaret eden İzler, yaptığı çalışmalar sonucunda 1908-1913 arasında Köprülü'nün pek çok dergide yazılar kaleme aldığını ve bunların en mühimlerinin *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımlandığını belirtmiştir. Bu makaleler arasında bulunan ve çalışmamızı ilgilendiren makaleler hakkında ise “...bu devrede felsefe ve sosyoloji ile de ilgilenen Köprülü, İlm-i Cemiyet (beş makale) ve Roberto Ardigo (üç makale) adlı makalelerinde bu ilimlerin tarihlerine de temas etmektedir.”³⁰ diyerek bizim de paylaştığımız bir düşüncüyü dile getirmiştir. Sonuç itibarıyla İzler, Köprülü'nün sosyoloji ile kurduğu ilişkiye dair pek çok malzemenin olduğu bir makale dizisini Latinize ederek bu konuda çalışma yürütecek sosyal bilimciler ve özellikle de sosyologlar için önemli bir malzeme boşluğunu doldurmuştur, denilebilir. Ancak “İlm-i Cem'iyet”ler ile ilgili olarak söylenmesi gereken bir başka şey, yayımlanan Köprülü bibliyografyalarında zaman zaman rastlanan eksiklik ve yanlışlıkların bu makale dizisi için de geçerli olabileceğidir. Nitekim “Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Yazıları İçin Basılmış Bibliyografyalar” isimli makalesinde Tansel, “...Fuad Köprülü'nün yazıları için neşredilmiş bulunan bibliyografyalardan en mühimmi, yalnız ilmi değil, her sahadaki yazılarını içine alan S.N. Özerdim'in bibliyografyasıdır bu yüzden, araştırmamızda, bu bibliyografyadaki yanlış ve eksikleri, bu tarz çalışmalarda bağlı kalınmak lazım gelen hususlardan hangilerinin dikkate alınmadığı üzerinde duracağız.”³¹ diyerek, Özerdim'in bibliyografyasının önemini ve içeriğindeki

29 Aynur İzler, “Fuad Köprülü'nün İlk Yazıları”, *Türk Kültürü Köprülü Sayısı*, Türk Kültürünün Araştırma Enstitüsü, S. 47, Ankara, 1966, s. 988.

30 A.g.m., s. 990.

31 Fevziye Abdullah Tansel, “Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Yazıları İçin Basılmış Bibliyografyalar”, *Türk Kültürü*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, S. 68, Ankara, Haziran 1968, s. 545-546.

eksik ve yanlışlarını vurgulamıştır. Tansel'in düzeltmeleri içerisinde "İlm-i Cem'iyet" makaleleri bulunmamaktadır ancak 1910 yılında *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımlanan orijinal metinler incelendiğinde, dizinin dördüncü makalesi olması gereken ve 12 Ağustos 1326 tarihli 1003 sayılı nüshada bulunan kısmın Özerdim'in çalışmasında anılmadığı görülmüştür. Benzer bir eksikliğin Akün'ün kaleme aldığı Köprülü maddesinde de bulunduğu, başlangıç ve bitiş tarihleri verilen makale dizisinin beş uzun makale olarak anılarak aradaki bir parçanın eksik sayıldığı saptanmıştır. Bu makale dizisini Latinize eden İzler'in ise sözü edilen tarih ve sayılı nüshadaki parçaya yer vermediği görülmüştür. Bu durum kronolojik olarak bakıldığında 1950 yılında Özerdim'in eksik bıraktığı bir bilginin, ilerleyen zamanlarda diğerlerine -İzler yaptığı bibliyografya araştırmalarında Özerdim'inkinden hiç bahsetmemiş olsa da- olduğu gibi intikali olarak yorumlanabilir. Bunun yanında söz konusu üç çalışmada da 5. makale olarak geçen 21 Teşrînievvel 1326 tarihli ve 1013 sayılı nüshanın 6. makale olup olmadığı konusunda bir araştırma yapılmış ve hem başında bir önceki makalenin devamı anlamında 'mabad' ibaresinin olması, hem de 26 Ağustos 1326 tarihli ve 1005 sayılı nüshadan, yayımlandığı 1013 sayılı nüshaya kadar aynı başlıklı başka bir makaleye rastlanmaması nedeniyle 6. makale olduğu sonucuna varılmıştır. Bu makalenin sonunda yer alan 'mabadı var' ibaresi ise ileriki tarihlerde aynı başlıklarla yayımlanmış başka makaleler de olabileceği ihtimalini doğurmuş ancak 27 Kanunisanı 1326 tarihli 1027 sayılı nüshaya kadar yapılan araştırmada Köprülü imzalı ve aynı başlıklı başka herhangi bir makale ile karşılaşmamıştır. Sonuç itibarıyla 6. makedeki ibareye rağmen makalenin devam ettirilmemiş olduğu ve "İlm-i Cem'iyet" başlığı altındaki çalışmaların 8 Temmuz 1326 tarihinden 21 Teşrînievvel 1326 tarihine kadar yayımlanan toplam 6 makaleden oluşan bir dizi olduğu fikrine varılmıştır. Miladi 1910 yılı içinde okuyucuyla buluşan söz konusu dizi, yukarıda da belirtildiği gibi 1966 yılında biri eksik olmak üzere İzler'in mezuniyet tezi içerisinde Latinize edilmiştir. Bu dizinin tamamı, tekrar gözden geçirilerek çalışmamızın sonuna ek olarak konmuştur.

Yazı hayatının ilk döneminde kaleme almış olduğu bu makale dizisi, 20 yaşını süren Köprülü'nün Osmanlıda önem kazanmaya başlayan sosyoloji disiplini üzerine doğrudan bir düşünüş içerisinde olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Nitekim önceki bölümlerde de değinildiği gibi Osmanlıda sosyoloji disiplini ile sürekli bir ilişkinin kurulması 1908 yılında yayımlanmaya başlayan *Ulûm-ı İktisâdiyye ve İctimâiyye Mecmuası* ile olmuştur. Köprülü'nün sosyolojiye dair kapsamlı bir bilgiye sahip olması, sosyoloji adına yürütülen faaliyetleri içeride olduğu kadar, Batı'da da takip etmesi ile ilgilidir. Bu bağlamda Köprülü, birbirinin devamı olması nedeniyle 6 parçadan oluşan uzun '1' makale olarak da kabul edilebilecek çalışmasında sosyolojinin Klasik Dönemi'ni oluşturan Batılı sosyologları ve birbiriyle

zaman zaman ters düşen teorilerini ele almış, bir anlamda hem kaynağında hem de Osmanlıda yükselişte olan sosyoloji disiplini içeriye aktarmış ve yorumlamıştır. Yaptığı saptamalar ise yazı hayatının ilk döneminde metodolojik olarak kimlerden etkilendiğini göstermesi yanında, yaşadığı dönü-şümü daha net bir biçimde ortaya koyması açısından ilgi çekicidir.

Köprülü'nün Sosyoloji Disiplinine Dair Düşünceleri: İlm-i Cem'iyet Makalelerinin İçerdikleri

Fuad Köprülü'nün sosyoloji disiplini üzerine düşüncelerini aktardığı "İlm-i Cem'iyet" makale dizisi, yazı hayatının 1913'e kadar süren ilk döneminde önemli bir yere sahip olan *Servet-i Fünûn* dergisinde neşredilmiştir. Birinci makale, 8 Temmuz 1326 tarihli 998. sayıdadır. Köprülü bu makalenin girişinde,

*"İlm-i cem'iyet, el-yevm bütün merâkiz-i ilmîyyede, bütün er-bâb-ı ulûm nezdinde, hatta her şeyde modaya ittibâ'ı levâzım-ı medeniyyetden addedenler miyânında bile büyük bir mevki'-i mu'tenâ işgâl etmeye başlıyor; mukaddemâ psikolojinin ihrâz ettiği mevki', bugün yavaş yavaş bu yeni ve meraklı ilme tahsîs olunuyor."*³²

demiş ve sosyolojinin Batılı sosyal bilim atmosferinde elde ettiği yükselişi dile getirmiştir. Köprülü, ilerleyen satırlarda bu yükselişin geldiği noktayı tasvir ederken ise,

*"O kadar ki, bütün terakkiyyât-ı ilmîyyeden mahrûm kalmış ve şimdiye kadar -ma'nâ-yı tâmmıyla- bir mefkûre-i ilmîyyeye mâlik olmamış olan bizim bu boş ve fakîr muhit-i ilmimiz bile, bu moda-yı ittibâ'dan kendini kurtaramayarak garîb, pek garîb bir vaziyet aldı."*³³

sözleriyle sosyolojinin sadece Batı'da değil, Batılılaşma hareketlerini sürdüren Osmanlıda da popülerite kazandığını aktarmıştır. Ancak sosyolojinin içeri-deki hızlı yükselişi ona göre bu alanda titiz çalışmalar verilmesini engellemiş, alana hâkim olmayan pek çok isim sosyal bilimlerin ve özeldede sosyolojinin faydalarından bahsederken 'garip' makaleler kaleme almışlardır. Oysa Köp-rülü Osmanlı toplumunda fikri ilerleme için yapılacak en önemli hizmetin sosyoloji hakkında doğru ve gerçek bilgilere sahip olmak ve bir donanımla yazmak olduğunu düşünmüştür. Bu düşüncesini ise II. Meşrutiyet'in ilanı ile Osmanlının yaşadığı yeni dönem üzerinden şu sözlerle dile getirmiştir:

"Hele bizim gibi altı asırlık bir istibdâdın an'anât-ı kadîmesinin zîr-i nüfûzundan yeni kurtulmaya, râh-ı meşrûtiyyet gibi çetin ve

32 M. Fuad Köprülü, "İlm-i Cem'iyet", *Servet-i Fünûn*, 8 Temmuz 1326, S. 998, s. 155.

33 A.g.m.

*hatırnâk bir yolda yeni kat'-ı merâhil etmeye başlamış bir millet, idâme-i hayât için ilm-i cem'iyet prensiplerini dâ'imâ nazar-ı dikkatte bulundurmaya mecbûrdur.*³⁴

Bu ifade II. Meşrutiyet'in ilanından kısa bir süre sonra yayın hayatına başlayan *Ulûm-ı İktisâdiyye ve İctimâiyye Mecmuası* ile birlikte düzenli takibine başlanan sosyolojiye Osmanlıda nasıl bir anlam yüklendiğini gösterir niteliktedir. İdari, mali ve askeri sorunların çözülmesi amacıyla Batılılaşma siyasetinde yeni bir aşamayı temsil eden – Köprülü'nün de olumladığı - II. Meşrutiyet, Batıda toplumsal sorunları çözme iddiası ile ortaya çıkan sosyolojinin Osmanlı aydınları arasında 'kullanışlı bir disiplin' olarak görülmesine milat teşkil etmiştir. Bu çerçevede Köprülü, diziye giriş mahiyetindeki ilk makalesinde amacının metodik ya da bilimsel bir sosyoloji kitabı yazmak olmadığını söylemiş ve eklemiştir:

*"Benim bu makâlelerde teşrihine çalışacağım efkâr, sosyolojinin esâsına, mâhiyetine müte'allik ve "prensip" i'tibârıyla Fransa'nın en büyük sosyologlarından Gabriel Tardé'dan muktebes bazı mütâlaât-ı muhtasaradan ibâretidir."*³⁵

Bu açıklama ile ilgili belirtilmesi gereken iki nokta vardır: Birincisi Osmanlı aydınları arasında kısa sürede popüleriteye kavuşan sosyolojiye dair bilgi yetersizliğinden bahseden Köprülü'nün, bu makale dizisiyle bilgisel boşluğu kapatma amacıyla olduğudur. İkincisi ise yazı hayatının ilk döneminde Durkheim'dan değil, Tardé'dan etkilendiğidir. İlerleyen satırlarda her ne kadar pek çok konuda Tarde ile aynı fikirde olmadığını söylese de Köprülü, onun fikirlerinin sosyoloji açısından dikkate değer olduğunu belirtmiş ve pek çok konuda bu fikirleri referans olarak kullanmıştır.

Köprülü'nün atıfta bulunduğu bir diğer isim ise 1910 ve 1911 yıllarında iki kitabını tercüme ettiği Gustave Le Bon'dur. Onun "...bir ilmin ilk nişâne-i terakkiyâtı, mebâdîde kanâ'at ve iktifâ ettiği teşrihât-ı basîteden ferâgatıdır. İbtidâ-yı emrde anlaşılması kolay görünen şeylerin teşrihi, sonra fevkalâde kesb-i müşkilât eder."³⁶ sözleriyle bilimlerin ilerleme yarasını dile getirdiğini söyleyen Köprülü, tüm disiplinlerin başlangıçta belirsiz genellemeler ve basit soyutlamalar ile iş gördüğünü ancak zamanla olgunlaşarak daha karmaşık bir bilgi ağı geliştirdiklerini aktarmıştır. Söz konusu olgunlaşmanın 'güncel' olarak sosyolojide yaşandığını sözlerine ekleyen Köprülü, herhangi bir sosyologa Roma İmparatorluğu'nun büyüme ve çökme nedenleri sorulduğunda Montesquieu gibi kesin ve basit cümleler ile cevap vermeyeceğini, sosyal olayların çok yönlülüğü ve karmaşıklığını hesaba katacağını savunmuştur.

34 A.g.m.

35 A.g.m.

36 A.g.m.

Köprülü, sosyal olayların çok yönlülüğü ve karmaşıklığından yola çıkarak dönem içerisinde sosyolojinin kaynağında var olan tartışmalara da hâkim olduğunu hissettirmektedir. Bu konuda,

“Uzviyet ve Cem’iyyet muharriri Worms gibi, hâdisât-ı ictimâ’iyyenin de hâdisât-ı tabî’iyye ve hayâtiyyeye hâs olan besâtetden nasîb-dâr olduğunu zannetmek hatâsında bulunanlar -bence- şedîd bir galat-ı rü’yete mübtelâ olanlardır. Mukaddemâ Spencer’in de kemâl-i harâretle müdâfaâ ettiği bu nazariyyenin müdâfi’leri sosyolojinin ta’kîb etmesi lâzım gelen hatt-ı hareketi ta’yinde zuhûl ediyorlar.”³⁷

diyerek Herbert Spencer başta olmak üzere organizmacıları eleştirmiştir. Söz konusu eleştirinin izlediği hat, organizmacıların sosyal olayları doğa olayları ile aynı düzeyde ele almalarıdır. Köprülü’ye göre bu bakış açısı hatalıdır ve Darwin’in ‘tekâmül-i uzvî’ fikrinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda da Le Bon’un bahsettiği başlangıç dönemlerine denk düşen bir basitlik düzeyine sahiptir. Köprülü’nün yoğun bir Tarde etkisi hissedilen bu sözleri, içerde *Ulûm-ı İktisâdiyye ve İctimâiyye Mecmuası* ile arasına ciddi bir mesafe koymuş olduğu yönünde yorumlanabilir. Nitekim düşüncelerini sosyoloji disiplinine dair yoğun bir bilgilendirmenin yapıldığı bu mecmuada değil de *Servet-i Fünûn*’da dile getiriyor olması da bir gösterge olarak okunabilir.

Köprülü’nün makale dizisi içerisinde aktardığı ve Tarde’dan etkiler taşıyan bir başka düşünce ise olayların niceliğine verdiği önemdir. “Ma’amâfih ilk sosyolog Gabriel Tarde’in pek muhakk olarak söylediği gibi ilk evvel istatistik yapan şahısdır.”³⁸ sözü, sosyal olayların sayısal açıdan da ele alınması gerektiği ve bunun sosyolojinin ilk ve en önemli görevi olduğu inancısını dile getirir. Bu noktada nicelik ile ilgilenen ilk disiplin olarak iktisat ilmini göz ardı etmemek gerektiğini düşünen Köprülü, bu ilmin merkezine aldığı ‘değer’ kavramını ise -günlük hayattaki yansımalarının sosyal olay olarak nitelenebileceğinden yola çıkarak- hak, iyilik, güzellik, hakikat gibi kavramlardan daha üst bir noktaya yerleştirir. Bu keskin çıkarım 15 Temmuz 1326 tarihli 999. sayıda yayımlanan ikinci makalede, iktisadın hukuk, siyaset gibi disiplinlerden daha üstün olduğu kabulüne varır ve Köprülü bu üstünlüğün nedenini niceliğe ve niceliğe dayalı olarak yapılan kanunlaştırmaların daha anlaşılır olmasına bağlar. Meseleyi bir de sosyoloji açısından ele alan Köprülü, sosyal olayların bir önem sırasına konması halinde iktisadi kökenlilerin öncelikli olacağı görüşünü dile getirir.

Tarde’in niceliğe ya da istatistiğe verdiği değer ile paralel olarak sosyal bilimlerin içerisinde iktisat ve sosyoloji içerisinde ise niceliksel veriyi vurgulayan Köprülü, sosyoloji disiplininin ortaya çıkışında da iktisat disiplinine

37 A.g.m.

38 A.g.m., s. 157.

önem atfeder. Bu noktada iktisatçıların yaptıkları çalışmaların sahip olduğu sosyal boyuta işaret eden Köprülü, yine de henüz o olgunluk düzeyine varamamış olduklarını düşündüğü hukuk, siyaset gibi disiplinlerin katkılarını göz ardı etmemek gerektiğini belirtir. Onları, akış kuvveti günden güne güçlenen bir nehre benzettiği sosyolojinin önemsiz görünen küçük dereleri saymasının nedeni de budur.

*“Elsine, edyân, kavânîn, sanâyi, hükûmât gibi o vakte kadar gayr-ı mütecânis addedilen ve ayrı ayrı nazar-ı tedkîke alınarak beynlerinde bir münâsebet tasavvur, hatta istibâd olunan bir çok şeylerin mâhiyetleri, münâsebât-ı mütekâbileleri, tarz-ı teşekkül ve tekâmülleri tedkik olunmaya başladı.”*³⁹

sözleri ise bu küçük derelerin birleşerek oluşturduğu nehrin topluma dair tüm alanları bir arada ve birbiriyle ilişkili bir biçimde ele aldığını, dolaşısıyla her bir unsurun toplumsal bütün içerisinde olduğu gibi sosyoloji içerisinde de bir anlamı olduğunu anlatmaktadır.

Köprülü makale dizisi içerisinde yaptığı okumalardan yola çıkarak aktardığı düşüncelerinde Tarde, Le Bon, Spencer gibi isimler üzerinden sosyal olaylar ile doğa olayları arasındaki farkları, sosyal olayların karmaşıklığı gibi meseleleri detaylandırmış ve 19. yüzyılda ortaya çıkan sosyoloji disiplinini geçmişten ‘güncel’ e bir bilgi birikimi olarak ele almıştır. Bu bağlamda sosyoloji, 19. yüzyıl ile özdeş ele alınması gereken ancak bir ‘nehir’ metaforuyla farklı bilgi birikimlerinin birleşimi olmasının yanında, eski zamanlardaki toplumsal düşünceleri de içine alan bir ‘sonuç’ olarak görülmelidir. Köprülü bu yaklaşımı şu sözcüklerle ifade eder:

*“Sosyoloji hakkındaki ilk iyi fikirler, hemen asırlarca bir zamân evvel der-miyân olunmuştur. Aristo “Siyaset = Politique” nâm eserinin birinci bâbını teşkil eden “Teşekkül-i Cem’iyyet” bahsinde “aile ve hükümet”in tevellüdü hakkındaki ilk nazariyât ve mütâlââtı der-miyân ederek insânın “tab’iaten bir hayvân-ı medenî” olduğunu ve “cem’iyyâtın insânda mevcûd bir sevk-i tabî’i-i ictimâ’inin neticesi bulunduğunu” söylemiştir. Aristo’dan sonra İbn Haldun, Rousseau, Hobbes, Campanella, Montesquieu, Condorcet ilm-i cem’iyyet hakkında bazı efkâr ve mutâlâât serdetmişlerdir...”*⁴⁰

Sosyolojiyi besleyen bilgi birikiminin önemine atıfta bulunmasına karşın Köprülü, 19. yüzyılda ortaya çıkan sosyoloji disiplinini içeriği ve içeriğini ele alış biçimiyle farklı bir yere konumlandırmıştır. Bu bağlamda 19. yüzyıldaki bilgi ile ona temel teşkil eden önceki bilgi birikimi arasındaki farkı Thomas More, Campanella ve Montesquieu ile eserleri üzerinden ele alır ve

39 M. Fuad Köprülü, “İlm-i Cem’iyyet”, *Servet-i Fünûn*, 15 Temmuz 1326, S. 999, s. 170.

40 M. Fuad Köprülü, “İlm-i Cem’iyyet”, *Servet-i Fünûn*, 8 Temmuz 1326, S. 998, s. 156-157.

“Kurûn-ı vustâda, Yunan ve Latin an’anât-ı kadîme-i felsefiyye-
sinin ribka-i tahakkümünden halâsyâb olamayan “Tomas Morus =
Thomas Morus” Campanella gibi mütefekkirîn, cem’iyyâtın sûret-i
teşekkülünü, bu teşekkülde medhaldâr olan avâmili ve bunların de-
rece-i ehemmiyetlerini bi’l-müşâhede tedkik edeceklerine, kendileri-
ni teolojinin, metafiziğin zir-i nüfûzundan kurtaramayarak -sosya-
list Fourier’nin son asırda yaptığı gibi- hayâlî cem’iyyetler teşkîliyle
uğraşmışlardı.”⁴¹

diyerek, 16. ve 17. yüzyıllarda yaşamış bu isimlerin toplumsal meseleleri ele alış biçimlerini bilimsellikten uzak bulduğunu belirtir. Köprülü’nün 18. yüz-
yılıda yaşamış olan Montesquieu ile ilgili fikri ise bu disiplinin gelişiminde
yeni bir ilerleme devresini açtığıdır. *Kanunların Ruhunu* eserinde kurumlar ile
yasaların rastgele değil, bir düzen çerçevesinde açıklanması gerektiğini ilk
defa ortaya atmış kişi olması onu önemli kılar. Ancak Montesquieu Köprü-
lü’nün gözünde, yaşadığı ve ürünlerini verdiği 18. yüzyılın bilimden uzakla-
şabilen ortamından kendisini tam olarak soyutlayamamış, tamamen pozitif
bir düşünce tarzına sahip olamamış bir 18. yüzyıl filozofudur.

Eski Yunan’dan itibaren hızlı bir Batı bilim tarihi özeti olarak nitele-
nebilecek bu açıklamaların ardından Köprülü için Comte’a değinmemek,
“...ilm-i cem’iyyete dâ’ir yazılmış olan kitâblarımız mahdûd değil, âdetâ
mekfûd olduğu için...”⁴² ve elbette ki bu disiplinin kurucusu olarak tanım-
lanması nedeniyle kaçınılmazdır. Bu noktada Köprülü önce Üç Hâl Kanu-
nu ile ilgili bilgi verir. İnsanı, toplumları, bilimleri ve topyekûn dünyayı üç
aşamada açıklayan bu kanun, ‘hâl-i dînî veya i’tikâdî’ denilen teolojik evre,
‘hâl-i fevka’t-tabî’a’ denilen metafizik evre ve ‘hâl-i müsbit’ denilen poziti-
vist evreden oluşmaktadır. Her bir evrenin özelliklerini aktaran Köprülü,
Comte’a bilgi türlerinin de bu üç aşamadan geçerek karmaşıklık derece-
lerine göre sıralandığını ve matematik, astronomi, fizik, kimya, fizyoloji ve
sosyal-fizik dediği sosyoloji olarak dizildiğini söylemiştir. Ancak Comte’un
yaptığı bilimler tasnifi, Köprülü’nün benimsediği fikirlerle de bağlantılı
olarak Üç Hâl Kanunu ile arasına mesafe koymasına neden olmuştur. Bu
yüzden de “...Comte, târîh-i ulûmdan istinbât ettiği bu kânûn hakkında
müfrit bir i’timâdperverde ederek onu tasnîf-i ulûmuna, sosyolojisine esâs
addetmekle pek ziyâde aldanıyordu.”⁴³ demiştir. Bu saptamasının neden-
lerini Spencer’in, Tarde’in da onayladığı itirazları üzerinden dile getirme-
si ise ilginçtir. Spencer, Comte’un ilimlerin kendi ‘düşüncesinde’ var olan
bir tasnifi dış dünyada da var zannettiğini söylemiştir ve bu yanlıgyı ör-
neklerle açıklamıştır. Köprülü’nün aktardığı örneklerden biri, bilimler

41 A.g.m., s. 157.

42 M. Fuad Köprülü, “İlm-i Cem’iyyet”, *Servet-i Fünûn*, 29 Temmuz 1326, S. 1001, s. 234.

43 M. Fuad Köprülü, “İlm-i Cem’iyyet”, *Servet-i Fünûn*, 12 Ağustos 1326, S. 1003, s. 268.

sıralamasında matematik ve astronomiden sonra üçüncü sırada bulunan fiziğin; ay ve güneş tutulması, gel-git gibi astronomik olayların asıl sebebini, astronominin bilim olmasını sağlayan yerçekimi kanunundan daha önce bulmuş olmasıdır. Dolayısıyla bilimler tasnifinde fiziğin astronomiden sonra gelmesi gerçeklerle örtüşür görünmemektedir. Bunun yanında Tarde'nin desteklediği bir başka argüman ise herhangi bir sıra dışı gelişme haricinde çocukluk-gençlik-orta yaşlılık ve ihtiyarlık aşamalarından sırasıyla geçilmesine dayanan yaş kanununun ilk fark edildiği dönemlerde biyoloji biliminin ortaya çıkışını sağlamamış olmasıdır. Oysa Köprülü, yaş kanununun Üç Hâl Kanunu'ndan daha derin ve genel olduğunu söyler. Bu noktada yanlışlanan yaşanan ya da gerçek olan değil, yaşananı açıklama iddiasında olan Üç Hâl Kanunu'dur. Tarde'nin tüm bilimleri bir hiyerarşi içerisinde değil de birbirleriyle eşit bir ilişkilendirme içerisinde algılamasından beslenen bu bakış açısı, Köprülü'nün gözünde Üç Hâl Kanunu'nu belirsiz ve gerçeğe aykırı bir saptama, bu saptamanın sahibini ise sosyolojinin temel fikrini elde edememiş bir şahsiyet haline dönüştürür. Benimsediği sosyologların fikirlerinin etkisini taşıyan bu sözlere rağmen Köprülü yine de Comte'un sosyal bilim metodunu açıklayan ve bu konudaki bilgi yığınının büyümesine yardımcı olan bir isim olduğu gerçeğinin altını çizer,

“...on dokuzuncu asrın bu lâ-yemût dimâğ-ı mütefekkeri, ilm-i ictimâ'î hakkında beşeriyetin edvâr-ı muzlime-i evveliyesinden beri terâküm eden zerrât-ı münferideyi –bir dereceye kadar mübhem, gayr-ı vâzıh, gayr-ı mu'ayyen, hatta subjektif ve metafizik nişânelerle mâlâmâl- bir kehkeşân-ı ma'lûmât hâline getirmiştir ki bunun bütün nekâ'isiyle berâber büyüklüğüne, azametine hayret etmemek elden gelmez.”⁴⁴

der. Köprülü'ye göre onun sosyoloji disiplinine yaptığı önemli katkılardan biri, tüm bilim disiplinlerinde de geçerli bir bağ olan “hal-i sükûn ve muvazenet” ile “hâl-i hareket” dediği statik ve dinamiği ortaya koymasıdır. Geometri dünyayı statik bir hal ve denge içerisinde çözümlenmeye çalışırken, mekanik dinamik bir hal içinde çözümlenmeye çalışmaktadır. Bunun yanında anatomi organlar arasında süreklileşmiş sabit ilişkileri incelerken statik bir metod, fizyoloji ise organları hareket ya da faaliyet halinde ele alırken dinamik bir metod kullanmaktadır. Comte farklı disiplinlerde var olan; ancak birbirini tamamlayan çalışma biçimleri olarak söz konusu iki metodun sosyolojide de karşılığı olduğunu söylemiştir. Bu noktada, toplumsal statik herhangi bir toplumu belli bir zaman ve mekân içerisinde ele alma, toplumsal dinamik ise aynı toplumu birbirini takip eden farklı devirlerde araştırma demektir. Bir toplumun etraflıca incelenebilmesi için iki metodun birlikte kullanılmasının gerekliliğine işaret eden Comte, kendi

44 M. Fuad Köprülü, “İlm-i Cem'iyyet”, *Servet-i Fünûn*, 26 Ağustos 1326, S. 1005, s. 300.

terminolojisinde 'düzene karşılık gelen toplumsal statik ile 'ilerleme'ye karşılık gelen toplumsal dinamiğin birbirlerine ayrılık kabul etmez bir biçimde bağlı olduklarını söylemiştir.

Toplumsal statigi 'mebhas-ı tevâzünî-i ictimâ'î', toplumsal dinamiği ise 'mebhas-ı hareke-i ictimâ'î' ifadeleriyle karşılayan Köprülü, 21 Teşrinievvel 1326 tarihli ve 1013 sayılı 6. makalede bu konuyu daha detaylı olarak işlemiş ve "... Comte cem'iyeti bir "küll" bir "heyet-i külliye" addediyor ki, bunun tereküb ettiği cüz'ler, ya'nî bu küllün anâsırı arasında en kavî ve samîmî bir tekâbül-i ef'âl mevcûttur."⁴⁵ demiştir. Toplumunu oluşturan her bir unsurun diğerlerini değiştirerek değişebileceği genellemesi çerçevesinde 'efkâr', 'âdât' ve 'müessesât' unsurları arasındaki güçlü bağı vurgulamış ve ilk ikisine uygun gelmeyen siyasi yapıların oluşturulmasının güç olacağı, oluşturulma başarısı gösterilmiş siyasi yapılanmanın ise diğer ikisi üzerinde etki etme tasarrufuna sahip olduğunu belirtmiştir. Comte'a göre, siyasi kurumların amacı insanlığın ilmi, manevi ve fikri ilerlemesi sırasında meydana gelmiş olan genel esasları ve ortak hayatı düzenlemektir. Bu gelişme sürecinde en fazla etkide bulunan ve önem kazanan unsur toplumda belirleyici hale gelir. Toplumunu meydana getiren unsurlar ve değişen dönemler içerisinde bu unsurların meydana getirdikleri etkileşime dair genel bir fikir yürütüşü içeren bu ifadeler, Comte'un toplumsal statik ve dinamik aracılığıyla bütün cemiyetlerde hem sabitliğin hem de değişimin kanunlarını bulma arayışının bir parçası olarak okunmalıdır. Bu arayış içerisinde Comte, 'mebhas-ı tevâzünî-i ictimâ'î'yi bütün toplumlarda ortak olan sabit kanunlar, 'mebhas-ı hareke-i ictimâ'î'yi ise bütün toplumların tarih boyunca kaydettiği ilerlemenin kanunları arayışının karşılığı olarak görmüştür. Dolayısıyla ilkini bir zemin olarak kabul ederek, ikincisini ilkinin üzerine bina etmiştir. Köprülü bu noktada, günümüzde de kabul edildiği üzere "... Auguste Comte'un sosyolojisinde en mühim olan kısım "mebhas-ı harekîdir..."⁴⁶ saptamasını yapmıştır. Ancak ilerleyen satırlarda "... şimdilik mebhas-ı harekînin pek ziyâde şâyân-ı tedkîk ve istifâde olduğunu tasdik eden hattâ kendi sosyolojisinde de bu ciheti daha ziyâde i'tibâra alan Comte yanlış bir muhâkeme neticesi olarak sosyolojinin en mühim ve en esâslı kısmının mebhas-ı tevâzünî olduğunu ve bu ehemmiyetin dâ'imâ tezâyüd edeceğini iddi'â ediyor."⁴⁷ demiş ve önceki saptamasının tersi bir ifadeyle bulunmuştur. Bu konuda bir muğlaklık olmasına karşın Köprülü, Comte'un gözünde her iki metodun birbirini tamamlar bir ayrılmazlık içerisinde bulunduğunu makale boyunca yansıtmıştır.

45 M. Fuad Köprülü, 'İlm-i Cem'iyet', *Servet-i Fünûn*, 21 Teşrinievvel 1326, S. 1013, s. 424.

46 A.g.m., s. 426.

47 A.g.m.

Sonuç Yerine

Köprülü, “İlm-i Cem’iyyet” başlıklı makale dizisi içerisinde hem Batılı hem de yerli sosyoloji birikiminden elde ettiği bilgileri aktarmış görünmektedir. Bu bağlamda dikkati çeken, sosyoloji bilgisinin düşüncelerini ele aldığı ya da kullandığı Comte, Spencer, Le Play ve Tarde’den beslendiğidir. Söz konusu isimlerin düşünceleri aracılığıyla doğa ve toplum ikiliği üzerinden doğa bilimleri ve sosyal bilimler arasındaki farklar, toplumsal ilerleme, sosyoloji tarihi, bilimler tarihi gibi konuları değerlendirmiş ve üretilen 3 Hâl Kanunu, toplumsal statik-toplumsal dinamik gibi metodolojik öğeleri masaya yatırmıştır. Bu nedenle tetkik edici bir tavrın hâkim olduğu makale dizisi boyunca Köprülü’nün öğrendiklerinden yola çıkarak toplumun nasıl tanımlanması ve ele alınması gerektiğine dair fikir yürüttüğü söylenebilir. Yaptığı saptamalarda referans gösterdiği kişinin çoğunlukla Tarde olması, Batı’da sosyal bilimler alanında yaşanan gelişmeleri sıcağı sıcağına takip etmesi nedeniyle Tarde-Durkheim kamplaşmasından haberdar olduğu şeklinde yorumlanabilir. Dönem itibariyle Tarde’in fikirlerini kendisine yakın görmesinde ise yerli sosyoloji atmosferinin çokselsliliğinin bir etkisi olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Ancak makale dizisinin başında Osmanlı’nın içerisinde bulunduğu durumu, meşrutiyetin ilan edilmesiyle istibdattan yeni kurtulan bir millet olarak tanımlayan Köprülü’nün bu milletin hayatını devam ettirebilmesi için sosyolojinin prensiplerini sürekli göz önünde bulundurması gerektiği yönlü bir fikir beyan etmesi, sosyoloji disiplinine kişiler ve fikirlerinin ötesinde genel olarak bir önem atfettiğini göstermektedir. Nitekim makale dizisi boyunca eleştirdiği Batılı sosyologların fikirlerinden de yararlandığı dikkati çekmektedir. Örneğin Comte’un toplumu birbiri ile ilişkili pek çok unsurdan ya da parçadan oluşan bir bütün olarak tanımlamış olması, Köprülü tarafından herhangi bir itirazla karşılanmamıştır. Makalede bu tanıma yer vermesi ise tanımı hem benimsediğini hem de olası okuyucuların -Osmanlı aydınları ile bürokrasisi- bilmelerini istediğini işaret etmektedir. Bu noktada makale içerisinde aktarılanlar Köprülü için, Osmanlı’nın sorunlarına sosyoloji aracılığıyla üretilecek çözümün birer parçası olarak görülmüşlerdir.

Yazı hayatının ilk döneminde sosyoloji disiplini ile kurduğu doğrudan ilişkinin mahiyetini gösterir belgelerden biri olan bu makale dizisi, bir arayış sürecinin belgesi olarak da anlandırılmalıdır. Bu arayış makalenin içeriğinden yola çıkıldığında sosyoloji-içi bir arayış gibi görünse de Köprülü’nün çalışmalarını zamanla başka bir mecraya yöneltmesi nedeniyle sosyal bilimlerin geneline yayılan bir açıklamayı zorunlu kılmaktadır. Akün’ün belirttiği gibi sosyolojiye karşı ilgisi onu bu alanda uzmanlaşmaya götürmemiş ancak ileride vereceği eserlerde sağlam bir zemin oluşturmasını sağlamıştır. Yazı hayatının iki döneminde sosyoloji ile kurduğu ilişki farklılaşsa da ‘sosyali merkeze’ alma alışkanlığının değişmemesi bunu ispatlar özelliğindedir. Köprülü 1913 yılında Darülfunun’da başlayan akademik

hayatı içerisinde, dönemin yerli bilim atmosferinin henüz kurulma aşamasında olması nedeniyle büyük sorular çerçevesinde makro düzeyde eserler vermiştir. Söz konusu düzey disiplinlerarası bir yaklaşımla çalışmasını kaçınılmaz kılmıştır. Bu bağlamda ilk dönemde sosyoloji teorisi ile ilgilenmesi, daha sonra hemen tüm disiplinlerini kucaklayacağı sosyal bilim alanında kullanacağı metodolojinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların bir parçası olarak görülebilir. Nitekim ikinci dönemde metodoloji ile ilgili arayışı Durkheim'ı benimsemesiyle yeni ve daha net bir aşamaya gelmiş ve Durkheimcı metodolojiyi edebiyat tarihi alanında verdiği eserlerde kullanmıştır. Bu noktada söylenmesi gereken şey, Köprülü'nün yazı hayatının ilk döneminde sosyolojiye sorular sormayı tercih ettiği, ikinci döneminde ise aldığı cevaplardan yola çıkarak eserler verdiğidir. Metodolojik macerası içerisinde Köprülü -tarih disiplini başta olmak üzere- sosyoloji harici disiplinlerin kendi bünyelerinde yapıları tartışmalardan da yararlanmış ancak disiplinlerarası yaklaşımı içerisinde her iki döneminde de sosyolojiden elde ettiği birikim, önemini korumuştur.

Batılılaşma hareketlerinin eşlik ettiği siyasi iklimin Osmanlıda aydınların zihin dünyalarını kısa sürede yeniden şekillendirdiği görülmektedir. 1839 sonrası Tanzimat Dönemi'nin eşlik ettiği Osmanlılık siyaseti ve 1876'da iktidara gelen II. Abdülhamid'in bir süre sonra uygulamaya başladığı İslamcılık siyaseti, aydınların Osmanlıyı kurtarma konusunda tabiri caizse peşine düştükleri iyileştirme reçetelerini doğrudan etkilemiştir. Destekleme ya da muhalif olma üzerinden şekillenen bu etkinin bir benzeri Balkan Savaşları'ndan sonra da ortaya çıkmıştır. Bu sefer, Osmanlı milleti ya da İslam milleti gibi tanımlamaların ötesinde Türkçülük üzerinden bir millet anlayışının dolaşıma girdiği görülmektedir. İTC aracılığıyla uygulanma imkânı da bulan bu siyaset, aydınların zihninde hızlı ve keskin bir dönüşüm yaratmıştır. Bu bağlamda Köprülü'nün sosyoloji ile kurduğu ilişkide ve benimsediği sosyologlarda yaşadığı farklılaşmayı, sadece kişisel tercihiyle açıklamak yetersizdir. Diğer taraftan Gökâlp öncülüğünde ön plana çıkarılan Durkheim sosyolojisinden makale dizisi içerisinde hiç bahsetmemiş olmasına karşın Köprülü, birkaç sene içerisinde bu sosyologu ve fikirlerini merkezine almıştır. Yaşadığı farklılaşmanın fikirlerine yansımaları olarak değerlendirilebilecek bu durum, tek başına sosyoloji-içi dengelerle de açıklanabilecek bir durum değildir. Dolayısıyla Köprülü'nün sosyoloji disiplini ile kurduğu ve iki dönem çerçevesinde farklılaşan ilişkinin mahiyetini içerisinde askeri, siyasi ve mali krizlerin olduğu daha büyük bir resmi göz önünde bulundurarak çözmek mümkündür. Bu yaklaşım, Köprülü'nün zihniyet dünyasında yaşadığı genel değişim ile içinde bulunduğu siyasi atmosfer arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmada sosyolojik üretimini önemli kılmaktadır. Sonuç olarak elimizdeki makale dizisi, Köprülü-sosyoloji ilişkisinin ötesinde bir dönemin ruhuna şahitlik eden tarihi bir belge olarak değerlendirilmelidir.

1. MAKALE⁴⁸

Servet-i Fünûn

Yıl: 20

C. 38

S. 998

8 Temmuz 1326 Perşembe

Sayfa 155

İlm-i Cem'iyet

İlm-i cem'iyet, el-yevm bütün merâkiz-i ilmiyyede, bütün erbâb-ı ulûm nezdinde, hatta her şeyde modaya ittibâ'î, levâzım-ı medeniyyetden addedenler miyânında bile büyük bir mevki'-i mu'tenâ işgâl etmeye başlıyor; mukaddemâ psikolojinin ihrâz ettiği mevki', bugün yavaş yavaş bu yeni ve meraklı ilme tahsîs olunuyor. O kadar ki, bütün terakkiyyât-ı ilmiyyeden mahrûm kalmış ve şimdiye kadar -ma'nâ-yı tâmmıyla- bir mefkûre-i ilmiyyeye mâlik olmamış olan bizim bu boş ve fakîr muhît-i ilmimiz bile, bu modaya ittibâ'dan kendini kurtaramayarak garîb, pek garîb bir vaziyet aldı: Palante'in o basît *İlm-i Cem'iyeti*'i kendilerini erbâb-ı ilm ve tefekkürden addedenler arasında yegâne bir mürâca'atgâh addolunarak, muhtelif kalemler tarafından muhtelif sûretlerde ve fakat nereden tercüme edildiği tasrîh olunmamak sûretiyle makâle tarzında neşrolundu, Auguste Comte'un felsefesini hatta okumak zahmetine katlanmamış olanlar onun hakkında şâyân-ı istihzâ eserler yazdılar, edebiyâtdan nasîbdâr olmadıkları kadar terakkiyyât-ı ilmiyyeden de bî-haber bulunan bir çok münekkîd taslakları ulûm-ı ictimâ'iyenin ve bi'l-hassa ilm-i cem'iyetin fevâ'id ve ehemmiyetinden ve nuhbe-i ictimâ'iyeden bâhis bir çok makâlât-ı garîbe neşreylediler ve hatta daha garîb olarak terakkiyyât-ı ilmiyyeyi ta'kîbe hasr-ı nefis edenleri câhillikle, la-kaydılıkla, hevâilikle ithâma kadar vardılar...

Ma'amâfih bütün bu kitle-i makâlât arasında ilm-i cem'iyet hakkında bir vukûf-ı hakîki ile yazılmış olanları o kadar az, o kadar az ki... Bugün sâha-i ilm ve irfânımızdaki bu noksânın telâfisine çalışmak terakkiyyât-ı fikriyyemiz için edilecek hizmetlerin belki de en büyüğüdür. Hele bizim gibi altı asırlık bir istibdâdın an'anât-ı kadîmesinin zir-i nüfûzundan yeni

48 "İlm-i Cem'iyet" makalelerini Latinize eden Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Araştırma Görevlisi Mehmet Yunus YAZICI ve Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Yılmaz TOP'a teşekkür ederim.

kurtulmaya, râh-ı meşrûtiyyet gibi çetin ve hatırnâk bir yolda yeni kat'ı merâhil etmeye başlamış bir millet, idâme-i hayât için ilm-i cem'iyet prensiplerini dâ'imâ nazar-ı dikkatde bulundurmaya mecbûrdur. Ben, bu silsile-i makâlâtımla "metodik" bir ilm-i cem'iyet kitâbı yazmak fikrinde değilim. Esâsen muhît-i irfânımızın cidden muhtaç olduğu bir sosyoloji, resâ'il-i mevkûtenin mahdûd sûtûnlarında lâ-ekall bir rubû' asır zarfında yazılabilir.

Benim bu makâlelerde teşrîhine çalışacağım efkâr, sosyolojinin esâsına, mâhiyetine müt'eallik ve "prensip" i'tibârıyla Fransa'nın en büyük sosyologlarından Gabriel Tardé'dan muktebes bazı mütâla'ât-ı muhtasaradan ibâretidir.

Ben teferru'ât i'tibârıyla belki pek çok noktalarda Tardé'dan ayrılıyorum, ma'amâfih bu prensibin sosyolojinin hayât ve terakkiyyât-ı müstakbelesini nokta-i nazarından, cidden nazar-ı i'tibâra alınmaya şâyân olduğuna kâni ve mutma'inim.

1

Gustave Le Bon diyor ki: "Bir ilmin ilk nişâne-i terakkiyyâtı, mebâdide kanâat ve iktifâ ettiği teşrîhât-ı basîteden ferâgatıdır. İbtidâ-yı emrde anlaşılması kolay görünen şeylerin teşrîhi, sonra fevkalâde kesb-i müşkilât eder." Bi'l-umûm ilimlerin safahât-ı tekâmüliyyesi tedkik olursa, ibtidâ, mübhem umûmiyetlerle, mücerredât-ı basîte ile iştigâl ettiği ve yavaş yavaş bu ilk safha-i tekamüliyyesindeki teşrîhât-ı basîteden tecerrüd ederek, bi'l-akis büyük bir şebeke-i mu'diliyet içinde kaldığı görülür. Fiziyojinin, biyolojinin mukaddemâ geçirmiş olduğu istihâlât devrelerini, bugün sosyolojinin de -yukarıda der-miyân ettiğimiz kâ'ideye mütâba'aten- geçirmekte olduğunu vâzihan görüyoruz. Bugün, herhangi bir sosyoloğa Romalıların esbâb-ı şevket ve inhitâtını sorsanız, size hiçbir vakit "Montesquieu" kadar kat'iyet ve besâtetle cevâb veremeyecektir. Çünkü ilm-i cem'iyetin terakkiyyât-ı âhiresi, hâdisât-ı ictimâ'iyenin mu'diliyet-i bî-nihâyesini hayât-ı milelin, i'vicâcât ve inhirâfâtını ta'yin eden avâmilin âdetâ nâ-mahdûd olduğunu büyük bir kat'iyet ve vuzûh ile nazarlarımıza çarpmıştır.

Uzviyet ve Cem'iyet muharriri Worms gibi, hâdisât-ı ictimâ'iyenin de hâdisât-ı tabi'iyeye ve hayâtiyyeye hâs olan besâtetden nasîbdâr olduğunu zannetmek hatâsında bulunanlar -bence- şedîd bir galat-ı rü'yete mübtelâ olanlardır. Mukaddemâ Spencer'in de kemâl-i harâretle müdâfa'a ettiği bu nazariyyenin müdâfi'leri sosyolojinin ta'kîb etmesi lâzım gelen hatt-ı hareketi ta'yinde zuhûl ediyorlar. Hâdisât-ı tabi'iyeye ve hayâtiyyeye ile hâdisât-ı ictimâ'iyenin müşâbeheti tabi'i bütün sosyologlarca kabûl olunabilir, fakat aynı zamânda unutmamalı ki müşâbehet hiçbir vakit "ayniyyet" demek

değildir. Hâdisât-1 uzviyye ile hâdisât-1 ictimâ'îyye arasında Taine'in zan-
neddiği gibi basît bir derece farkı değil, esâs ve mâhiyet i'tibârıyla bir fark,
bir fark-1 nev'iyet vardır. Darwin'in "tekâmül-i uzvî" fikrinin zîr-i tehak-
küm ve istibdâdında zebûn yâhûd o efkâr ile pek çok meşbû' mefkûrelerden
neşet etmiş olan bu "organisiste" tarz-1 telakkî, yukarıda söylediğimiz gibi,
her ilmin mebâdîsine mahsûs olan teşrihât-1 basîteden biridir. Fakat henüz
bir ilm-i müsbet hâline girmemekle berâber, sosyolojinin bugünkü terak-
kîyâtı, bize bu kat'iyet-i telakkîyi reddedebilecek bir salâhiyet bahşediyor.
İbtidâ-yı emrde pek basît ve tab'î görünen bu ayniyyet, bugün menfî bir
cevâb ile halledilecek, mu'dil bir meseledir.

İşte görülüyor ki sosyoloji, merâhil-i terakkîyâtını ta'kîb

Sayfa 156

ederken muhteris ve tarafgîr ve her nazariyyeden istinbât edilecek netâyic-i
siyâsiyenin nev' ve mâhiyetine müterakkîb bir çok zevâtın eser-i gadrı ola-
rak, yâhûd eski nikât-1 nazarlarını ihtiyâr bir Buda râhibi kadar metânet
ve ta'assubla ta'kîbden bir türlü vazgeçmeyen bazı ulemâ-yı hakikiyenin
te'sîr-i nüfûzuyla pek çok i'vicâcât ve inhirâfâta dûçâr olmuştur. Fakat artık
bu i'vicâcâta, bu ifrâtlara nihâyet vermek, bu yeni sâha-i tetebbu'âtı kemâl-i
vuzûh ile ta'yîne çalışmak îcâb ediyor. Binâen aleyh, evvel emirde bu yeni
mezra'a-i fikriyenin şimdiye kadar ne sûretle hırâset edildiğini anlayarak,
irtikâb edilen hatî'âtı lâyıkiyla öğrendikten sonra bundan böyle nasıl bir
tarz-1 hırâset ta'kîb edeceğimizi ta'yîn etmeliyiz.

Eskiden beri ecdâdımızın dâ'imâ timsâllerle mâlâmâl olan mefkûrele-
rinde doğmuş bir efsâne vardır: Bir çocuk, ilk dünyaya geldiği zamân etrâ-
fına bir çok periler toplanır ve hepsi ayrı ayrı ona bir tılsım verirlermiş ve o
büyüdüğü zamân bunların sâyesinde hârikalar ibdâ'ına kudreyâb olurmuş.
İşte bütün ulûm-1 cedîdenin ilk ân-1 tevellüdlerinde de böyle olur. Kendi-
leri, cidden bir tılsıma mâlik bulunan bir çok filozoflar, bu yeni mevlûde-i
ilm ve irfâna kendi "usûl = methode"lerini hediye ve bunu kemâl-i dik-
katle ta'kîb ettiği halde hârikalar ibdâ' edebileceğini kemâl-i itmi'nân ile
beyân ederler. Fakat sonra, her müdekkik, her mütetebbî kendi usûl-i şahsî
ve husûsîsiyle bu yeni zâde-i fikrîyi tenmiye ve tegaddiyyeye başlar ve işte
usûllerin bu ihtilâfından, hattâ ekserîyâ beyinlerindeki ihtilâfât ve münâ-
kaşâtndan nâşî, ilm-i merâhil-i evveliyesini kat'a ibtidâr eder.

Ma'amâfih bunun için de her şeyden evvel inkişâfa müheyyâ bir tomur-
cuk lâzımdır ki şecere-i ilme bir gusn-1 cedîd daha iltihâk edebilsin. Bu ise
kâbiliyet-i tekamüliyyeyi hâ'iz "iyi bir fikr"ın daha doğrusu -yekdiğeriyle
lâyıkiyla imtizâc edebilmek için- bir takım "iyi fikirler"ın tevellüd ve zuhû-
ruyla olabilir.

Sosyoloji hakkındaki ilk iyi fikirler, hemen asırlarca bir zamân evvel der-miyân olunmuştur. Aristo “*Siyaset = Politique*” nâm eserinin birinci bâbını teşkil eden “Teşekkül-i Cem’iyyet” bahsinde “aile ve hükümet”in tevellüdü hakkındaki ilk nazariyât ve mütâla’âtı der-miyân ederek insânın “tab’iaten bir hayvân-ı medenî” olduğunu ve “cem’iyyâtın insânda mevcûd bir sevk-i tabî’i-ı ictimâ’inin netîcesi bulunduğunu” söylemiştir. Aristo’dan sonra İbn Haldun, Rousseau, Hobbes, Campanella,

Sayfa 157

Montesquieu, Condorcet ilm-i cem’iyyet hakkında ba’zı efkâr ve mutâla’ât serdetmişlerse de bu hiçbir vakit umûmî ve müstakil bir tarz-ı telakkî de-recesine yükselmemiş ve ancak vakâyi’-i ictimâ’iyyenin pek cüz’î bir kısmı onların müsâdif-i enzârı olabilmıştır.

Ma’amâfih ilk sosyolog Gabriel Tarde’in pek muhakk olarak söylediği gibi ilk evvel istatistik yapan şahıstır. Bu adam şüphesiz ki kendinin ilm-i cem’iyyete bir esâs kurmakta olduğundan bi-haberdi fakat “vakâyi’den ziyâde hakîr hiçbir şey yokdur, ben onlardan nefret ederim” i’tirâfında bulunan filozof Victor Cousin’den daha ziyâde sosyolojinin fikr-i esâsîsini elde etmiş demektir. Fi’l-hakîka cem’iyyât dâhilindeki vakâyi’i, kemmiyyet i’tibârıyla nazar-ı tedkîke almak, cem’iyyâtdan bâhis bir ilmin en ilk ve en mühim vazîfesidir. Ve esâsen kânûn, Spencer’ın ta’rifince “hâdisât arasında mevcûd bulunan münâsebet-i sâbite ve muntazama” demektir ki bu da tekerrür eden ef’âl-i müteşâbihenin ve bu ef’âl beynindeki münâsebât ve revâbit-ı mütekerrenenin bir sûret-i sahîhada zabt ve kaydıyla meydân-ı sübûta çıkabilir.

Şu halde, istatistikler tanzîm eden akvâm-ı kadîmeyi, Romalıları, Çinli-leri, Arapları enzâr-ı ehemmiyetden dûr tutsak bile, târîh-i ihsâiyyâtda ilk mü’ellif olmak şerefiyle mümtâz bulunan Francesco Sansovino’yu, muharebât-ı mezhebiyye esnâsında Fransa’da vergilere, idare-i mâliyyeye, nüfûsa â’id bir çok ma’lûmâtı ihtivâ eden *Fransa’nın Esrâr-ı Mâliyesi* nâm eserin muharriri Nicolas Froumenteau’yu, Pierre d’Avity’i ve sonra sosyolojinin târîh-i terakkiyyâtında oldukça mühim bir mevki’ ihrâz eyleyen *Hikmet-i Tabî’iyye-i İctimâ’iyye = Physique Sociale* mü’ellifi Quetelet’yi ilm-i cem’iyyetin tekâmülünde medhaldâr addetmek hiç de yanlış bir fikir sayılamaz.

İşte cemiyât dâhilindeki vakâyi’i, kemmiyyet i’tibârıyla nazar-ı i’tibâra almak ulûm-ı ictimâ’iyyenin vezâ’if-i evveliyyesinden olunca, bu husûsda en evvel ilm-i iktisâdı zikretmek icâb eder. Bu ilm, evvel emirde yekdiğeri-ne en müşâbih ve aynı cinsden olan eşyâyı ta’dâd ile başladı ve böylece yavaş yavaş “kıymet = valeur” fikri hâsıl oldu ki bu fikir, tereffu’ ve tenezzülî akçe nâmını verdiğimiz mikyâs-ı mahsûs ile her gün takdîr ve müşâhede olunan

hakikî bir “kemmiyyet-i ictimâ’iyye” demek olduğundan, hukukşinâsânın, ahlakiyyûnun, hikmet-i bedâ’î mütehasıslarının, teoloji ulemâsının iştiğâl ettikleri “hakk” “iyilik” “güzellik” “hakikat” fikirlerine fâ’ik ve mürec-cahdır. Ve işte iktisâdî nokta-i nazarın, âlem-i ictimâ’îyi müşâhede ve tedkik i’tibârıyla hukûku, ahlâkı, dîni, sını’î nikât-ı nazara birçok cihetlerce şâyân-ı tercih olması bundan nâşîdir.

İlm-i cem’iyyet ulemâsı, iktisâdın kendileri için âdetâ bir sâha-i temennî hazırladığını ve kendilerinin ibtidâ o sâha üzerinde bir mebnâ-yı fikrî te’sîs edebildiklerini aslâ unutamazlar. Sosyolojinin nasıl bir tarîk ta’kîb etmesi lâzım geldiğini ulûm-ı ictimâ’iyyenin ne türlü bir tarz-ı müşâhede ile netâ-yic-i matlûbeye destres olabileceğini irâe edenler, ibtidâ ekonomistlerdir. Kurûn-ı vustâda, Yunan ve Latin anânât-ı kadîme-i felsefiyyesinin ribka-i tahakkümünden halâşyâb olamayan “Tomas Morus = Thomas Morus” Campanella gibi mütefekkirîn, cem’iyyâtın sûret-i teşekkülünü, bu teşekkülde medhaldâr olan avâmili ve bunların derece-i ehemmiyetlerini bi’l-müşâhede tedkik edeceklerine, kendilerini teolojinin, metafiziğin zîr-i nüfûzundan kurtaramayarak -sosyalist Fourier’nin son asırda yaptığı gibi- hayâlî cem’iyyetler teşkîliyle uğraşmışlardı... Halbuki ulemâ-yı iktisâd “kıymet”, “istihsâl” “mübâdele” kânûnlarını keşfederek -yâhûd o zanda bulunarak- bu kavânîni, hikmetşinâsânın câzibe kânûnlarından bahsettikleri derecede kat’î ve nâ-kâbil-i tegayyür addetmişler ve her yerde, her memleketde bu kavânîn-i iktisâdiyyenin cereyânına kesb-i itminân eylemişlerdir... Burada bir târih-i iktisâd yazmak fikrinde bulunmadığım için, Adam Smith’in, Ricard’ın, Bastiat’nın “Leroy Beaulieu’nün, Molinari’nin bu husûsdaki tarz-ı telakkîleriyle sosyalist mekteplerinin ve bi’l-hassa Rocher’in, Bucher’in, Schmeller’in Wagner’in mensûb oldukları “mekteb-i târihî”nin bu mesâ’ile dâ’ir olan i’tirâzât-ı muhtelifelerini tab’î mevzû’-ı bahs edemeyeceğim, yalnız bu i’tirâzâtdan sarf-ı nazar, şunu söyleyim ki, ilm-i iktisâdın esâsını vaz’ etmiş olan “klasik” muktesidlerin kavânîn-i mezkûre

Sayfa 158

hakkındaki tarz-ı telakkîleri tamâmen ilmîdir. Çünkü esâsen ilm, münâsebât-ı eşyânın bir düstûr-ı kat’î, bir kânûn şeklinde ifâdesiyle vücûda gelir, ve bu ibtidâ-yı emrde hattâ bir faraziyye hâlinde olsa bile ilm için, ilm teşkîli için nâfi’ ve zarûrîdir. (mâba’dı var)

Köprülüzâde

2. MAKALE

Servet-i Fünûn

Yıl: 20

C. 38

S. 999

15 Temmuz 1326 Perşembe

Sayfa 169

İlm-i Cem'iyet

-Mâba'd-

İşte iktisâdiyyûn böylece, evvelâ, bir dâ'ire-i mazika içinde mahdûd bir nev' "Hikmet-i Tabi'iyeye-i İctimâ'iyeye" ve sonra bir vüs'at-i zâhiriyyeye mâlik, fakat, hakikat-i hâlde metin bir esâsdan mahrûm olduğu için uzun ve devâmlı bir muvaffakiyete kesb-i nâ'iliyet edemeyen bir "ilm-i vezâ'ifü'l-a'zâ-yı ictimâ'î" teşkiline teşebbüs etdiler. Fakat burada biraz kayd-ı ihtiyâtla hareket etmek icâb ediyor. Cem'iyet, onların tarz-ı telakkilerine göre bir "uzviyet=organisme" değil bundan daha vâzıh olarak anâsırı serbestâne kesb-i irtibât etmiş, ve dâ'ire-i mahsûsaları içinde, daha doğrusu muharrikler üzerinde kendi kendilerine devreder ve yekdiğeri üzerine ancak hârici ve gayr-ı dâ'imî bazı teşirât icrâ edebilir bir "cümle-i hey'iyeye = systeme astronomique"den ibâretti. Eğer cem'iyâtı beyhûde yere ancak "hâl-i sükûn = statique" de nazar-ı i'tibâra almakla iktifâ etmeseydi, bu tarz-ı telakkînin adem-i kifâyeti daha uzun bir müddet mektûm kalabilecekti, çünkü mâhiyet-i mihânikiyyesini terk eylemediği takdîrde bile, tekâmül-i ictimâ'înin tasvîr-i ibtidâisini "esquisse" yapmaya kudretyâb olabilecek, ve hiçbir şey kavânîn-i esâsiyyenin deymûmet ve umûmiyeti fikr-i muhakkanın "tekalüb, tahavvül-i safahât" kâ'ide-i asliyye ve lâzimesiyle i'tilâfını men' edemeyecektir. Esâsen, târih-i tekâmül-i hukûkda "Mekteb-i Târihî" nâmıyla ma'rûf meslek-i ilmî ve bu meslekin müesses ve müntesîpleri olan Savigny, Puchta, Eichhorn, Goschen gibi ulemâ bu fikre bi'l-hassa "Roma" hukûkunun tedkîkinde büyük bir cây-ı tatbîk bulmuşlardır.

İlm-i iktisâd, yalnız ta'dâd ve misâhâyı vakâyi'-i ictimâ'iyeye idhâl fikrinden değil, belki oraya mukâyese usûlünü tatbîk emelinden neşet etmiş ve işte bu iki "iyi fikir"ın sâha-i iktisâdda tatbîk ve tevhi'di, bu ilmi, "ulûm-ı ma'neviyye ve siyâsiyye" nâmı verilen ulûm-ı sâ'irenin kâffesinden

daha yüksek, daha müterakkî bir merhale-i tekemmüle îsâl eylemiştir. Bu nokta-i nazardan “mukâyese-i sanâ’ât = Industrie Comparee” demek olan bu ilmi “mukayese-i efsânât” “mukâyese-i sanâyi” “mukâyese-i kavânîn” “mukâyese-i siyâset” gibi ulûm ile aynı mertebede addedebiliriz. Yalnız mâhiyet-i ilmiyyeleri yekdiğerinden derece derece az veya çok olan bu ilmler – yâhûd Gabriel Tarde’in isti’mâli vechile şebîh ilmler – arasında en yüksek mertebeyi ihrâz eden, velev zâhirî olsa bile, en ziyâde bir mâhiyet-i ilmiyyeye mâlik bulunan ilm, “ilm-i iktisâd”dır ki bu da sâha-i iktisâdiyâtta “kemmiyyet”e atfolunan ehemmiyetden ileri gelir. Halbuki ulûm-ı sâ’irede, vakâyi’den neşet eden kavâ’idin sûret-i neşetleri kemmiyyetlerdeki kadar

Sayfa 170

zâhir ve ayân olmadığı cihetle, kavâ’id-i mezkûre, ekserî mu’dil ve müşkilü’t-tecrîd bir silsile-i vakâyi’in sût-re-i ibhâmı altında kalarak âdetâ keşf ve istihracı mümteni’ bir mâhiyet ahzederler. Esâsen hâdisât-ı riyâziyye ve hikemiyye ile hâdisât-ı hayâtiiyenin ve bi’l-hassa silsile-i hâdisâtta en yüksek bir rütbe-i mu’diliyeti işgâl eden hâdisât-ı ictimâ’iyyenin fûrûk-ı mâhiyeti “tasnîf-i ulûm” meselesinde pek büyük pek esâsî bir ehemmiyeti hâizdir. Biz bu taksîm-i esâsîden sonra her nev’ hâdisâtı kendi dâ’ire-i mahdûdesi dâhilinde ikinci bir mertebe taksîmine daha ma’rûz tutabiliriz ki işte hâdisât-ı ictimâ’iyyeyi böyle bir taksîme ma’rûz bıraktığımız takdîrde, ilk mertebe-i besâtetini ihrâz edecek olan tabî’i hâdisât-ı iktisâdiyyedir. Ve bu -yukarıda da söylediğim vech ile- kemmiyyetin sâha-i iktisâdiyâtta işgâl ettiği mevki’-i mühimden nâşîdir. İstatistik, iktisâdın bir mâhiyet-i ilmiyye kesbetmesine pek büyük hıdmet etmiştir.⁴⁹ İlm-i iktisâdın, ulûm-ı sâ’ire-i ictimâ’iyyeden evvel, ma’nâ-yı hâzırıyla bir “ilm” hâlini alması bu esbâba atfolunabilir.

İşte gerek iktisâd, gerek henüz o mertebe-i tekâmüle vâsıl olamayan ulûm-ı sâ’ire, hey’et-i mecmû’alarıyla “ilm-i ictimâ’î = Science Sociale”nin teşekkülüne hıdmet etdiler. Günden güne cereyânı kesb-i kuvvet ve vüs’at eden bu nehri husûlünde medhaldâr olan ufak ufak ayaklar, yeknazarda mahrûm-ı ehemmiyet görünen küçük dereler vardır ki bunlar yukarıda söylediğim “iyi fikirler”den başka bir şey değildir. Ve bu “iyi fikirler”in aynı bir mecrâda

49 İstatistik, meşâhîr-i muktesidinden Yves Guyot’un fikrinde “cem’iyyet-i beşeriyyeye müte’âllik olan şeyleri de diğ-erleri gibi bir kâ’ideye rabt ve tanzîm eden felsefe-i müsbi-te berâhinindedir.” Ve binâenaleyh Tarde’nin da tasdikgerdesi olduğu vech ile en iyi bir “metod-ı sosyolojik”dir. Ben bu mütâla’ayı kabûl eylemekle berâber, bazı hâdisâtın hakikat ve vüsûkunu bir sûret-i mutlakada iddî’â eden Quetelet’in ifrâtperverâne mütâla’âtına kat’iyyen iştirâk edemem. Çünkü istatistik en iyi bir “metod-ı sosyolojik” olmakla berâber hiçbir vakit tahminî neticelerden başka bir şey vermez. Guyot’un bu husûsda dermiyan ettiği mütâla’ât-ı âtiye cidden şâyân-ı ehemmiyettir: “İstatistike bir hakikat-ı mutlaka atf ve isnâd etmek, bütün usûlü tanınamaktır. Bir istatistik, hâl-i eşyâyı ancak bir zaman-ı mu’ayyende zâhire ihrâc edebilir, fakat hatta bu zamân-ı mu’ayyende bile onun sıhhatini haleldâr eden, düçâr-ı tagayyür eyleyen vakâyi’ mevcûddur.”

birleşmeleri bugün tevessü'a pek müsta'id yeni bir cereyân-ı fikrî vücûda getirdi. Elsinе, edyân, kavânîn, sanâyi', hükûmât gibi o vakte kadar gayr-ı mütecânis addedilen ve ayrı ayrı nazar-ı tedkîke alınarak beyenlerinde bir münâsebet tasavvur, hatta istibâd olunan bir çok şeylerin mâhiyetleri, münâsebât-ı mütekâbileleri, tarz-ı teşekkül ve tekâmülleri tedkik olunmaya başladı.

Ekseriyetle sû-i istîmâl edilen diğеr iyi bir fikir de memâlik-i ba'idenin meçhûl ve esrârengîz sâhalarını işğâl eden akvâm-ı vahşiyenin merâhil-i medeniyetin daha ilk tabakasında bulunan barbarların, yamyamların tarz-ı hayât ve ma'îşetlerini teşkil ettikleri cem'iyâtın tarz-ı ta'azzuvunu gösteren seyâhat hikâyelerinden ilm nâmına istifâde etmektir. Medeniyetin, ta'azzuvât-ı ictimâ'iyyenin eşkâl-i kadîmesini lâyıkıyla anlamak, tekâmül-i ictimâ'inin safahât-ı müte'akibesini müşâhede ve mukâyese eyleyebilmek, âile, vatan, kânûn gibi efkâr-ı mu'dilenin tebeddülât ve tekemmülâtını öğrenmek için bu seyâhatlerin pek büyük fevâidi olduğu hiçbir vech ile inkâr edilemez. "Eskimo"lar, "Foejyenler" "Hotantu"lar "Poruj"lar hakkındaki müşâhedât ve tedkîkât "sosyoloji" sahasında büyük bir tahavvül husûle getirmiştir. Bu mesâil ile alâkadar olan "etnografi" "arkeoloji" hatta "prehistorik" gibi ulûmun terekkiyât-ı ictimâ'iyye ile pek büyük münâsebeti vardır.

On sekizinci asrın müfrit ve hayâlperest filozofları kavâ'id-i esâsiyyesinin vehmiyât-ı bâtılâsından değıl, tabî'at-ı eşyâdan istinbât ettiğini kitâbının mukaddimesinde mağrûrâne beyân eyleyen Montesquieu başta olduğu halde bu seyâhat hikâyelerine tıfılâne bir i'timâd göstermişler, onların derece-i vüsûkunu tahkîke ehemmiyet vermemişlerdi. *Rûhü'l-Kavânîn*'in lâ'âl'e't-ta'yîn bir sahîfesini açınız: Nazariyât-ı mevzû'asını isbât için muharirinin dâ'imâ seyâhatnâmelere mürâca'at etdiğini ve bunların içinde hurâfâta pek müşâbih şeyler bulunduğunu sahîfenin zirindeki notalardan pek vâzıh bir sûrette anlarsınız. Tarde, bu temâyül-i müfriti muhakk göstermek için Montesquieu ve rüfekâsının klasik müverrihlerden ayrılmak, klasik müverrihliğin anânâtından tecerrüd edebilmek maksadıyla bu ifrâta düşdiklerini söylüyor ki pek ma'kûldur. Seyâhatnâmelerden istişhâd husûsundaki bu aksû'l-amel uzun müddet sürmemiş, yavaş yavaş kesb-i i'tidâl eylemiştir.

Son zamânlarda bi'l-farz Spencer da eserlerinde seyâhatnâmelerden, seyyâhların hikâyâtından bahsediyordu, fakat istişhâd ettiği vakâyi', gayr-ı mevsûk ve hurâfât ile mâlâmâl bir halde bulunmuyordu. Sonra eski sosyologlarla yeniler arasında bu seyâhat hikâyelerinin tarz-ı telakkîsi husûsunda mühim, pek mühim diğеr bir fark daha vardır: Eskiler o hikâyeleri eserlerinde zikr ve istişhâd ederek bu sûretle klâsiklerden ayrılmak ve sahne-i kadîme-i vukû'âtındaki mâ'lûmâtlarını tezyîd etmek maksadından başka hiçbir şey gözetmiyorlardı. Hâlbuki yeniler bu hikâyelerle târih-i beşeriyetin ezmân-ı evveliyyesini müşâhede etmek tekâmül-i ictimâ'iyi bütün safahâtında ta'kîb ve mukâyese eylemek fikrinde idiler.

3. MAKALE

Servet-i Fünûn

Yıl: 20

C. 39

S. 1001

29 Temmuz 1326 Perşembe

Sayfa 233

İlm-i Cem'iyet

2

“*Rûhü'l-Kavânîn*” mü'ellif-i şehîri gerek seyâhat hikâyelerinin tarz-ı isti'mâlindeki, gerek husûsât-ı sâ'iredeki hatî'ât ve ifrâtâtına, mübâlağâtına rağmen, sosyolojinin fikr-i esâsisini elde etmiş, bu ilmin târîh-i tekâmülünde yeni bir devre-i terakkiyât küşâd eylemiş demektir. Çünkü Eflatun'dan, Aristo'dan, Campanella'ya, Locke'a gelinceye kadar nazarî ve tasavvurî olan “nazariyye-i ictimâ'îyye” Montesquieu ile müşâhedât ve mütâlâât-ı sarfa üzerine ibtinâ ederek “tavsifi – descriptif” bir şekil almıştı.⁵⁰

Montesquieu her şeyi müselseliyet-i mu'ayyenesi dâhilinde ve hey'et-i mecmû'asıyla nazar-ı mütâlâaya alabilecek bir kâbiliyete mâlikdi. Binâen aleyh kitâbının kavânînin tedkîkine hasrettiği birinci mebhasında “kavânînin en vâsî bir ma'nâ ile tabî'at-ı eşyâdan müstenbit zarûrî râbitalardan ibâret olduğunu” söyleyerek mu'ayyeniyet-i hâdisâtı tasdik etmiş ve müessesât-ı siyâsiyye ve eşkâl-i hükûmâtın suver-i tevellüd ve intifâsında hep bu fikri tatbîk eylemiştir. El-yevm bütün mütefekkirîn-i âhîrenin ve bi'l-hassa Doktor Gustave Le Bon'un tedkîk ve teşrîhine çalıştığı bir fikr-i esâsiyi “müessesât ve kavânînin mahsûlât-ı keyfiyyeden ibâret olmayıp, bunların devâm ve icrâ-yı te'sîr etmeleri için ba'zı şerâit-i tabî'iyenin mevcûdiyeti zarûrî bulunduğu” fikrini ilk evvel meydân-ı vuzûha çıkararak ve böylece kânûnların iklim ile örf ve âdât ile tarz-ı hayât ve ma'îşetle edyân ve secâyâ-yı millîyye ile münâsebetdâr olduğunu ilk def'a – müfrit fakat ilmî bir sûrette- gösteren şüphesiz ki Montesquieu'dur.

Ma'amâfih on sekizinci asır filozoflarının seviyye-i dimâğîyyesinden oldukça tebâüd etmiş, yükselmiş olan bu derîn mütefekkir tabî'i muhîtinin

---

50 Franklen Giding: İlm-i cem'iyet.

efkâr-ı bâtilasından tamâmen tecerrüd edememiş, tamâmıyla müsbet bir tarz-ı tefekkür ve müşâhedeye aslâ mâlik olamamışdı. *Felsefe-i Cedide Târîhi* nâm eser-i meşhûrun müellif-i mütebahhiri (Hoffding) bu husûsda diyor ki:

“İngiltere’den avdetini müte’akib bâğçesini İngiliz parkları gibi tanzîm etti, efkâr-ı siyâsiyyesi ise İngilizlerinkine müşâbih bir levn iktisâb eyledi. Ma’âmâfih şurâsını da enzâr-ı dikkatden ferâmûş etmemelidir ki İngiltere meşrûtiyyeti hakkındaki tavsîfât-ı meşhûresi bu meşrûtiyyetin târih ve örf ve âdât-ı milliyeye ile münâsebâtına dâ’ir tettebbu’ât-ı amîka üzerine değil, daha ziyâde Locke’un *Of Civil Government* nâm kitâbı hakkındaki tedkîkât ve mütâlâât üzerine müstenîddir. Locke’un bu kitâbı ihtilâlin nazarî bir tebriyenâmesiydi, müellif hiçbir vakit târihen mevcûd bir şeyi tasvîr etdiğini iddiâ etmiyordu...”

Halbuki Montesquieu, Locke’dan daha ileri gitmiş, İngiltere meşrûtiyyetin hakikat-i hâlde istinâd etmekte olduğu esâsât-ı metîneyi göremeyerek sırf birtakım eşkâl-i zâhiriyyeye atf-ı ehemmiyet etmiştir. Mevzû’-ı bahsimizden hâric olduğu için bu husûsâtı burada dûr u dirâz tenkîd ve münâkaşa eylemek fikrinde değilim, yalnız şunu göstermek istiyorum ki bu gibi cihetler nazar-ı dikkatden dûr tutulmadığı halde Montesquieu’yu on sekizinci asır filozofları miyânına idhâl etmek hiç de yanlış bir hareket addolunamaz. *Rûhü’l-Kavânin* müellifi kavânin ve müessesâtı yalnız (hâl-i sükûn ve muvâzenet = statique)de ya’nî bir zamân-ı sâbit ve mu’ayyen zarfında nazar-ı i’tibâra alarak onları artık bir şekl-i mütekemmil ve intihâîye resîde olmuş zannında bulunduğundan dolayı biz onu klâsik efkârın rıbka-i esâretinden kurtulamamış addedebiliriz. Müverrih-i şehîr Sorel’in dediği gibi o aslâ hükûmâtı tekemmül târihleri esnâsında ta’kîb etmeyerek onları mütevakkıf, mütekemmil ve bir şekl-i intihâîye resîde olmuş gibi göstermiştir. Vakâyi’in ne sûret-i tasnîf ve tanzîmi, ne fenn-i menâzir kavâ'idine i’tinâ, hülâsa Montesquieu’nun eserinde bunların hiçbirisi mevcûd değildir. Yalnız

Sayfa 234

klâsik temâşânın kavâ'id-i esâsiyyesi olan (vahdet-i zamân, vahdet-i mekân, vahdet-i fiil) müessesât ve kavâninin tedkîk-i teşekkülünde kendisine bir cây-ı tatbîk buldu...

Muhîtinin hutût-ı mümeyyizesini teşkil eden efkâr-ı bâtilanın zîr-i te-gallüb ve istibdâdında kendi efkâr-ı asliyye-i müsbitesini, efkâr-ı ilmiyyesini istemediği mecrâlara doğru sevke mecbûr olan bu mütefekkir, hâdisât-ı ictimâ’iyyenin tesadüfi olmayıp kavânin-i mu’ayyeneye tebe’an vücûdpezîr olduğu fikrini tatbîke çalışırken, diğer taraftan servetin sûret-i istihsâl ve tarz-ı tevzi’i gibi hâdisât-ı sa’ire-i ictimâ’iyyeden daha evvel enzâr-ı dikkati celbeden hâdisât-ı iktisâdiyyenin teşrih-i mâhiyetine çalışan muktesidler

ve bi'l-hassa en evvel fiziokratlar bu hâdisâtın da kavânîn-i mu'ayyene tah-tında vücûd bulmakda olduğunu anlamışlardı. Bastiat'ın ilm-i hey'et nasıl ecrâm-ı semâviyyenin seyrini tanzîm eden bir ilm değilse, ilm-i iktisâd da cem'iyât-ı beşeriyyeyi tanzîm eden bir ilm değildir, demesi ilk muktesidle-rin bu husûsdaki efkârını pek vâzih bir sûrette gösterebilir.

Ma'amâfih bütün bunlarla berâber henüz bir ilm-i cem'iyet teşekkül edemiyor, ilm-i ictimâ'inin "ulûm-ı ma'neviyye ve siyâsiyye" nâmı altında birleşen aksâm-ı muhtelif ve müteferrikasının ne gibi revâbit-ı müştereke ile birbirine merbût olduğu daha lâyıkıyla anlaşılamıyordu. Hele bu ulûm ile ulûm-ı tabî'iyye arasında, hattâ bir müşâbehet-i ba'ide tasavvuru bile muhâl idi. Fakat on dokuzuncu asrın mebâdisinden i'tibâren artık bu fi-kirler düçâr-ı tahavvül olmaya başlamış, ulûm-ı ictimâ'iyyenin bir siyâk-ı muntazam üzre ve beynlerindeki revâbita nazaran tanzîm ve tasnifiyle ulûm-ı sa'ire miyânına idhâli lüzûmu o derece şiddetle mahsûs olmuştur ki işte sosyoloji ancak bu temâyül neticesinde bir sûret-i metîne ve kat'iyyede teessüs edebilmiştir.

On dokuzuncu asrın nısf-ı evvelinde felsefe-i müsbitenin vâzı'-ı şehîri büyük Fransız filozofu Auguste Comte'a gelinceye kadar, ulûm-ı mütefer-rika-i ictimâ'iyyeyi bir demet hâlinde tanzîme elverişli bir fikr-i esâsi elde etmiş hiçbir mütefekkiye müsâdif olamayız. Ne "teokrasi" nazariyelerinin müceddîd hayâlperveri "Jozef dö Mester = Joseph de Maistre" ne sosya-lizmin mübeşşirîn-i evveliyyesinden olan Sainte Simon, bunların hiçbiri böyle bir fikr-i esâsi elde etmiş değillerdi.

Auguste Comte bu fikri elde edebildi mi? İşte mesele burada biraz kesb-i mu'diliyet ediyor. Comte'un şâkirdi Littre ile İngiliz filozofu Stuart Mill beyninde bu mesele hakkında epeyce mübhem bir münâkaşa cereyân etmiştir. Littre, Comte'un vaz' etmiş olduğu "hâlât-ı selâse kânûnu = loi des trois etats" sâyesinde ilm-i cem'iyeti hakîkaten ilm addolunabilecek bir mevkiye is'âd etdiğini iddi'â ediyor, halbuki "Mill" felsefe-i müsbite vâ-zı'nın (ilm-i ictimâ'i) usûlünü vaz' ve bu husûsdaki ma'lûmâtımızın tev-sî'ine hıdmet etmekle berâber, sosyolojiyi ilm addolunabilecek bir noktaya isâl edemediğini söylüyor. Comte'un felsefe-i umûmiyyesiyle hâ'iz-i râbita olan bu meseleyi: Hâlât-ı selâse kânûnunu sosyoloji husûsundaki efkârını, bunlara tevcih olunabilecek i'tirâzâtı -mevzû'-i bahsimizden hâric olduğu için- burada dûr u dırâz tedkik etmek istemezdim, lâkin ilm-i cem'iyete dâ'ir yazılmış olan kitâblarımız mahdûd değil, âdetâ mefkûd olduğu için bu mesâ'il hakkında bazı ma'lûmât-ı muhtasara vermeye mecbûrum:

Hâlât-ı selâse kânûnu – Felsefe-i müsbitenin esâsını anlamak için efkâr-ı beşeriyyenin merâhil-i müte'addide-i tekemmülâtını anlamaya ve o merha-lelerde iktisâb ettiği eşkâli öğrenmeye hâcet vardır. İşte Comte bunu nazar-ı

i'tibâra alarak (hâlât-ı selâse) kânûnunu keşfetmiştir. Bu kânûna nazaran bütün bilgilerimiz (connaissance) üç safha-i tekemmülden geçer. Ulûm-ı mevcûdeden herhangisini nazar-ı tedkîkden geçirirsek geçirelim, mevzû'unun derece-i mu'diliyetine göre bu safahâtı çabuk mürûr ettiğini görürüz. İşte bunun için safha-i gâiyyeye en çabuk vüsûl bulan ulûm, ulûm-ı mücerrededir. İşte Comte, tasnîf-i ulûmunda bu kânûnu nazar-ı i'tibâra alarak ulûmu (umûmiyyet-i mütenâkıs) ve (mu'diliyet-i mütezâyide)lerine, ya'nî mürûr ettikleri safahâta ve hâl-i müsbite târîh-i duhûllerine nazaran tasnîf etmiştir. Bu tasnife göre ri'yâziyât mertebe-i ûlâyı işgâl ederek sonra sırasıyla (hey'et) (hikmet-i tab'iyye) (kimyâ) (hikmet-i uzviyye) gelir. İşte Comte bir taraftan bir (felsefe-i müsbite) tedvîniyle berâber diğer taraftan da o zamâna kadar bir sûret-i müsbitede teessüs etmiş olan (hikmet-i semâviyye) (hikmet-i arziyye) ve (hikmet-i uzviyye)ye bunların cümlesinden daha mu'dil daha (concret) ve henüz üçüncü merhaleye girmek üzere bulunan yerde (hikmet-i ictimâ'iyye) ilâve ederek böylece ulûm-ı tecrübiyye dâ'iresini ikmâl etmek istiyordu. İşte bunu öğrendikten sonra artık mâziye atf-ı inzâr ederek bu safahât-ı selâseyi anlamak kesb-i suhûlet eder.

Bi'l-cümle efkârın safha-i evveliyyesi "hâl-i dinî veya i'tikâdî = etat theologique"dir ki zekâ-yı beşerin nokta-i azîmeti bi'z-zarûre burasıdır. Bu devrede tecrübe ve müşâhede mahdûd, muhayyelât ve hurâfât bi'l-akîs nâ-mütenâhidir. Hâdisât-ı tab'at bu devrede bir takım ma'bûdât ve müessirâtın, ervâhın irâde-i mutlakası müdâhelâtıyla izâh edilir. Bu esnâda elde edilen ma'lûmât şekk ve tereddüden âzâde, kat'î ve mutlakdır. Mevzû'muzun hâricinde olduğu için bu hâlin menâfi' ve netâyicini uzun uzadıya şerhe kalışmayacağım, yalnız şunu söylemekle iktifâ edeyim ki "teolojik" fikirler hayât-ı ma'neviyye ve ictimâ'iyyeye metîn ve şâyân-ı ehemmiyet bir esâs ihzâr eylemiştir.

"Fetişizm" "Politeizm = polytheisme" "monote-

Sayfa 235

izm = monotheisme" gibi bir takım edvâra taksîm olunan bu hâli ikinci bir hâl "hâl-i fevka't-tab'â = Metaphysique Etat" ta'kîb eder. Bu devrede artık eski ma'bûdât ve ervâh mevcûd değildir, bunların yerine (kuvvâ-yı mücerrede) ikâme olunmuşdur. Hâdisât-ı muhtelife basit ve münferid prensipler ile teşrih olunmaya başlanır. (Kuvve-i kimyeviyye), (kuvve-i hayâtiyye) gibi bir takım mâhiyât-ı mücerrede tasavvur edilir ki bütün bunlar, nihâyetü'n-nihâye (tab'at) nâmı verilen bir cûd-ı ibtidâiye irca' edilir. Comte bu devreyi bir devre-i intikâl bir hâl-i intikâl gibi telakkî ediyor.

-Mâ'badı var-

4. MAKALE

Servet-i Fünûn

Yıl: 20

C. 39

S. 1003

12 Ağustos 1326 Perşembe

Sayfa 268

İlm-i Cem'iyet

-Mâbâ'd-

Üçüncü ve sonuncu devre “hâl-i müsbit = etat positif” devresidir. Muhayyelât ve hurâfâtı, mücerredât-ı mev’hûmeyi kesif bir remâd-ı nisyân altına defneden bu devrede, her şey tecrübe ve müşâhedenin taht-ı hükmüne girer. Taharrî-i vekâyî‘ o kadar kesb-i ehemmiyet eder ki vekâyî‘e mutâbakat yegâne bir muhıkk hâlini alır. Lâkin şurasını nazardan dûr tutmamalıdır ki vak’adan maksad münferid ve mücerred bir hâlde bulunan değil, tekerrür eden ve bi’l-müşâhede kâbil-i sübût olandır. Bu devrenin en büyük hasîsası “ampirizm = empirisme”den olduğu kadar “mistisizm = mysticisme”den tebâüd eylesidir. Vekâyî‘i esâs ittihâz etmesi, mücerred prensiplerin fevkâ’t-tabî‘a mevcûdların buhâr-ı mechûliyyeti arasına gömülerek alâ’-evveliyeye ve gâiyyeyi taharrî etmek için değildir. Bundan maksad hâdisât-ı meşhûdeyi idâre eden kânûnları ya’nî o hâdisât beynindeki revâbit-ı dâ’ime ve mütekerireyi bulmaktır. Auguste Comte, “*Felsefe-i Müsbite Dersleri*” nâmındaki altı cildlik eser-i muazzamanın son cildini hemen hemen bu hâlin tedkikine hasrederek buna büyük ve esâsî bir ehemmiyet atfetmiştir. Yalnız şu ciheti söyleyim ki Auguste Comte bu eserini yazıp “felsefe-i müsbiti” vaz’a çalıştığı zamân, hemen bi’l-cümle ulûm-ı muhayyelât ve mücerredât devresinden kurtulmuşlar ve âdetâ “müsbit” bir hâle gelmişlerdi. Meselâ ilk evvel Yunanlılar, daha fecr-i medeniyetin henüz zilâlâlûd bir devresinde “hey’et-i riyâziyye”yi müsbit bir hâle getirerek felsefe-i müsbitenin esâsını vaz’ etmişlerdi. Sonra “Bacon” “Galileo” “Kepler” “Descartes” “Lavoisier” “Belenvil”⁵¹ zamânında sırasıyla “hikmet-i semâviyye” “hikmet-i arziyye” “hikmet-i uzviyye”de müsbit bir hâl almışlardı. İşte Comte, mefkûre-i beşeriyyeyi istilâ eden efkâr-ı müsbiti topladığı vakit tabî‘i bütün bunlardan müstefid oldu, fakat bütün bu terakkiyyât ile berâber ma’lûmât-ı beşeriyye ihrâmı henüz nâkıs bir halde bulunuyor, felsefe-i müsbiti henüz her sınıf

---

51 [به لن ويل] şeklinde imla edilmiştir.

hâdisâtı ihâta edemiyordu. İşte Auguste Comte bunu pek güzel anlayarak felsefe-i müsbiteyi itmâm için silsile-i ulûma bir de “hikmet-i tabî’iyye-i ictimâ’iyye” ilâve etti ki bu sûretle bir taraftan ulûm-ı tecrübiyye dâiresi ikmâl ediliyor, diğer taraftan ise nazariyât-ı müsbite arasında bir vahdet husûlü için felsefe-i müsbite, ictimâ’î nokta-i nazar üzerine te’sîs olunuyordu.⁵²

Bu sûretle artık bir takım teşebbüsât-ı vâhiyede bulunmaya kâ’inâtda mevcûd her şeyi –iki evvelki devrede olduğu gibi- bir düstûr-ı mutlaka ircâ’ etmeye tabî’i lüzûm kalmayıp muhtelif-i selâsil-i hâdisâtın mevcûdiyyeti bi’t-tecrübe sâbit olacağından, bu devrede nazariyât ile ameliyâtı mezcetmek, daha doğrusu ameliyâta sâ’ir devrelerdekinden daha vâsi’ bir germi vermek icâb eder.

Mevzû’un adem-i müsâadesine mebnî, cidden şâyân-ı tedkik olan bu devreyi, edvâr-ı sâbika ile olan münâsebât ve tarz-ı tevellüdünü nazariyât-ı siyâsiyyesini, hedef olduğu tenkîdât ve i’tirâzâtı, ma’â’t-teessüf meskûtun anı geçmeye mecbûr oluyorum, yalnız “hâlât-ı selâse kânûnu” hakkında hülâsaten şunu arz edeyim ki Comte, târîh-i ulûmdan istinbât ettiği bu kânûn hakkında müfrit bir i’timâdperverde ederek onu tasnîf-i ulûmuna, sosyolojisine esâs addetmekle pek ziyâde aldaniyordu.

-Mâba’dı var-

52 Çünkü başka –farazâ riyâzî- bir nokta-i nazar üzerine te’sîs edilecek bir felsefede kavânîn-i tabî’iyyenin lâ-yetegayyer olması düstûr-ı kat’îsi, riyâziyât ile kâfi bir derecede tevsî’ edilemez. Zirâ bu cinsinden olan hâdisât gâyet basitdir. Bu düstûru en mu’dil ve müşevveş görünen hâdisâta ta’mim edebilmek ancak felsefe-i ictimâ’iyyeye mahsûs olduğu için, felsefe-i müsbiteyi de bu nokta-i nazar üzerine te’sîs lâzım ve zarûridir. Comte, kitabının en son mebhasında bu mesele hakkında diyor ki: “Ne vakit sosyolojik bir tarz-ı tefekkür, muvakkat olmakla beraber nâfile yere mevki’-i riyâseti işgâl etmekte olan riyâzî bir tarz-ı tefekkürün yerine lâyıkıyla kâ’im olur ve onu mevki’-i hakîkisine irca’ ederse, işte o vakit ulûm-ı sâ’ire ile hâ’iz-i revâbit olduğu hâlde yine başlı başına mevcûd olan bir ilmin bu nüfûz-ı tabî’isi sâ’ir ilimlerin bir sûret-i serbestânede terakkî-sini te’mîn edebilecektir.”

5. MAKALE

Servet-i Fünûn

Yıl: 20

C. 39

S. 1005

26 Ağustos 1326 Perşembe

Sayfa 298

İlm-i Cem'iyet

-Mâba'd-

Şüphesiz ki tasnif meselesinde bir zemîn-i ma'kûl bularak ulûmu demin hulâsaten arzettiğim hâlât-ı selâseden mürûrları ve safha-i gâiyyeye târîh-i vüsûlleri i'tibârıyla, "umûmiyet-i mütenâkısâ" ve "mu'diliyet-i mütezâyide"lerine göre taksîm ve tertîb eylemek esâsen pek muvâfık bir fikirdi ve fi'l-hakîka bugün târîh-i terakkiyyât-ı ulûma bir nazar-ı müşîkâf ile bakacak olursak her türlü bilgilerimizin esâsını, ibtidâ metafizikte buluruz. Fakat yavaş yavaş beşeriyetin kitle-i ma'lûmâtı, kesb-i ehemmiyet eylemeye başlamış ve böylece ulûm-ı mevcûde birer birer vücûdpezîr olmuştur. İşte Comte, bunun kendi keşfetmiş olduğu "hâlât-ı selâse" kânûnunu ta'kîben meydâna çıkardığını iddi'â ediyor ve buna ittibâ'en, ya'nî basîtten mu'dile doğru yürüyerek ulûmu ber-vech-i âtî tasnif ediyordu. Riyâziyât, hey'et, hikmet-i tabîiyye, kimyâ, hikmet-i uzviyye, hikmet-i ictimâ'iyye... Comte'a göre basît hâdiselerden mürekkeb ilimler en evvel müsbet bir devreye vâsıl olanlardır ve işte "umûmî bir kıymet = valeur universelle"e mâlik ilimler de bunlardır. Çünkü münasebât-ı basîte, mu'dil münâsebetlerde tekrâr meydâna çıkabildiği için daha âmmdır. Kavânîn-i riyâziyye bütün hâdisâtta kendisine bir cây-ı tatbîk bulabildiği hâlde "ilmü'l-hayât" ve "ilm-i cem'iyet" kânûnları hiçbir vakit hâdisât-ı riyâziyyeyi teşrihe kifâyet etmez...

Der Miyân ettiğim şu mütâlâât-ı muhtasara ile Comte'un tasnif-i ulûmunu tamâmıyla anlatmış olmak iddi'âsında değilim, meselâ "ta'mîm" ve "tecrîd" hakkındaki yanlış tarz-ı telakkîsini, buna edilen i'tirâzları Littre'nin müdâfa'âtını, hülâsa bütün bu gibi tafsîlâtı, mevzû'-ı bahsimize adem-i ta'alluku hasebiyle terk ediyorum, yalnız "hâlât-ı selâse" kânûnunu tasnif-i ulûmuna, sosyolojisine esâs ittihâz etmekle Comte'un ne için yanlış hareket etmiş olduğunu ya'nî bu kânûn hakkında Huxley'in "Spencer" in "Tarde" in dermiyan etdikleri i'tirâzâtı tevzîhan nakledeceğim:

Sayfa 299

Spencer'in "müvellid-i ulûm = genese de la science" ve "tasnif-i ulûm" nâmlarıyla neşrettiği iki küçük risâlede pek güzel bir sûrette anlatdığı gibi, Auguste Comte, gâyet mu'dil olan tasnif meselesinde "objektif = objectif" bir nokta-i nazardan hareket etmeyerek, esâsen metafiziğe pek mütemâyil olan tabî'at-ı esâsiyyesine mütâba'aten bunun aksini iltizâm ettiği için yalnız hakîkate gayr-ı muvâfık bir takım netâyice destres olabilmıştır. Hâlât-ı selâse kânûnunu, târîh-i terakkiyyât-ı ulûmdan bi't-tecrübe istinbât ve istihrâc ettiğini iddi'â eden bu büyük mütefekkir, ulûmun, ancak kendi mefküresinde mevcûd ve mütemerkiz bir tarz-ı teselsül ve tasnifini âlem-i hâricide de mevcûd zannetmek hatasına düşmüştü.

Comte'dan evvel Kant'da, Fichte'de, [Hegel]⁵³de, Turget'de Saint Simon'da hatta Rousseau ve Lessing'de emsâline tesâdüf olunan, fakat Comte tarafından bir düstûr-ı muntazam şekline ifrâğ edilen bu kânûnu⁵⁴ Spencer -burada tafsilâna muktedir olamayacağım- bir çok nikât-ı nazardan cerhetmiş ve "Doktor Weevel'in *Ulûm-ı İstikrâiyye Târîhi*" nâm eser-i meşhûrundan emsile-i müte'addide zıkr ve ityânıyla kat'iyen reddeylemiştir. Huxley'in, Tarde'nin tasdikgerdesi olduğu vech ile, Spencer bu i'tirâzâtında pek ziyâde haklıdır. Meselâ Comte'un tasnifinde üçüncü mertebeyi işgâl eden hikmet-i tabî'yye kânûnlarından bir çoğu Arşimed'in, Galile'nin semerât-ı mesâisi olarak husûf ve küsûf, med ve cezir gibi bir çok hâdisât-ı hey'iyyenin sebeb-i aslîsini bulup ilm-i hey'eti en umûmî bir düstûr üzerine müesses bir ilm-i müsbit hâline getiren "câzibe" kânûnundan daha evvel keşfolunmuştur. Halbuki ilm-i heyet, Comte'un tasnifinde riyâziyâtdan sonra ikinci merite-i besâteti işgâl ederek hikmet-i tabî'yyeye tekaddüm eder...

İlâ nihâye ta'dâdi kâ'il olan bu gibi bir çok emsile ve delâ'il-i muhtelif ile vâzihan anlaşılır ki hâlât-ı selâse kânûnu hiçbir vakit umûmî bir kıymeti hâ'iz değildir. Max Müller ve "Şant Pidolasosey"⁵⁵ gibi ilm-i elsine ve edyân ulemâsı lisân ve dînin böyle üç safha-i tekamülden geçmesi fikrini aslâ şâyân-ı kabûl görmüyorlar.

53 هه زه ل şeklinde imlâ edilmiştir.

54 Ma'amâfih bir kayd-ı ihtiyâtî olarak şunu da ilâve edeyim ki Comte da bu üç hâli birbirinden tefrik eden alâ'im-i mümeyyizeyi lâyıkıyla ta'yîn edememiş, aralarındaki hudûdu vâzih ve mutlak bir sûrette gösterememiştir. Bir devre-i intikâl gibi telakkî eylediği metafizik devresini pek gayr-ı vâzih bir sûrette geçen, âdetâ muzlim bırakan bu mütefekkir, en mühim addettiği devre-i müsbiti bile bir çok cihetlerce nâkıs ve gayr-ı vâzih bir hâlde tersim ve irâe edebilmiştir. Auguste Comte'un felsefesini tedkik eden bütün münekkidler, bu ciheti bi'l-hassa hedef-i i'tirâzât ediyorlar ki pek haklıdır.

55 [شانت پيدو لاسوسه ی] şeklinde imlâ edilmiştir.

Ma'amâfih bu hâlât-ı selâse kânûnu, hakikaten ulûmun târîh-i terekkiyâtından istinbât edilmiş olsaydı bile Gabriel Tarde'in pek muhikk olarak söylediği gibi "Stuart Mill" ile Comte'un şâkirdi "Littre" arasındaki münâkaşada haklı çıkacak şüphesiz ki yine "Mill" idi. Çünkü:

"Bi'l-umûm mevcûdât-ı zî-hayâtın bilâ-istisnâ kânûn-ı ömre tebe'iyetle -bir mevt-i nâgehânî ârız olmadığı takdirde- tufûliyyet, şebâbet, kühûlet, şeyhûhat gibi safahât-ı mütevâliyyeden geçtikleri ilk def'a ma'lûm olduğu eski bir devrede ilmü'l-hayâtın teşekkül ettiği iddiâ olunabilir mi? Halbuki bu "kânûn-ı ömr = Loi des ages" şüphesiz ki hâlât-ı selâse kânûnundan daha amik ve daha umûmidir."⁵⁶

Littre'nin bu ciheti nazar-ı itibâra almaması cidden şâyân-ı istiğrâbdır. Auguste Comte, böyle mübhem, gayr-ı vâzih, tatbikâtında hakikate ekseriyyetle mugâyir bir kânûn vaz' etmekle hiçbir vakit sosyolojinin fikr-i esâsisini elde etmiş, bu müşkilü'l-hâl-i mu'ammânın miftâhını bulmuş addedilemezdi. İlm-i teşrihin müessis ve bânisi addedilen "Bişa = Bicha" ensâc-ı zî-hayâtın havass-ı ibtidâiyyesini keşfetmekle ilm-i hayâta ne kadar hizmet ettiyse, pozitivizm re'is-i şehrinin de hâlât-ı selâse kânûnunu keşfetmekle sosyolojiye o derece hizmet ettiğini, ulûm-ı müteferrika-i ictimâ'iyyeyi bir demet hâlinde tanzîme elverişli bir fikr-i esâsi elde eylediğini iddiâ etmek yanlış bir hareketdir. Stuart Mill'in dediği gibi Auguste Comte'un cidden şâyân-ı dikkat ve ehemmiyet olan eserinde mefkûd olan işte ensâc-ı ictimâ'iyyenin bu havâss-ı ibtidâiyyesi bu havâss-ı unsûriyyesiydi.⁵⁷ Ma'amâfih şunu da ilâveyi unutmamalı ki Bicha, Guvier ile birlikte "kuvve-i hayâtiyye" hakkında pek yanlış bir mütâlâ'a serdetmiş olan bu âlim bile, ensâcın havâssını keşfetmekle berâber -kuvve-i hayâtiyye hakkındaki mütâlâ'asından pek iyi anlaşılacağı vech ile- biyolojinin fikr-i esâsisini elde etmiş değildi, bu fikr ancak Kraunhofer'in müzeyyelü'l-levn adeseleriyle taharriyât-ı dakıkaya elverişli bir şekl alan hurdebînler vâsitasıyla Schleiden ve Schwann, Virchow, Pasteur gibi ulemâ sâyesinde elde edilebildi. İşte felsefe-i müsbite vâzî'nin hâlât-ı selâse kânûnu ve bunun hakkında dermiyân edilen itirâzât [ve] tenkidât... Artık bu ciheti bir tarafa terk ile Auguste Comte'un sosyoloji ve dolayısıyla ahlâk hakkındaki fikirlerini muhtasaran tedkik edebilir.

Sosyoloji – Auguste Comte'un âbide-i muhallide-i âsârı arasında sosyolojiye â'id olan kısım cidden azîm ve şâyân-ı ehemmiyettir. Denilebilir ki bu âbidenin ser-zirve-i azametini ilm-i cem'iyyete müte'allik tedkikât teşkil eder. Felsefe-i müsbite derslerinin "hikmet-i tabî'a-i ictimâ'iyye" nâmı altındaki son üç cildi üstâdı Sainte Simon'la kat'-i münâsebetini müeddî olan

56 Gabriel Tarde: İlmü'r-ruh-ı ictimâ'i tabî'atı, sahîfe 7.

57 Stuart Mill: Auguste Comte ve felsefe-i müsbite.

“Siyaset-i Müsbite = Politique Positive” ism-i aslısiyle “cem’iyyetin yeniden teşkil ve tanzîmi için zarûrî

Sayfa 300

olan *Mesa’î-i İlmiyenin Planı*” nâmındaki eseri, fevkâlâde şâyân-ı dikkat ve o zamâna göre hakîkaten emsâli nâ-mesbûk mütâla’atı muhtevîdir.

El-yevm bütün elsine-i mütemeddinede müsta’mel ve müte’arif olan sosyoloji kelimesini ilk defa vaz’ eden Auguste Comte, yukarıda söylediğim gibi sosyolojinin fikr-i esâsisini elde edememekle, onu ilm addolunabilecek bir noktaya getirmemekle berâber Stuart Mill’in de i’tirâfgerdesi olduğu vech ile ilm-i ictimâ’î usûlünü vaz’ ve bu husûsdaki kitle-i ma’lumâtımızın büyümesine pek çok yardım etmiştir. El-yevm mevcûd olan riyâzî, hükmî, etnografi, ihsâî, hayâtî, rûhî bir çok mesâlik-i sosyolojika “hakikat-i hâl aranılacak olursa doğrudan doğruya veya dolayısıyla Auguste Comte’un efkâr ve mütâla’âtından neşet etmiştir.⁵⁸ Bunu basît bir timsâl ile anlatmak için şunu söylemekle iktifâ edeyim ki on dokuzuncu asrın bu lâ-yemût dimâğ-ı mütefekkeri, ilm-i ictimâ’î hakkında beşeriyetin edvâr-ı muzlime-i evveliyesinden beri terâküm eden zerrât-ı münferideyi –bir dereceye kadar mübhem, gayr-ı vâzıh, gayr-ı mu’ayyen, hatta subjektif ve metafizik nişânelerle mâlâmâl- bir kehkeşân-ı ma’lûmât hâline getirmiştir ki bunun bütün nekâisiyle berâber büyüklüğüne, azametine hayret etmemek elden gelmez.

Auguste Comte, sosyoloji kelimesine vâsî bir ma’nâ veriyor: Bu ma’nâya göre ilmûr-rûhun en mühim bir kısmı, sonra iktisâd, ahlâk, felsefe-i târîh... Bütün bunlar ilm-i cem’iyyetin dâire-i tettebbu’âtına dâhildir. Meselâ ferdin psikolojisini anlamak için, cinsin tekâmül-i rûhîsini hiçbir vech ile gözden gâib etmemek lâzımdır ki bunun için de ayrıca şahsı nazar-ı i’tibâra alan müstakil bir ilmûr-rûhun adem-i mevcûdiyeti lâzımdır. İktisâd ve ahlâk için de böyledir. Tekemmül-i beşerînin târîh ile mu’ayyen olduğu nazar-ı i’tibâra alınmadan bunların ikisi de ilmî ve istifâde bir sûrette tedkîk ve tettebbu’ olunamazlar.

Comte ilmin bi’l-umûm sâhât-ı iştigâlinde, bir râbta, bir münâsebet buluyor ki bu da hâl-i sükûn ve muvâzenet = statique”le “hâl-i hareket = dynamique” arasındaki münâsebâtdan başka bir şey değildir. Kâ’inâtı meşmûl-i tedkîkât eden bi’l-umûm aksâm-ı ilm bu yolda hareket eder: Meselâ hendese, kâ’inâtı hâl-i sükûn ve muvâzenetde, mihânîk ise hâl-i hareketde tedkîk eder. Hikmet-i tabi’iyyede, kimyâda da böyledir: Kuvvetler evvelâ hâl-i muvâzenetde sonra hâl-i faâliyetde mütâla’a olunur.

58 Guillaume de Greef: Sosyoloji, sahife 60.

Sâha-i uzviyyâta gelince, orada da aynı şeyi görürüz: Meselâ teşrîh, âzânın tarz-ı binâ ve teşekkülünü beynlerindeki münâsebât-ı sâbite ve dâ'imeyi mevzû'-ı bahs eder ki bu, hâl-i sükûn ve muvâzenetden başka bir şey değildir. Halbuki âzânın vezâ'ifini irâe eden fizyoloji, aynı bir mevzû'yu hâl-i hareket ve fa'aliyetde mütâlâ'a ediyor demektir.

Sosyoloji için de böyledir: Evvelâ bir "mebhas-ı tevâzünî-i ictimâ'î = statique sociale" vardır ki cem'iyetin mevcûdiyyeti için zarûrî olan şerâ'it-i dâ'imeyi tetebbu' eder. Lâ ale't-ta'yîn bir cem'iyeti mu'ayyen bir zamân ve mekân dâhilinde nazar-ı tedkîke alırsak, onun böylece mevcûd olması tahallül ve teczîden masûn bulunması, hülâsa bir zamân-ı mu'ayyende idâme-i mevcûdiyyeti için tab'i bir takım şerâ'it-i zarûriyye, kavânîn-i dâ'imeyi vardır ki işte bunları tedkîk edecek olan mebhas, mebhas-ı tevâzünî-i ictimâ'îdir.

Ma'amâfih bir cem'iyetin etrâfıyla tedkîki için yalnız onun bir zamân-ı mu'ayyendeki şerâ'it-i zarûriyye-i mevcûdiyyetini nazar-ı itibâra almak hiçbir vakit kifâyet etmez, a'sâr-ı medîdeden beri istikrârpezîr olmuş, belki de cüzûr-ı evveliyesi mâzînin tabakât-ı mensiye-i zallâmâlüduna karışmış bir cem'iyeti yalnız bir zamân-ı mu'ayyende değil, edvâr-ı mezkûrenin safahât-ı müte'âkibesinde mütevâliyyen tedkîk etmek, onun tekemmül-i müterakkisini ta'yîn eden dâ'imiyü'l-cereyân kânûnları keşf ve istihrâc eylemek lâzımdır. İşte bunu yapacak olan mebhas da "mebhas-ı hareke-i ictimâ'î = dynamique sociale"dir.

İşte şu vâzıh hülâsadan pek iyi anlaşılıyor ki bir cem'iyetin etrâfıyla tedkîki, ancak bu iki kısmın iştirâk-i mesâisiyle olabilecektir. Fikr-i esâsi "ahenk ve intizâm = ordre" olan mebhas-ı tevâzünî ile "terakkî = progres" olan mebhas-ı harekî yekdiğerine hemen infisâl kabûl etmez derecede merbût ve müttehiddirler. Çünkü intizâm ve terakkî birbirine mütekâbilen bağıdırlar.

Köprülüzâde Mehmed Fuad

6. MAKALE

Servet-i Fünûn

Yıl: 20

C. ?

S. 1013

21 Teşrîn-i Evvel 1326

Sayfa 424

İlm-i Cem'iyet

Mâ-ba'd

Mebhas-i tevâzünî-i ictimâî -Aristo, Russo, Hobbes gibi mütefekkirin-i kadîmenin tarz-ı telakkîlerinden pek çok uzaklaşmış olan “Auguste Comte” cem'iyeti bir “küll” bir “hey'et-i külliyye” addediyor ki, bunun terek-küb ettiği cüz'ler, ya'nî bu küllün anâsırı arasında en kavî ve samîmî bir tekâbül-i ef'âl mevcûttur. Gerek ihtiyârî, gerek b'azı tesâdüfât ve ihtiyâcâtın taht-ı nüfûzunda toplanmış, tecemmu' etmiş bir zümre-i eşhâstan yekdiğere müteşâbih efkârın, müttehidü'l-me'âl sevk-i tabî'ilerin te'sîrâtı altında hayâtgüzâr insânların ittihâdından ibâret olan cem'iyetin- Comte tarafından isti'mâl olunan- bu tarz-ı telakkîsi Gabriel Tarde'in fikrinde tamâmen iktisâdîdir.⁵⁹ Çünkü bu sûrette zümre-i ictimâ'îyye mu'avenet-i mütekâbile üzerine istidâd etmiş oluyor. Daha evvel “Bastiat” da “Leroy” da hattâ şarkın büyük şâ'ir-i mütefekkirî “Sâdî” de tesâdüf olunan bu fikir, bugün mütemekkil, muntazam ve kat'i bir sûrette “meslek-i zamân =Solidarisme” nâmı verilen yeni bir meslek-i ictimâî tarafından şiddetle müdâfaa edilmektedir. Eski hülyâperver sosyalistlerin, bugünkü pozitivistlerin, henüz biyolojinin taht-ı nüfûzunda bulunan mütefekkirlerin, hattâ Papa perestîşkârlarının bile müntesib olduğu bu meslek-i cedîd, sâha-i iktisâda olduğu kadar sosyoloji sahasında da her gün daha metîn ve müterakkî adımlarla ilerliyor. Hattâ bu mektep mensûplarından “Medîne-i Cedîde = Cite Moderne” muharriri Mösyö “İzola = Izoulet” zamân-ı uzvî= Symbiose” nin

Sayfa 425

hâdise-i müvellide-i cem'iyât olduğunu iddi'â ediyor. Çünkü -kendi fikrinde- bütün cem'iyetler “taksîm-i i'mâl” ve “tenâsur” üzerine müessesdirler ki bunlar da “zamân” ın iki sûretinden başka bir şey değildir. İleride dûr u dirâz teşrîh etmek niyetinde olduğum bu mesele hakkında burada tatvil-i

---

59 Gabriel Tarde: Kavânin-i taklîd, sahife 64.

makâldan ihtirâz etmekle berâber, şunu söyleyim ki ben “Tarde” a ittibâen İzole’nin bu fikr-i müfretine aslâ iştirâk eylemiyorum.

“Spencer” in fikrinde⁶⁰ Auguste Comte’un sosyoloji hakkındaki bu tarz-ı telakkisinde nazara çarpan en mühim bir şey “Eflatun”da, “Hobbes”da hatta “İbn Haldun” ve “Tondorse”de resîm halinde mevcut bir fikrin “uzviyyet-i ferdiyye” ile “uzviyyet-i ictimâ’iyye” beynindeki müşâbehet fikrinin burada meydân-ı vuzûha çıkmış olmasıdır. Fîl-hakîka Auguste Comte’un mebhas-ı tevâzüni-i ictimâ’îsi -mehbas-ı harekîsi gibi- bu “uzviyyet” fikriyle meşbûdur. “Harald Hoffding”in, Auguste Comte’un mebhas-ı tevâzüni-i ictimâ’îsi hakkındaki şu hülâsa-i mükemmelesi bu ciheti vâzihan anlatabilir:

“Auguste Comte’a göre cem’iyyet bir küll teşkil eder ki bunun anâsırı arasında en samîmî ve kavî bir tekâbü-l-i ef’âl mevcûttur. Bu anâsırdan hiçbirisi diğer birçokları üzerinde icrâ-yı te’sîr ve ikâ’-ı tahvülât eyleyemeden değışemez. İşte bu vechledir ki bünye-i siyâsî ve ictimâ’î medeniyetin hey’et-i mecmû’asına sıkı sıkıya merbûttur. Efkâr ve âdât ve müessesât beyninde öyle bir râbîta-i kavîyye mevcûttur ki ister ihtilâlperver, ister tarafdâr irticâ’ olsun -hiçbir nüfûz ve kuvvet, hükümrân olan efkâr ve âdâta münâsib gelmeyen, ona tekâbü-l-i olmeyen müessesât vaz’ına kudreyâb olamaz. Tab’î bir def’a te’ssüs eden, vücûdpezîr olan müessesât, efkâr ve âdât üzerinde icrâ-yı te’sîre başlar. Fakat bu te’sîr-i ma’kûsun meydâna çıkması için, pür sükûn, gürültüsüz bir zamân ister, ve bu bi’l-hassa nev’-i beşerin devre-i müessesât-i siyâsiyyenin maksad ve mevzû’u, beşeriyetin terekkiyyât-ı hikemiyye, ma’nevîyye ve fikriyyesi esnâsında gayr-ı ihtiyârî olarak teşekkül etmiş olan esâsât-ı umûmiyye ve müştereke-i hissiyâtı tanzîm etmektir. Bu temekkülün esnâ-yı cereyanında en ziyâde müdâhale dâr ve hâ’iz-i ehemmiyet olan anâsır, nihâyet cem’iyyette hükümrân olurlar. Kuvvet ve nüfûz bir tenâsür-i ihtiyârî üzerine istinâd eder ve başka türlü de olamaz.”⁶¹

60 Spencer “tasnîf-i ulûm”unda münderic “Niçin Auguste Comte’dan Ayrılıyorum?” Unvânlı bir makâlesinde Comte’un sosyolojisiyle kendi “Mebhas-ı Tevâzüni-i İctimâ’î” nâm eserini mukâyese ederken diyor ki: “Ma’amâfih biz bir noktada birbirimize yaklaşıyoruz: Eflatun ve Hobbes tarafından şöyle biriz; müşâhede edilen uzviyyet-i ferdiyye ile uzviyyet-i ictimâ’iyye beyninde müşâbehet fikri... August Comte’un sosyolojisinde olduğu gibi benim “Mebhas-ı Tevâzüni-i İctimâ’î” mde de görülmüş ve anlaşılmıştır. “Spencer Comte’un sosyolojisiyle kendi Mebhas-ı Tevâzüni-i İctimâ’îsinde bu müşâbehet-i bedî’adan başka bir müşâbehet mevcûdiyyetini kat’iyyen reddediyor.

61 Bütün bu mütâlâât gösteriyor ki, Mösyö Planet gibi, Spencer’ı “biyolojizm sosyal” tarafdârı addettikleri hâlde mahzâ şerîyyetin tekâmül-i fikrîsini hâlât-ı selâse, kânûn-ı hatî’edâr-ı rûhisine istinâd ettirdiğinden dolayı kuvvetinde psikolojik nokta-i nazarın daha gâlib olduğunu iddi’â edenler, müfrit bir ta’mîmin, yanlış ve mübâlağalı bir tecridin dûçâr-ı iğfâlâtı olmaktadırlar. “Hakikat-i hâlde bütün mesâlik-i muhtelif-i ictimâ’iyyenin doğrudan doğruya veya dolayısıyla Comte’un efkârından teşâ’ub ettiğini” söyleyen Mösyö “Dogref” nice bu meseleyi -vâsî’ bir nokta-i nazardan tedkik ettiği için- en iyi [anlayandır].

Auguste Comte bi'l-umûm cem'iyât-ı beşeriyede müşterek olan kavânin-i tevâzün ve intizâmın hey'et-i mecmû'asına "mebhas-ı tevâzünî-i ictimâî" nâmını verip mebhas-ı harekîyi onun üzerine istinâd ettirmekle berâber, beşeriyetin terakkî-i tadrîcîsini gösterdiğinden nâşî, "mebhas-ı harekî"nin daha ziyâde şâyân-ı istifâde olduğunu i'tirâftan da çekinmiyordu. Ma'nâ-yı tâmmıyla, bî-şekl bir cem'iyetin mevcûdiyyeti, bir emr-i muhâl olmasına ve her cem'iyetin mahdûd ve mu'ayyen bir tarz-ı teşekkül ve ta'azzuvu mevcût bulunmasına mebnî, bunun muhâfaza-i tevâzünî için icrâ-yı te'sîr eden kânûnların tedkîki tabî'i mahrûm-ı ehemmiyet görülemez, fakat bu hiçbir vakit

Sayfa 426

Mebhas-ı tevâzünî-i ictimâînin mebhas-ı harekîden daha ziyâde şâyân-ı tedkîk ve istifâde olduğunu göstermez. Esâsen Auguste Comte'un sosyolojisinde en mühim olan kısım "mebhas-ı harekî" dir.

Spencer'a göre bütün sosyoloji "harekî" ya'nî tekâmülî=Evolutionniste" dir. Fi'l-hakîka mebnâ-yı ictimâîyi teşrih ve tavrîze kudretyâb olabilecek yegâne şey "hayât-ı ictimâîyye" dir. Fakat hakikat-i hâl aranılacak olursa vâzihan anlaşılır ki mebhas-ı harekî ve tevâzünî, ya'nî hayât ve mebnâ, birbirinden kâbil-i tefrîk bir şeydir. "Bi'l-umûm zümrat-ı maddiyyeyi teşkil eden vahdetler, birbiri üzerine mütemâdiyen ve müsâvî bir sa'y ile icrâ-yı te'sîr eyledikleri hâlde, hâl-i muvâzenette bulunurlar. Onların hâlinde vukû'a gelen bir tebeddül, onlardan bir kısmının, diğer kısımlardaki daha büyük bir kuvveti tevzîn edecek müsâvî kuvvetlere adem-i mâlikiyetinden neşet eder. Bunların hâl-i sükûn ve muvâzenette bulunmaları, kuvvetlerinin tesâvisinden nâşîdir."⁶² Dûr u dırâz-ı tafsîlâtta sarf-ı nazar yalnız şunu söylemekle iktifâ edelim ki, "bütün bunlar, son bir tahlilde hareket kânûnlarına ircâ olunabilen hâdise-i ictimâîyyenin iki cephesidir. Mebhas-ı tevâzünî ve harekî bu kânûnların i'tirâz-ı mahsûsasından başka bir şey değildir."⁶³

Şimdilik mebhas-ı harekînin pek ziyâde şâyân-ı tedkîk ve istifâde olduğunu tasdik eden hattâ kendi sosyolojisinde de bu ciheti daha ziyâde i'tibâra alan Comte yanlış bir muhâkeme neticesi olarak sosyolojinin en mühim ve en esâslı kısmının mebhas-ı tevâzünî olduğunu ve bu ehemmiyetin dâ'imâ tezâyüd edeceğini iddiâ ediyor. Çünkü o "enmûzec-i beşerî Type human"inin hâl-i mütekezzemini gösterir, halbuki, mâzî onun bir ihzâr-ı tadrîcîsinden başka hiçbir şey değildir. "Mebhas-ı harekî"nin mevzû¹, müstakbel bir enmûzec-i insânînin ihzârına çalışan tevâlî kânûnlarıdır.

62 Spencer: Tasnif-i ulûm.

63 Kiyom Dogref: İlm-i cem'iyet.

Auguste Comte'un meahas-ı tevâzününde nazar-ı ehemmiyete alınacak diğer bir nokta da, bu büyük mütefekkirin "kânûn-ı tenâsüb ve tekâbül= Loi de Correlation" u -Spencer'la berâber- sâha-i ictimâ'iyâta idhâl etmesidir. Mevcûdât-ı müte'azzıvadaki her bir uzvun diğerlerinin mu'âvenet-i mütekâbilesine muhtâc olduğunu, meselâ teneffüsün deverân-ı demle, deverân-ı demin kalbin hareketiyle, hâ'iz-i münâsebât bulunduğunu görüp buna "münâsebet-i eşkâl" nâmını veren ve böylece bu kânûnu ilk def'a meydân-ı vuzûha çıkarmaya muvaffak olan âlim, meşhur "Kuvye"⁶⁴ dir. Halbuki Comte, istihâlât-ı uzviyyede de kendisine cây-ı tatbik bulduğu için "tevâzünü" ve "hareki" nâmlarıyla iki kısma kâbil-i tefrik olan bu kânûnu sosyoloji sâhasına kadar tevsî' ederek bu gadd-ı cedid-i fikriyye yeni bir nesg-i hayâtî isâlesine muvaffak olmuştur. Comte'un fikrinde gerek meahas-ı tevâzünü ve gerek meahas-ı harekide hiçbir unsur-ı ictimâ'iyi mutlak ve mücerred bir hâlde nazar-ı i'tibâra almamalıdır. İşte Comte'un "ittihâd-ı uzvî-i ictimâ'î = Consensus Social" dediği şey budur.

Daha târîh-i beşeriyetin edvâr-ı evveliyyesinde bile anlaşılmuş olan bu hâl: kavânînin âdetâ tâbî' bulunması meselesi, ma'a't-teessüf yirmi asırdır lâyıkıyla meydân-ı vuzûha çıkarılmamış, tarz-ı müessesâtın, medeniyetin ahvâl-i umûmiyyesiyle hâ'iz-i münâsebât olduğu Comte'a gelinceye kadar bir kânûn kuvvetinde olarak ifâde olunamamıştı. Halbuki, artık bugün bu "ittihâd-ı uzvî" bu "zamân" fikri tedrîcen daha mu'attil, daha az umûmî hâdiselere ve bî'l-hâssa "mebânî-i uzviyye = Structure organique" ye tatbik olunmakta ve böylece gitgide daha ziyâde kesb-i kuvvet ve umûmiyyet eylemektedir. Müşikâf bir nazar-ı tahlîl ile bakarsak bu ittihâd-ı uzvînin derecât-ı muhtelifesi mevcûd olduğunu görürüz: Meselâ ittihâd-ı uzvî-i hayvânî, ittihad-ı uzvî-i nebâtiden, ittihad-ı uzvî-i insânî, ittihad-ı uzvî-i hayvânîden daha mükemmeldir. İnsânda cihâz-ı asabî, zamân-ı hayâtının merkez-i aslîsi olduğu için uzviyyet-i ictimâ'iyede "kânûn-ı tenasüb ve tekâbül" bütün aksâm arasında sıkı sıkıya mevcûd bulunmaktadır.

Vakâyi' -i ictimâ'iyenin tedkîk ve tetebbu'unda bu kânûnun gitgide büyük bir ehemmiyet iktisâb ederek âdetâ bir rehber hâline geleceğini iddî'â eden Comte, mahzâ bu kânûna verdiği ehemmiyet-i azîmeden nâşî ilm-i ictimâ'inin -hiç olmazsa o zamân için- gayr-ı kâbil-i tefrik olduğuna hükmetmiş ve binâen aleyh ilmü'l-rûhî, ilm-i iktisâdî, ilm-i ahlâkî, felsefe-i târîhî, sosyoloji kelimesinin hâl-i hazırda mu'ayyen olan me'âl-i mahdûduna idhâl ederek bu ilme lüzûmundan fazla bir vüs'at i'tâ eylemiştir.

Mâ-bâdı var.

64 كويه şeklinde imlâ edilmiştir.

Kaynakça

AKAY, Ali; "Ali Akay'la Tarde Üzerine Söyleşi", *Tesmeralsekdiz: Gabriel de Tarde ve Mikrososyoloji*, S. 3, Ankara, 2007, ss. 106-113.

AKCA, Ümit; *Sosyolojinin Türkiye'ye Girişi: Ulum-i İktisadiyye ve İctimaiyye Mecmuası*, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2013.

AKÜN, Ömer Faruk; "Mehmed Fuad Köprülü", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 28, Ankara, 2003, ss. 471-486.

ALTUĞ, Fatih; "İmparatorlukla Ulus- Devlet Arasında Kozmopolit Fuad Köprülü'nün Milli Edebiyata İhtidası", *Mehmet Fuat Köprülü*, Ed. Yahya Kemal Taştan, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2012, ss. 119-130.

BALCI, Mehmet Emin; "Tarde'ı Neden Tard Ettik? Türk Sosyolojisine Dair Soykütüksel Bir Deneme", *İ.Ü. Sosyoloji Dergisi*, S. 29, İstanbul, 2014, ss. 293-330.

BANARLI, Nihad Sami; "Köprülü'nün Hayatından Çizgiler", *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Türk Kültürü Dergisi Köprülü Sayısı*, S. 47, Ankara, 1966, ss. 960-968.

BARRY Andrew-THRİFT Nigel; "Gabriel Tarde: Taklit, İcat ve Ekonomi", *Tesmeralsekdiz: Gabriel de Tarde ve Mikrososyoloji*, S. 3, Ankara, 2007, ss. 50-66.

ERİŞÇİ, Lütfi; "Türkiyede Sosyolojinin Tarihçesi ve Bibliyografyası (1)", *İ.Ü. Sosyoloji Dergisi*, C. 2, S. 1, İstanbul, 1942, ss. 158-169.

FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri; "Türk Sosyoloji Tarihinde Prof. Dr. M. Fuat Köprülü'nün Yeri ve Hizmetleri", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. 25, S. 4, İstanbul, 1966, ss. 129-139.

İZLER, Aynur; "Fuad Köprülü'nün İlk Yazıları", *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Türk Kültürü Dergisi Köprülü Sayısı*, S. 47, Ankara, 1966, ss. 988-990.

KAÇMAZOĞLU, H. Bayram; *Türk Sosyoloji Tarihi II: II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e*, Doğu Kitabevi, 4. Basım, İstanbul, 2013.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad; "İlm-i Cem'iyet", *Servet-i Fünûn*, S. 998, İstanbul, 1910, 8 Temmuz 1326, ss. 155-158.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad; "İlm-i Cem'iyet", *Servet-i Fünûn*, S. 999, İstanbul, 1910, 15 Temmuz 1326, ss. 169-170.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad; "İlm-i Cem'iyet", *Servet-i Fünûn*, S. 1001, İstanbul, 1910, 29 Temmuz 1326, ss.233-235.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad; “İlm-i Cem’iyyet”, *Servet-i Fünûn*, S. 1003, İstanbul, 1910, 12 Ağustos 1326, s.268.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad; “İlm-i Cem’iyyet”, *Servet-i Fünûn*, S. 1005, İstanbul, 1910, 26 Ağustos 1326, ss. 298-300.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad; “İlm-i Cem’iyyet”, *Servet-i Fünûn*, S. 1013, İstanbul, 1910, 21 Teşrinievvel 1326, ss. 424-426.

KÖPRÜLÜ, Orhan F.; “Profesör Fuad Köprülü İçin Yazılmış Bibliyografyalar ve Bunlara Bazı İlaveler”, *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Türk Kültürü Dergisi*, S. 93, Ankara, 1970, ss. 616-620.

KÖPRÜLÜ, Orhan F.; “Fuad Köprülü Bibliyografyasına Yeni İlaveler”, *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Türk Kültürü Dergisi*, S. 120, Ankara, 1972, ss. 1242-1245.

KÖPRÜLÜ, Orhan F.; “Köprülü Bibliyografyasında Yeni Gelişmeler”, *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Türk Kültürü Dergisi*, S. 157, Ankara, 1975, ss. 52-55.

KÖPRÜLÜ, Orhan F.; *Fuad Köprülü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

ÖZERDİM, S.N.; “F. Köprülü’nün Yazıları (1908-1950)”, *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Haz. H. Eren-T. Halası Kun, Ankara, 1950, ss. 159-248.

SAYMAN, Şerif Hulûsi; *O. Prof. Dr. Fuad Köprülü’nün Yazıları İçin Bir Bibliyografya (1913-1940)*, Burhaneddin Matbaası, İstanbul, 1954.

SWİNGEWOOD, Alan; “Evrimsellik ve Sosyolojik Pozitivizm: Mill ve Spencer”, *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*, Çev. Osman Akınhay, Agora Kitaplığı, 3. Basım, Ankara, 2010, ss. 53-61.

TANSEL, Fevziye Abdullah; “Memleketimizin Acı Kaybı: Prof. Dr. Fuad Köprülü”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 1, Ankara, 1966, ss. 267-281.

TANSEL, Fevziye Abdullah; “Prof. Dr. Fuad Köprülü’nün Yazıları İçin Basılmış Bibliyografyalar”, *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Türk Kültürü Dergisi*, S. 68, Ankara, 1968, ss. 543-556.

TOPRAK, Zafer; “Psikolojiden Sosyolojiye Türkiye’de Durkheim Sosyolojisinin Doğuşu”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, S. 238, İstanbul, 2013, ss. 22- 32.

TURAN, Osman; “Fuad Köprülü'nün İlmi Neşriyatı”, 60. *Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı (Doğumunun 120. Yılı Münasebetiyle Tıpkı Basım)*, Haz. Osman Turan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2010.

ÜLKEN, Hilmi Ziya; *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, Ülken Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 1998.

İLGİLİ MAKAMA

Gece Kitaplığı Yayınevi, 2008 yılında kurulmuştur. Üniversiteler Arası Kurul Başkanlığı (ÜAK)'nın Aralık 2016 Dönemi Doçentlik Başvuru Şartlarında belirttiği tanıma göre Gece Kitaplığı Yayınevi, Tanınmış Uluslararası Yayınevi statüsünde bir yayınevidir. ÜAK söz konusu tanımı şu şekilde yapmıştır: “Tanınmış Uluslararası Yayınevi: En az beş yıl uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten, yayımladığı kitaplar dünyanın bilinen üniversitelerinin kataloglarında yer alan ve aynı alanda farklı yazarlara ait en az 20 kitap yayınlamış olan yayınevi”dir. (http://www.uak.gov.tr/temelalan/TA_Tablo11_2016A_030316.pdf)

Yayınevimiz 8 yıllık bir yayınevi olup 2016 Aralık ayına kadar 100 yerli ve yabancı yazar tarafından yazılmış 300 adet kitap yayınevimiz tarafından neşredilmiştir. Yayınevimiz tarafından çıkarılan kitaplar Türkiye ve dünyanın bilinen üniversitelerinin kataloglarında yer almaktadır. Ek listede yayınevimizce çıkarılan ve yurtdışındaki bazı üniversitelerin kütüphanelerinin kataloglarında bulunan kitaplarımız sıralanmaktadır. 14.12.2016

Yaşar HIZ

Genel Yayın Yönetmeni

İletişim

Tel: 0312 384 80 40 GSM: 0505 145 68 68

web: www.gecekitapligi.com

e-posta: gecekitapligi@gmail.com

GECE KİTAPLIĞI YAYINEVİNİN KİTAPLARINDAN BAZILARININ BULUNDUĞU KÜLÜPHANELER LİSTESİ

KİTAP İSMİ	BULLUNDUĞU KÜTÜPHANE	KATALOG NUMARASI
Balkan Tarihi Editorler Prof. Dr. Zafer Gölgen, Yrd. Doç. Dr. Abidin Temizer.	Princeton Üniversitesi	DR38.3.T9 B355 2016
Hamidreza Sohrabiabad Hemedan (İtan) Türk Dönemi Yapılarında İnşa, Usta ve Onarım Kitabeleri	Princeton Üniversitesi	
Davut Yiğitpaşa Doğu Anadolu geç demir çağı kültürü	Princeton Üniversitesi	DS51.E27 Y52 2016
Said Olgun Arnavut milliyetçiliğinin gelişiminde mektepler (1878-1912)	Princeton Üniversitesi	DR966 .O54 2016
Hüseyin Daniş Kârvân-ı 'Ömr ve kitap dışında kalan şiirleri	Harvard Üniversitesi	014624722
Ayşe Pul Yeniçeri Ocağı'nın 68. ortası: Turnacıbaşılık	Chicago Üniversitesi	DR448 .P85 2016
Erdem Çanak Atatürk ve Adana	Columbia Üniversitesi	DS51.A2 C262 2014g
Adnan Yıldız Ordu Tarihi Yazıları	Columbia Üniversitesi	DS51.O72 Y54 2014g
Mucize Ünlü Kosova Vilayeti (1877-1912)	Columbia Üniversitesi	DR2084 .U65 2014g
Mithat Baş İlkçağlardan Günümüze Ordu Tarihi	New York Üniversitesi	DS51.O72 B37 2014)
Tuğrul Özcan Sosyal ve ekonomik etkileri açısından, 1828-1829 : Osmanlı-Rus savaşı	New York Üniversitesi	DR564 .O93 2014
Halil Celep Sofyalı Bâli Efendi : hayatı, eserleri ve tasavvuf anlayışı	British Library	BLL01016968314
Klâsik dönem Osmanlı kara ordusunda sefer organizesi.	British Library	BLL01016978781
Cumaali Bayram Karamanoğulları tarihi.	British Library	BLL01017900505
Mehmet Ziya Kantaş Osmanlıda seyahatname yazarlığı ve Ümit Burnu seyahatnamesi	Fransa Milli Kütüphanesi (Bibliothèque nationale de France)	FRBNF43837264
Balkanlar'da Türk Dili Editörler: Hasan Babacan, İsmail Avcı	Fransa Milli Kütüphanesi (Bibliothèque nationale de France)	FRBNF45077075
Hurufilik bilgisi: Feriştioğlu Abdülmecid külliyesi	Oxford Üniversitesi	019876752
Serap Toprak Balkanlar'da İslamlaşma (XVI. Yüzyıl)	Oxford Üniversitesi	020723056
Abdülkerim Paşa'nın Rusya sefâreti ve Sefâretnâmesi : 1775-1776	Oxford Üniversitesi	020318993
Ahmet İnanır İbn Kemal'in fetvaları ışında Osmanlı'da İslam hukuku	Oxford Üniversitesi	019885773

“*Gece Kitaplığı Yayinevi*”, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı (ÜAK)’nın Nisan 2018 Dönemi Doçentlik Başvuru Şartlarında belirttiği tanıma göre “Tanınmış Uluslararası Yayinevi” statüsündedir. ÜAK söz konusu tanımı şu şekilde yapmıştır: “Tanınmış Uluslararası Yayinevi: En az beş yıl uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten, yayımladığı kitaplar dünyanın bilinen üniversitelerinin kataloglarında yer alan ve aynı alanda farklı yazarlara ait en az 20 kitap yayımlamış olan yayinevi”dir. (<http://www.uak.gov.tr/?q=node/85#2018N>)

“*Gece Kitaplığı Yayinevi*” 2008 yılında kurulmuş olup, kuruluşundan bu yana düzenli faaliyet yürütmektedir. Yayinevimiz 2018 yılı Ocak ayı itibariyle 1425 yerli ve 482 yabancı yazar tarafından yazılmış 1907 adet kitap yayımlamıştır. Gece Kitaplığı Yayinevi tarafından yayımlanan kitaplar *Princeton Üniversitesi, Columbia Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, Oxford Üniversitesi, Halle Wittenberg Üniversitesi, Toronto Üniversitesi, Britanya Üniversitesi, Stanford Üniversitesi, Kaliforniya Üniversitesi, Duke Üniversitesi, Chicago Üniversitesi ve Amerika Birleşik Devletleri Kongre Kütüphanesi* gibi dünyanın önde gelen üniversite ve kamu kütüphanelerinin kataloglarında yer almaktadır.

Ek Liste 1'de yayinevimizce yayımlanan ve yurtdışındaki bilinen/tanınmış bazı üniversite kütüphanelerinin kataloglarında yer alan kitaplarımız sıralanmıştır. **Ek Liste 2**'de Yayinevimiz tarafından T.C. Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Başkanlığınca Belirlenmiş Doçentlik Temel Alanlarına göre yayımlanmış Kitap Listesi yer almaktadır. **Ek Liste 3**'te yayinevimizce yayımlanmış akademik eserlere ait akademisyen yazar listesi, **Ek Liste 4**'de Yayinevi Akademik Editör Havuzu listesi verilmiştir.

Doç. Dr. Atilla ATİK
Genel Yayın Yönetmeni

GECEAKADEMİ EĞİTİM, DANIŞMANLIK VE
BİLİŞİM BASIM YAPIM LOJİSTİK TİCARET
ORG. KIRT. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Mithatpaşa Mah. Atatürk Bul. Büyükdere Çarşısı İy. MBL
C Blok No 14/1/27 06420 Çankaya / ANKARA
Çankaya V.D. 889 123 3028
Mersis No:03891233022800001

USA Office 387 Park Avenue South, 5th Floor, New York, 10016, USA.
USA Phone +1 347 355 10 70

Türkiye Ofis Kocatepe Mah. Mithatpaşa Cad. 44/C 06420, Çankaya, Ankara, TÜRKİYE.
Türkiye Telefon +90 555 888 24 26

Web: www.gecekitapligi.com; www.gecekitap.com; www.ecsac.net
e-posta: geceakademi@gmail.com

EK LİSTE 1

NO	YAZAR	KİTABIN ADI	BULUNDUĞU KÜTÜPHANE VE ÜLKE	KÜTÜPHANE KATALOG NO
1	Abdülkerim Dinç	Gagauzlara dair	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DK509.35.G25 D56 2014
2	Adnan Yıldız	Ordu tarihi yazıları	Columbia Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS51.072 Y54 2014g
3	Gürhan Kırilen	Eski Çin'in ötekisi Türkler	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS26 .K57 2014
4	İbrahim Üngör	İslahiye ve çevresinin eskiçağ tarihi	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS51 .072 B37 2014
5	İbrahim Üngör	İslahiye ve çevresinin eskiçağ tarihi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14223414
6	Mithat Baş	İlkçağdan günümüze Ordu Tarihi	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	14 SA 5827
7	Abdulkadir Gül	Antakya : kültürlerin kaynaştığı şehir	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS51.A645 G85 2014
8	Cavit Akın	Giresun tarihi ve kültürel değerleri	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DS51 .G57 A54 2014
9	Adil Aykut Bıçer	Klasik dönem Osmanlı kara ordusunda sefer organizesi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14223240
10	A Nursen Durdağı	Çeviri yoluyla kavram aktarımı sürecinde üniversitenin rolü : "felsefe kavramları örneğinde"	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	18 SA 1955
11	Abanoz Küçük	Giresun Çepnileri : tarih--halk edebiyatı--halkbilimi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14060423
12	Abdulkadir Tekin	İslâma göre ses ve mûsikî sanatı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14980684
13	Abdülkadir Tekin	İslâma göre ses ve mûsikî sanatı	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » BP190.5.M8 T44 2016
14	Abdulkadir Yılmaz	Talim ve terbiye kurul kararlarında teftiş/denetim (1926--2017)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	
15	Abdülkerim Dinç	Gagauzlara dair	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140603600203941
16	Abdulkerim Paşa	Abdülkerim Paşa'nın Rusya sefâreti ve Sefâretnâmesi : 1775--1776	Oxford Üniversitesi Kütüphanesi, İngiltere	20318993
17	Abdullah Bay	Abdülkerim Paşa'nın Rusya sefâreti ve Sefâretnâmesi : 1775--1776	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DK168 .A238 2014g
18	Abidin Temizer	Glimpses of Balkans : cultural history	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR23 .G55 2017
19	Adem Balkaya	Âşık tarzı şiir geleneğinde divani türü	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL217 .B35 2014
20	Adem Dursun	Fuaye / söyleşiler	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PN2959.7 .D87 2016
21	Ahmet İnanır	Ibn Kemal'in fetvaları ışığında Osmanlı'da İslâm hukuku	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DK254 .N4 U63 2014
22	Ahmet İnanır	Ibn Kemal'in fetvaları ışığında Osmanlı'da İslâm hukuku	Oxford Üniversitesi Kütüphanesi, İngiltere	19885773

EK LİSTE 1

23	Ahmet İnanır	Ibn Kemal'in fetvaları ışığında Osmanlı'da İslâm hukuku	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » KKK192 .I53 2014
24	Ahmet Özgür Güvenç	Yaşar Kemal'in İnce Memed romanı üzerine oluşumsal yapısal bir inceleme	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.Y275 I533 2014
25	Ahmet Serkan Ece, Ali Sevgi, Koral Çalgan	Çağdaş Türk bestecilerinin viyola eserleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14129775
26	Alemdar Yalçın, Hacı Yılmaz	Koreşanlılar : "Anadolu"da bir oymağın kültürel kodları"	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » NB1880.T9 Y35 2017
27	Ali Kumaş	İslâm hukukunda sorumlu olmanın temeli (İstitâat)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14671975
28	Ali Kumaş	İslâm hukukunda sorumlu olmanın temeli (İstitâat)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14671975
29	Alimcan İneyet	Uygur halk destan/hikâyeleri üzerinde incelemeler	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » GR268.U5 I62 2014
30	Arif Aytekin	İsmet Özel versus dünya sistemi : ulus--devlet ve küreselleşme bağlamında İsmet Özel'in toplum millet ve vatan tasavvuru	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	15257198
31	Arif Erman	Türklerin gerçek tarihi : Türk dili ve tarihi üzerine tezler	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL21 .E75 2017
32	Özer Şenödeyici	Gazeller ve güzeller üzerine : Osmanlı şiiri şerhleri	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL235 .S453 2014
33	Ayfer Uz	Köy Enstitülerinde Resim--İs	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	14 SA 8520
34	Ayla Torun	Sinema--Kent ilişkisinde İstanbul: İlk Yıllardan Bugüne Türk Sineması'nda İstanbul'un Görünümü		
35	Ayşe Pul	Yeniçeri Ocağı'nın 68. ortası : Turnacıbaşılık	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR448 .P85 2016
36	Banu Mustan Dönmez.	Alevi müzik uyanışı	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » ML3197 .M87 2014
37	Bekir Tamer Gökalp	Türkiye'de faiz koridoru uygulaması ve BİST endekslerine etkileri	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	17 SA 6612
38	Berna Fildiş	Osmanlı'dan Cumhuriyet'e bir entelektüel Mehmed Fuad Köprülü	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	BP195.A74 K37 2014
39	Betül Yazar	Etnomüzikolojik çerçevede İstanbul Ermeni Apostolik kilisesi müzik kültürü	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » ML3190 .Y37 2016

EK LİSTE 1

40	Biol Öztürk	Kazım Koyuncu	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » ML420.K69 O97 2017
41	Çağdaş Demren	Kahvehane erkekliği : "Ankara'da bir gecekondu mahallesi örneği"	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » TX910.T8 D45 2014
42	Çağdaş Demren	Kahvehane erkekliği : "Ankara'da bir gecekondu mahallesi örneği"	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14365117
43	Can Şen	Vurma kazmayı Ferhâd : Âsaf Hâlet Çelebi'nin şiirlerinde şahıslar	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.C42 Z83 2014
44	Can Şen	Körlüğü zedelemek : Necip Fazıl Kısakürek tiyatrosu üzerine bir inceleme	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990152571740203941
45	Cavit Akın	Türkiye'de yemek kültürümüz : Giresun : Doğu Karadeniz Bölgesi'nde, Giresun'da kırsaldan şehir kültürüne	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14060312
46	Cavit Akın	Giresun tarihi ve kültürel değerleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS51.G57 A54 2014
47	Cemalettin Yavuz	Alevi--Bektaşî geleneğinde düvazınamalar	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14129963
48	Cihan Çakmak	Kazan--Tatar Türkçesi ile Türkiye Türkçesinde görülen yalancı eş değer kelimele	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL73.4 .C34 2016
49	Cihat Aydoğmuşoğlu	Safevî Devleti tarihi (1501--1736)	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DS292 .A93 2015
50	Coşkun Özbucak	Ordu'dan insan manzaraları : röportajlar	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS51.O72 O92 2015
51	Cumaali Bayram	Karamanoğulları tarihi	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS51.K144 B39 2016
52	Davut Yiğitpaşa	Doğu Anadolu geç demir çağı kültürü	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS51.E27 Y52 2016
53	Derviş Paşa	Tahdîd--i hudûd--ı İraniyeye me'mûr Derviş Paşa layihası	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	16 SA 4568
54	Derya Erol	Terra sigillata ve late Roman ware seramik grupları	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » NK3850 .E76 2014
55	Derya Geçili	Osmanlı Devleti'nde çarkçı yetiştiren kurumlar	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » VM728.S57 G43 2017
56	Derya Uzun Aydın	Türk heykel sanatı ve ilk heykeltıraşlar	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » NB864 .U98 2014
57	Derya Uzun Aydın	Türk heykel sanatı ve ilk heykeltıraşlar	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » NB864 .U98 2014g
58	Doğan Kaplan	Safeviler ve Kızılbaşlık : Aleviliğin tarihsel temelleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	BP195.A74 K37 2014
59	Doğan Kaplan	Safeviler ve Kızılbaşlık : Aleviliğin tarihsel temelleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	BP195.A74 K37 2014
60	Doğan Kaplan.	Safeviler ve Kızılbaşlık : Aleviliğin tarihsel temelleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	BP195.A74 K37 2014
61	editörler/editors Abidin Temizer, Rıdvan Karapınar	I. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Sempozyumu (ISMS) (bildiri kitabı) = I. International Symposium on Multidisciplinary Studies (ISMS)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » AZ186 .U47 2016

EK LİSTE 1

62	Emin Gül Recep	Şia tefsirlerinde hadis kullanımı el--Ayyâşî örneği	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14775949
63	Emine Öztürk	İlm--i iktisâd / Muslihiddin Adil Taylan ; transkripsiyon	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » HB180.T8 M87 2017
64	Emine Öztürk	Türkiye'de aile içi şiddet	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	17 SA 5844
65	Emine Öztürk	Feminist teori ve tarihsel süreçte Türk kadını	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	17 SA 5839
66	Emine Öztürk	Son dönem Osmanlı aydınlarından Muslihiddin Adil Taylan'ın toplum ve din görüşü	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » KXX110.M87 O98 2017
67	Emine Sonal	John Steinback ve Yaşar Kemal'in eserlerinde cinsiyet rolleri ve aile kimliğinin karşılaştırılması	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142233890203941
68	Emrah Çetin	İstatistiğin kurumsal tarihi : Osmanlı'dan Cumhuriyet'e	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	17 sa 6612
69	Emre Balıkçı	Yeter! Söz demokratların	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DR590 .E34 2016
70	Erdem Can Öztürk	Lâmi'î Çelebi'nin Şevâhidü'n--nübüvve tercümesi : (inceleme--tenkitli metin--dizin)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » BP166.55 .J369 2015
71	Erdem Çanak	Atatürk ve Adana	Coolumbia Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS51.A2 C262 2014g
72	Erdem Sarıkaya	Eski Türk edebiyatında rüya : (başlangıçtan XV. asra kadar)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL220 .S374 2017
73	Eren Fehmi Eroğlu	Türkistan'dan uzak diyara Beşkaza Fethiye ve Seydikemer yörükleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS51.F48 E76 2015
74	Esin Ulu	Kültürlerarası hümanizmanın müzikteki simgesi : çağdaş iki oratoryo: Adnan Saygun'un Yunus Emre ve Michael Tippett'in zamanımızın çocuğu oratoryolarının yapı, stil ve içerik yönlerinden karşılaştırmalı incelemesi	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » ML3207 .U58 2014

EK LİSTE 1

75	Fatih Ünal	XVIII. yüzyıl Türk--Rus ilişkilerinde Neplüyev :(İstanbul'dan Orenburg'a)	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DK254 .N4 U63 2014
76	Fatih Ünal	XVIII. yüzyıl Türk--Rus ilişkilerinde Neplüyev : (İstanbul'dan Orenburg'a)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DK254.N4 U63 2014
77	Fatih Usluer vd.	Hurufilik bilgisi : Ferišteoğlu Abdülmecid külliyyatı	Oxford Üniversitesi Kütüphanesi, İngiltere	19876752
78	Ferhat Korkmaz	Başlangıcından Cumhuriyet'e yeni Türk şiirinde melankoli	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL220 .K67 2015
79	Ferhat Korkmaz	Başlangıcından Cumhuriyet'e yeni Türk şiirinde melankoli	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL220 .K67 2015g
80	Feridun Tekin	Çağatay edebiyatının iki büyük siması Münis ve Âgehî	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL53.5 .T44 2016
81	Fethi Nas	Ortadoğu'da göç dinamikleri : Mardin'den Beyrut'a bir göç araştırması	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » HV640.5.A6 N37 2017
82	Fevzi Rençber	Hakk Muhammed Ali aşkı : "Adıyaman Alevileri"	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » BP195.A74 R46 2014
83	Funda Masdar Kara	Türk sinemasında Orhan Kemal	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14060401
84	Gavzi Ozansoy, Zehra D. Eroğlu	Bir tasfiye bin nedâmet : 1940 Türk edebiyatında Tasfiye hareketi, 1960 edebî röportajlar ve Nedâmetle olgunlaşan bir ömür	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL204.5.O92 A5 2015
85	Göktürk Ömer Çakır	Küçük Asya sikkelerinde Grifon tasvirleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » CJ161.A6 C34 2014
86	Gül Erbay Aslıtürk	20. yüzyılda Türk seramik sanatı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	(HD) NK4129 .A85 2014
87	Gülây Şahin	Zekî dîvânı : (inceleme--metin--dizin)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.Z444 2014
88	Gülseren Özdemir	İhsan Oktay Anar'ın romanları	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.A548 Z63 2014
89	Gülseren Özdemir	İhsan Oktay Anar'ın romanları	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.A548 Z63 2014g
90	Gürhan Kırilen	Eski Çinin ötekisi Türkler	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS26 .K57 2014
91	Gürhan Kırilen	Bilge Kağan zamanında Sarı ırmak kıyısında Türk	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990152886730203941

EK LİSTE 1

92	Gürhan Kırilen	Eski Çin'in ötekisi Türkler	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990141689160203941
93	Hakan Kurt	Türk Antropoloji Mecmuası transkripsiyonu (1925--1928)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » GN46.T8 K978 2017
94	Halil Celep	Sofyalı Bâli Efendi : hayatı, eserleri ve tasavvuf anlayışı	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » BP80.S639 C45 2014
95	Halil Celep	Sofyalı Bâli Efendi : hayatı, eserleri ve tasavvuf anlayışı	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » BP80.S639 C45 2014
96	Hamidreza Sohrabiabad	Hemedan (İran) Türk dönemi yapılarındaki inşa, usta ve onarım kitabeleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14713654
97	Hasan Babacan, İsmail Avcı	Balkanlar'da Türk dili	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL198.B3 B355 2016
98	Hasan Taşkiran	Selçukluların sürgün evlatları : Yabgulular	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS27 .T38 2016
99	Hikmet Pala	Ordu Şayib (Güzelyurt) köyü tarihi	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS51.G893 P34 2017
100	Huriye Altuner	Türkiye'de ortaöğretim müfredatındaki sanat tarihi derslerinin tarihi süreç içinde değerlendirilmesi ve Avrupa Birliği ülkeleriyle karşılaştırılması	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14223212
101	Hüseyin Dâniş, Servet Tiken	Kârvân--ı 'Ömr ve kitap dışında kalan şiirler	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.H82 K37 2015
102	İkbâl Vurucu	Türkiye'nin intiharı : demokratik özerklik, müzakereler ve anadilde eğitim	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14060493
103	İlker Mutlu	Bir mühendisin sinema eğitimi	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	17 Sa 5862
104	İlknur Tatar Kırılmış	Türk edebiyatında tarihi romanlar : (Türk tarihi ile ilgili, 1961--1965)	Oxford Üniversitesi Kütüphanesi, İngiltere	PL223.5.H57 K57 KIR 2015
105	İsmail Avcı	Türk edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed--i Rıdvân'ın İskendernâmesi	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL217 .A935 2014
106	İsmail Doğan, Abdulkadir Öztürk	Dünya dilleri ve Türkçe	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL115 .D64 2016
107	İsmail Doğan, Derya Yeşim Benli.	Bulat Köyü örneğinde Batı Trakya (Gümülcine) ağız	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL198.G84 D63 2014

EK LİSTE 1

108	İbrahim Kaplan	Kelâm açısından tahrif ve kutsal kitapların mevsûkiyeti meselesi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14918330
109	İlhan Ekinci	Halk, ayan ve devlet tanzimat devri Ordu kazası	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS51.O65 E35 2016
110	İsmail Doğan, Derya Yeşim Benli	Bulat Köyü örneğinde Batı Trakya (Gümülcine) ağızı	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL198.G84 D63 2014g
111	İsmet Sarıbal	Osmanlı tarihi / Fatihli Mehmed Tevfik Paşa	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DR486 .M44 2017
112	János Komáromi	Imre Thököly'nin kâatibi János Komáromi'nin Türkiye günlükleri	Oxford Üniversitesi Kütüphanesi, İngiltere	20723062
113	Kadir Yılmaz	Türkiye'de ulusal yayın yapan televizyon kanalı yöneticilerinin yayın politikalarını oluşturmadaki rolleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14223430
114	Kerem Yıldırım Şimşek	Ekstrem spor tüketim güdülerinin Türkiye'deki ekstrem spor katılımcılarının algıladıkları değere, algıladıkları tatmine ve davranışsal niyetlerine etkisi	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » GV749.7 .S55 2014
115	Macit Balık	"Hayat ile şiir" : Süreyya Berfe'nin şiir dünyası	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.B445 Z62 2017
116	Mehmet Akif Kara	Kuramdan alana inşaatta göçmen olmak	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990148079430203941
117	Mehmet Ali Çelik	Politik sinema : Türk kimliğinin inşasında Türk sinemasının rolü--tarihi filmler ve Cüneyt Arkın örneği	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	16 SA 4480
118	Mehmet Baştürk	Cumhuriyet dönemi Türk romanında aydınlar (1950--1970)	Oxford Üniversitesi Kütüphanesi, İngiltere	PL223.B378 BAS 2016
119	Mehmet Kaygana	Ütopyadan distopyaya Yakup Kadri'nin Ankara'sı	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.K3 Z73 2014
120	Mehmet Ziya Kantaş	Osmanlıda seyahatname yazarlığı ve Ümit Burnu seyahatnamesi	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DR416 .K36 2014
121	Melda Medine Güleç	Sosyolojik açıdan Türk halk dindarlığı : (Espiye örneği)	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	17 SA 6551
122	Melda Medine Güleç	Sosyolojik açıdan Türk halk dindarlığı : (Espiye örneği)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » BP63.T8 G84 2017

EK LİSTE 1

123	Mesut Can	İslam tarihi ve medeniyetinde Merv şehri : (fethinden Tâhîrîler dönemine kadar)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DK939.5.M47 C36 2017
124	Metin Hakverdioğlu	Tâlibî ve divançesi : Mir Hamza Nigârî'nin son takipçisi Tâlibî hayatı ve eseri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.T342 A6 2017
125	Mevlüt Kaya	Harava : etimolojik köken	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14624439
126	Mithat Baş	Anadolu'nun üç tezenesi	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » ML385 .B37 2017
127	Mucize Ünlü	Kosova vilayeti (1877--1912)	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DR2084 .U65 2014
128	Muhammet Vehbi Dereli	Osmanlı dönemi bedi'yyât şairlerinden Âişe el--Bâûniyye ve Peygamber methiyeleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PJ7760.B38 Z58 2014
129	Muhittin Çelik	Kaşkay Türkçesi metinleri : giriş -- metinler --seçme sözlük -- ekler	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL314.Z9 Q373 2014
130	Murat Şahin	Anadolu'nun yitik halkı Yezidiler	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » BL1595 S23 2015
131	Mustafa Öztoprak	Bedüzzamân Saîd Nursî'nin hadis anlayışı	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » BP136.8 .O98 2016
132	Mustafa Tarhan Yılmaz	Namık Kemal ve Hürriyet gazetesi (1868--1869)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248.N227 Z96 2015
133	Nagihan Baysal	Gelenek ve değişim ekseninde Trabzon halk hekimliği üzerine bir araştırma	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14291048
134	Nazan Apaydın Demir	Ülkemizde bitkisel hammadde kaynakları : (ilaç, parfüm ve kozmetik sektörleri için)	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	DE--599)GBV1015572448
135	Nazan Arısoy	Tomris'çe : "üç şairin tek şiiri"	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.U88 Z72 2017
136	Necat Keskin	Müzik, anlatı, kimlik : Tûr--Abdin'de bir anlatım biçimi olarak mıtrıplık	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » ML3757.6 .K47 2016
137	Necdet Ekinci	Türkiye'de çok partili düzene geçişte dış etkenler	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14060331
138	Necip Fazıl Duru	Enderunlu Sâmî dîvânı : (katledilen babanın şiirle intikamı)	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	15 SA 308
139	Nermin Özsel	Evliya Çelebi'nin izinde İstanbul'un camileri : "yüz tarihi cami"	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	NA5870.A1 O97 2016
140	Nesrin Güllüdağ	Kırımçak Türkçesi grameri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL66.1.G85 K47 2014
141	Nesrin Güllüdağ	Kırımçak Türkçesi grameri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14060384
142	Nesrin Sis, Bekir Gökçe	Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öyküleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.D336 Z86 2016

EK LİSTE 1

143	Nilgün Doğrusöz, Ali Ergur	Musikinin asrî prensi Ali Rifat Çağatay	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » ML419.C34 M87 2017
144	Nişan Antreasyan	Fındık ziraati ve ticareti	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » HD9259.F53 A58 2015
145	Nuran Malta Muhaxheri	Türk ve Arnavut destanlarındaki müşterek unsurlar	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	18 SA 1957
146	Olca Kocatürk	Şairin ilimle imtihanı : Nevî'nin şiiri üzerine metinlerarası bir inceleme	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.N47 Z65 2015
147	Olga Kaplan	Osmanlı döneminde romence basın (1829--1912)	University of Texas Kütüphanesi, ABD	PN 5355 R86 K37 2016
148	Özer Şenödeyici	Fevzî divanı (17. yüzyıl)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.F499 A6 2015
149	Özer Şenödeyici	Nâilî divanı sözlüğü : (bağlamli dizin ve işlevsel sözlük)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.N223 Z85 2015
150	Özer Şenödeyici	Harâb--âbâd : Osmanlı şiiri üzerine düşünceler	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL235 .S46 2014
151	Özer Şenödeyici	Gazeller ve güzeller üzerine : Osmanlı şiiri şerhleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL235 S466 2014
152	Özer Şenödeyici	Gazeller ve güzeller üzerine : Osmanlı şiiri şerhleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL235 .S466 2014g
153	Özer Şenödeyici, Ahmet Akdağ	Ulu çınarın gölgesinde bir şair : Meylî ve şiirleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.M494 A6 2014
154	Özlem Yaktı	Toplumsal değişim ve dönüşüm sürecinde Adana'nın sosyo--ekonomik ve kültürel yapısı (1923--1960)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	15276857
155	Özlem Yaktı	Toplumsal değişim ve dönüşüm sürecinde Adana'nın sosyo--ekonomik ve kültürel yapısı (1923--1960)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	15276857
156	Ömer Çakır Göktürk	Küçük Asya sikkelerinde Grifon tasvirleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14223253
157	Rahim Cavadbeyli	Kürtlerin kökeni ve Mahabat Cumhuriyeti gerçeği	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	eCAP » DS59.K86 C38 2016
158	Rahim Cavadbeyli	Kürtlerin kökeni ve Mahabat Cumhuriyeti gerçeği	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	eCAP » DS59.K86 C38 2016
159	Ramazan Sarıçiçek	Gencîne--i râz : (inceleme -- metin -- dizin)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.Y24 G46 2014
160	Ramazan Sarıçiçek	Sefîne şerhi : metn--i Sefîne--i Ahmed--i Divânî şerh-- i defîne--i emced--i nev--cûvânî / Bolulu Mustafa bin İsmâil	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.A353 Z75 2014
161	Ruhattin Yazoğlu, Emine Öztürk	İlahiyat öğrencilerinin din & dindarlık algısı : (Kars ve Bakü örneği)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » LB3609 .Y39 2017
162	Ruhattin Yazoğlu, Emine Öztürk.	İlahiyat öğrencilerinin din & dindarlık algısı :(Kars ve Bakü örneği)	Halle Wittenberg Üniv. Kütüphanesi, Almanya	17 SA 5216
163	Said Olgun	Arnavut milliyetçiliğinin gelişiminde mektepler (1878--1912)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DR966 .O54 2016

EK LİSTE 1

164	Sait Okumuş	Amasyalı Nebzî ve Divân'ı	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.N42 A6 2015
165	Salim Küçük, Mümin Ateş	Ordu ağzı söz varlığı	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL198.O72 K82 2017
166	Saman Hashemipour	Life into literature : Orhan Pamuk in his works	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.P34 Z74 2017
167	Şenay Sayın Alsan	Türk mimari süsleme sanatında ikonografik figürler	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » NA3565.A1 S29 2017
168	Serap Toprak	Balkanlarda İslamlaşma (XVI. yüzyıl)	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	BP65.B28 T67 2016
169	Serdar Karakaya	Doksanlı yıllarda Türk sineması	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14060406
170	Sevda Gökçe Sulak	Anlamdaş kelimelerde anlam ve kullanım farklılıkları	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL186 .G64 2016
171	Şükran Tümer	Balkanlardan mektup var	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	
172	Süleyman Karacelil	Din eğitimi açısından Allah inancı temalı çocuk edebiyatı ürünleri üzerine bir araştırma	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14223324
173	Süleyman Karacelil.	Din eğitimi açısından Allah inancı temalı çocuk edebiyatı ürünleri üzerine bir araştırma	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » BP44 .K37 2014
174	Suzan Canhasi	Mitroviça Türk ağzı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	14060349
175	Tuğçe Işıkhhan Erdal	Sözün büyüğü : Fuzûlî şiirlerinde varyantlaşmaT	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » PL248.F95 Z57 2017
176	Tuğrul Özcan	Sosyal ve ekonomik etkileri açısından, 1828--1829: Osmanlı--Rus savaşı	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DR564 .O93 2014
177	Tuncay Ercan Sepetçioğlu	Etno tarih : üç köy	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS66 .K39 2015
178	Ünal İmik	Türk müziğine yönelik çeşitli tespitler	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » ML345.T8 T874 2016
179	Ünal İmik, Sinan Haşhaş	Türkiye'de müzisyen olmak	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » ML385 .I44 2016
180	Yağmur Eylül Dönmez	Yeşilçam filmlerinde Türk sanat müziği		
181	Yaser Snoubar	Uluslararası öğrencilerin sorunları ve sosyal hizmet gereksinimleri	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	
182	Yenal Ünal	Türkiye Cumhuriyeti tarihi araştırmaları	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DR576 .U52 2017
183	Yıldıray Bulut	Tarık Buğra'nın romancılığı	Oxford Üniversitesi Kütüphanesi, İngiltere	20649796
184	Zafer Gölen, Abidin Temizer	Balkan tarih	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR38.3.T9 B355 2016
185	Zahide Sungur	Demokrat Parti dönemi ekonomi politikaları ve kalkınma çabaları	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » HC492 .S96 2015
186	Zahide Sungur	Demokrat Parti dönemi ekonomi politikaları ve kalkınma çabaları	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » HC492 .S96 2015

EK LİSTE 1

187	Zülfıye Koçak vd.	XIX. Yüzyılda Ahlat'ın demografik durumu	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS51.A232 O63 2016
188	Zülfıye Koçak vd.	XIX. Yüzyılda Ahlat'ın demografik durumu Z	Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ReCAP » DS51.A232 O63 2016
189	Али Мертхан Дюндар ; перевод Зульфии Шахин.	Тюркские следы на японской земле : культурное наследие : тюрко--татарские мечети в Маньчжурии и Японии	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	15220589
190	Ayşe Pul	Anonim bir Osmanlı kaynağına göre Girit'in fethi	Oxford Üniversitesi Kütüphanesi, İngiltere	9786052881590
200	Ahmet İnanır	Ibn Kemal'in fetvaları ışığında Osmanlı'da İslâm hukuku	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142233150203941
201	Gülseren Özdemir	İhsan Oktay Anar'ın romanları	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142233620203941
202	Özer Şenödeyici	Gazeller ve güzeller üzerine : Osmanlı şiiri şerhleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140604740203941
203	Gül Erbay Aslıtürk	20. yüzyılda Türk seramik sanatı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990141451190203941
204	Ramazan Sarıçiçek	Sefîne şerhi : metn--i Sefîne--i Ahmed--i Dîvânî şerh-- i defîne--i emced--i nev--cûvânî / Bolulu Mustafa bin İsmâil	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990143651330203941
205	Fatih Ünal	XVIII. yüzyıl Türk-Rus ilişkilerinde Neplüyev : (İstanbul'dan Orenburg'a)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140604910203941
206	Mehmet Kaygana	Ütopyadan distopyaya Yakup Kadri'nin Ankara'sı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990143651180203941
207	Gavzi Ozansoy, Zehra D. Eroğlu	Bir tasfiye bin nedâmet : 1940 Türk edebiyatında Tasfiye hareketi, 1960 edebî röportajlar ve Nedâmetle olgunlaşan bir ömür	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990148079770203941
208	M. Behiç İstanbulluoğlu	Kim kazandı? : 100 gün, 17-Aralık/30-Mart : kim kaybetti?	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142910630203941
209	Ferhat Korkmaz	Başlangıcından Cumhuriyet'e yeni Türk şiirinde melankoli	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990145369620203941
210	Erdem Can Öztürk	Lâmi'î Çelebi'nin Şevâhidü'n--nübüvve tercümesi : (inceleme--tenkitli metin--dizin)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990152571500203941
211	Ayfer Uz	Köy Enstitülerinde Resim--İs	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990143095350203941
212	Doğan Kaplan	Safeviler ve Kızılbaşlık : Aleviliğin tarihsel temelleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140603990203941
213	Adem Balkaya	Âşık tarzı şiir geleneğinde divani türü	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142232330203941
214	Erdem Çanak	Atatürk ve Adana	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142232560203941
215	İlknur Tatar Kırılmış	Yaşar Nezihe Bükülmez	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142233280203941

EK LİSTE 1

216	Adnan Yıldız	Ordu tarihi yazıları	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142234280203941
217	Gülay Şahin	Zekî divânı : (inceleme-metin-dizin)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142233910203941
218	Muhammet Vehbi Dereli	Osmanlı dönemi bediyyât şairlerinden Âişe el--Bâûniyye ve Peygamber methiyeleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990143651160203941
219	Can Şen	Vurma kazmayı Ferhâd : Âsaf Hâlet Çelebi'nin şiirlerinde şahıslar	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140604730203941
220	Özer Şenödeyici, Ahmet Akdağ	Ulu çınarın gölgesinde bir şair : Meylî ve şiirleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140604760203941
221	Abdulkadir Gül	Antakya : kültürlerin kaynaştığı şehir	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140603830203941
222	İsmail Doğan, Derya Yeşim Benli	Bulat Köyü örneğinde Batı Trakya (Gümölcine) ağız	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140603630203941
223	Mithat Baş	İlkçağdan günümüze Ordu Tarihi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990141009260203941
224	Tuğrul Özcan	Sosyal ve ekonomik etkileri açısından, 1828-1829 : Osmanlı-Rus savaşı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990141298630203941
225	Halil Celep	Sofyalı Bâlî Efendi : hayatı, eserleri ve tasavvuf anlayışı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990141297500203941
226	Muhittin Çelik	Kaşkay Türkçesi metinleri : giriş -- metinler --seçme sözlük -- ekler	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142910540203941
227	İlknur Tatar Kırılmış	Türk edebiyatında tarihi romanlar : (Türk tarihi ile ilgili, 1961--1965)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147798580203941
228	Mustafa Tarhan Yılmaz	Namık Kemal ve Hürriyet gazetesi (1868--1869)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990152206840203941
229	Mucize Ünlü	Kosova vilayeti (1877--1912)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990141010460203941
230	Alimcan İnyet	Uygur halk destan/hikâyeleri üzerinde incelemeler	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142233160203941
231	Derya Erol	Terra sigillata ve late Roman ware seramik grupları	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142232840203941
232	Kerem Yıldırım Şimşek	Ekstrem spor tüketim güdülerinin Türkiye'deki ekstrem spor katılımcılarının algıladıkları değere, algıladıkları tatmine ve davranışsal niyetlerine etkisi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142233950203941
233	Funda Masdar Kara	Türk sinemasında Orhan Kemal	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140604010203941
234	Cavit Akın	Giresun tarihi ve kültürel değerleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140603130203941
235	Emre Balıkçı	Yeter! Söz demokratların	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140603310203941
236	Fevzi Rençber	Hakk Muhammed Ali aşkı : "Adıyaman Alevileri"	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140604570203941
237	Banu Mustan Dönmez	Alevi müzik uyanışı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990141009470203941
238	Ahmet Özgür Güvenç	Halk anlatılarının yeniden yazımı sürecinde Basat'ın Tepegöz'ü öldürmesi hikâyesi (1923-2013)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142911130203941

EK LİSTE 1

239	İkbâl Vurucu	Türkiye'nin intiharı : demokratik özerklik, müzakereler ve anadilde eğitim	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990140604930203941
240	İsmail Avcı	Türk edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed--i Rıdvân'ın İskendernâmesi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142232220203941
241	Ahmet Özgür Güvenç	Yaşar Kemal'in İnce Memed romanı üzerine oluşumsal yapısalci bir inceleme	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142233080203941
242	Ramazan Sarıçiçek	Gencîne--i râz : (inceleme -- metin -- dizin)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142910770203941
243	Esin Ulu	Kültürlerarası hümanizmanın müzikteki simgesi : çağdaş iki oratoryo: Adnan Saygun'un Yunus Emre ve Michael Tippett'in zamanımızın çocuğu oratoryolarının yapı, stil ve içerik yönlerinden karşılaştırmalı incelemesi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142234090203941
244	Uğur Durmaz	Balıkesir köy seyirlik oyunları üzerine bir inceleme	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142232690203941
245	Gökçen Kapusuzoğlu	Taiping derlemesinde Türkler	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990152205740203941
246	Halil İbrahim Şahin	Türkmen destanları ve destancılık geleneği	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142233920203941
247	Fatih Usluer vd.	Hurufilik bilgisi : Ferišteoğlu Abdülmecid külliyyatı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990142234110203941
248	Ramazan Ekinci	Nevhatü'l-uşşâk : (inceleme-tenkitli metin)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147433060203941
249	Ramazan Ekinci	Safâyî Ali Dede divânî (inceleme-tenkitli metin)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147504910203941
250	Enes İlhan	Lale Devrinde gül aşığı : III. Ahmed (Necîb) hayatı, sanatı ve divançesi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147504850203941
251	Feridun Tekin	Çağatay edebiyatının iki büyük siması Mûnis ve Âgehî	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147504840203941
252	Recep Emin Gül	Şia tefsirlerinde hadis kullanımı el-Ayyâşî örneği	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147759490203941
253	Hikmet Pala	Ordu tarihinde olaylar ve insanlar	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990146244970203941
254	Coşkun Özbucak	Ordu'dan insan manzaraları : röportajlar	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990146244960203941
255	Olca Kocatürk	Şairin ilimle imtihanı : Nevî'nin şiiri üzerine metinlerarası bir inceleme	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990146247190203941
256	Hüseyin Dâniş, Servet Tiken	Kârvân-ı 'Ömr ve kitap dışında kalan şiirler	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990146247220203941
257	Mevlüt Kaya	Harava : etimolojik köken	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990146244390203941
258	Hasan Taşkıran.	Selçukluların sürgün evlatları : Yabgulular	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147800130203941
259	İbrahim Fidan.	Osmanlı dönemi Arap şairlerinden İbnu'n-Nakîb el-Huseynî ve şiirleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147798870203941
260	Hasan Babacan, İsmail Avcı	Balkanlar'da Türk dili	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147798420203941

EK LİSTE 1

261	Adilhan Adiloğlu.	Sovyet egemenliğinden önceki Karaçay-Malkar edebiyatı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990150178000203941
262	Derya Geçili	Osmanlı Devleti'nde çarkçı yetiştiren kurumlar	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990150178760203941
263	Macit Balık	Nazlı Eray'ın öykülerinde düş ve gerçek	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990146516820203941
264	Hasan Taşkıran.	Mirasçı bir beylik : Karamanoğulları Hristiyan devletlerle ilişkileri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990148225640203941
265	Aynullah Enes Ateş	Bakara suresindeki kıraat farklılıklarının dilbilimles analizi (Mütevâtir ve meşhûr kıraatler)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990146518870203941
266	Nesrin Sis, Bekir Gökçe	Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öyküleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990148225360203941
267	Cihat Şeker.	Geçmişten günümüze Yemen Yahudileri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990146786750203941
268	Eren Fehmi Eroğlu	Türkistan'dan uzak diyara Beşkaza Fethiye ve Seydikemer yürükleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990145369470203941
269	Özer Şenödeyici	Fevzî divanı (17. yüzyıl)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990145369370203941
270	Faruk Özdemir	Kur'ân'da mustaz'af ve müstekbir kavramlarının semantik analizi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990145371420203941
271	Vecihi Sönmez	Şevkanî ve itikadi görüşleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990149183290203941
272	S. Pertev Demirhan	Rus Japon harbinden alınan maddi ve manevi dersler ve Japonların başarılarının sebepleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990149184320203941
273	Mustafa Taş	Buhari'nin cerh-ta'dil metodu	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990149183280203941
274	Ahmet Özgür Türen (Ed.)	Lozan iftiralarına cevaplar	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990149185310203941
275	Atakan Büyükdâğ	Kavgamız : Yahudi bilim adamları Hitler'e karşı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990149183720203941
276	Hamidreza Sohrabiabad	Hemedan (İran) Türk dönemi yapılarındaki inşa, usta ve onarım kitabeleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147136540203941
277	Yıldıray Bulut	Dilaver Cebeci hayatı, sanatı ve eserleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147152420203941
278	Aynullah Enes Ateş	Meallere eleştirel bir bakış	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147154640203941
279	Betül Yazar	Etnomüzikolojik çerçevede İstanbul Ermeni Apostolik kilisesi müzik kültürü	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147153320203941
280	Necat Keskin	Müzik, anlatı, kimlik : Tûr--Abdin'de bir anlatım biçimi olarak mırırlık	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990149805690203941
281	İsmet Sarıbal	Osmanlı tarihi / Fatihli Mehmed Tefvik Paşa	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990152206720203941
282	Zafer Gölen	Osmanlı dönemi Balkanlar'da kültürel ve sosyal hayat / Cultural and social life in the Balkans in the Ottoman empire era	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153189950203941
283	Ergin Ayan	Ortaçağ Türk devletlerinde hanedan evlilikleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153188920203941

EK LİSTE 1

284	Metin Hakverdioğlu	Tâlibî ve divançesi : Mir Hamza Nigârî'nin son takipçisi Tâlibî hayatı ve eseri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990150662890203941
285	Erdem Sarıkaya	Eski Türk edebiyatında rüya : (başlangıçtan XV. asra kadar)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990150662910203941
286	Yıldırım Atayeter, İsmail Avcı	Uluslararası Akdeniz Medeniyetleri Sempozyumu : 8 - 10 Kasım 2016, Girne/Kıbrıs : bildiri kitabı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990150664800203941
287	Tuğrul Özcan	Merkezî ve modern eğitim kapsamında Osmanlı gayrimüslim cemaat ve yabancı okulları	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990150664530203941
288	Macit Balık	"Hayat ile şiir" : Süreyya Berfe'nin şiir dünyası	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990150663260203941
289	Alpaslan Demir (Ed.)	Dede Korkut'un izinde 30 yıl Prof. Dr. Üçler Bulduk'a armağan : Türk tarihine dair yazılar = Türkî khalyqtary tarikhyna baılanysty zertteuler = Turkiy xalqlar tarixiga doir izlanışlar = Türk tarykhy boiuncha izildöölör = Türk taryhyna değışli yazgylar = Türk tarixinä dair yazılar = Türk tarihine dair yazılar	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990150790540203941
290	Arif Aytekin	İsmet Özel versus dünya sistemi : ulus--devlet ve küreselleşme bağlamında İsmet Özel'in toplum millet ve vatan tasavvuru	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990152571980203941
291	Necip Fazıl Duru	Enderunlu Sâmî dîvânı : (katledilen babanın şiirle intikamı)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990152571520203941
292	Nermin Özsel	Evlîya Çelebi'nin izinde İstanbul'un camileri : "yüz tarihi cami"	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151320830203941
293	Alemdar Yalçın, Hacı Yılmaz	Koreşanlılar : "Anadolu"da bir oymağın kültürel kodları"	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151326550203941
294	Meheddin İspir	Mevlevî bir şairden sırlar hazinesi : Abîrî'nin Kenzü'l-Esrar mesnevisi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151326890203941
295	Necip Fazıl Duru	Musullu Sâmî Yûnus ve eserleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151326860203941
296	Saman Hashemipour	Life into literature : Orhan Pamuk in his works	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151327740203941
297	Ruhattin Yazoğlu, Emine Öztürk	İlahiyat öğrencilerinin din & dindarlık algısı : (Kars ve Bakü örneği)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151666260203941
298	Şükran Tümer	Balkanlardan mektup var	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990152886180203941
299	Şenay Sayın Alsan	Türk mimari süsleme sanatında ikonografik figürler	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151871660203941
300	Nilgün Doğrusöz & Ali Ergur	Musikinin asrî prensi Ali Rifat Çağatay	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151839620203941
301	editörler/editors Abidin Temizer, Rıdvan Karapınar	I. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Sempozyumu (ISMS) (bildiri kitabı) = I. International Symposium on Multidisciplinary Studies (ISMS)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151840570203941
302	Emine Öztürk	Türkiye'de aile içi şiddet	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151839110203941
303	editörler Eren Akçiçek, Hüseyin Arıkan	Can dostum arkadaşım eşek	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151840040203941
304	Emine Öztürk ; Orhan Gültekin	İlm-i iktisâd	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151840560203941
305	Berna Fildiş	Osmanlı'dan Cumhuriyet'e bir entelektüel Mehmed Fuad	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153012430203941

EK LİSTE 1

		Köprülü		
306	Aykut Kar	Bilime adanmış ömür: Nasîruddîn Tûsî	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153011170203941
307	Mürsel Ethem	Kur'an'da İbranice kelimeler (Mühezzeb bağlamında eleştirel bir inceleme)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153118960203941
308	Sibel Bulut	Türk tiyatrosunda uyarlama (1860-1923)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153118000203941
309	Ayşe Sümeyye Kolakoğlu [and 13 others]	Kent insan roman : Türk romanında kentleşme olgusu üzerine incelemeler (1980-2010)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153117730203941
310	Ömer Demir	Din eğitiminde estetik / Ahsen'ul amel	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153119360203941
311	Lokman Taşkesenlioğlu	Kilitbahir erenlerinden Câhidî Ahmed Efendi ve dîvânı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153117830203941
312	İsmail Özer	Türkiye şehir tarihi araştırmaları: Tokat (1923-1950)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147503190203941
313	Özer Şenödeyici	Nâilî divanı sözlüğü : [bağlamli dizin ve işlevsel sözlük]	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990146517330203941
314	Özer Şenödeyici, Halil Sercan Koşık	Fezâyî divanı (15. yüzyıl)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990145369380203941
315	Ayşe Pul	Anonim bir Osmanlı kaynağına göre Girit'in fethi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153189090203941
316	Tuççe Işıkhan Erdal	Sözün büyüğü : Fuzûlî şiirlerinde varyantlaşmaT	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990151326900203941
317	A Nursen Durdağı	Çeviri yoluyla kavram aktarımı sürecinde üniversitenin rolü : "felsefe kavramları örneğinde"	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153010770203941
318	Abdulkadir Yılmaz	Talim ve terbiye kurul kararlarında teftiş/denetim (1926--2017)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153010760203941
319	Yaser Snoubar	Uluslararası öğrencilerin sorunları ve sosyal hizmet gereksinimleri	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153010710203941
320	Tuncay Ercan Sepetçioğlu	Etno tarih : üç köy	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990153011020203941
321	Said Olgun	Arnavut milliyetçiliğinin gelişiminde mektepler (1878--1912)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990148078860203941
322	Suat Donuk	Türk edebiyatında vefeyâtnâme ve İsmail Belîğ'in Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'ı	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990150170660203941
323	Abdullah Bay	Abdülkerim Paşa'nın Rusya sefâreti ve Sefâretnâmesi : 1775--1776	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990143653000203941
324	Ayşe Pul	Yeniçeri Ocağı'nın 68. ortası : Turnacıbaşılık	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147433030203941
325	Derviş Paşa	Tahdîd--i hudûd--ı İraniyeye me'mûr Derviş Paşa layihası	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147800320203941
326	Cumaali Bayram	Karamanoğulları tarihi	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990147504740203941
327	Ahmet Özgür Türen (Ed.)	Şahsiyetler	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990148079340203941
328	Serap Toprak	Balkanlarda İslamlaşma (XVI. yüzyıl)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990148078760203941
329	Melda Medine Güleç	Sosyolojik açıdan Türk halk dindarlığı : (Espiyeye örneği)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990152206040203941

EK LİSTE 1

330	M. Salih Mercan	Arşiv belgelerinde Van Ermeni isyanları : (1896-1916)	Harvard Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	990149184330203941
331	Mucize Ünlü	Kosova vilayeti (1877-1912)	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016832903
332	Halil Celep	Sofyalı Bâli Efendi : hayatı, eserleri ve tasavvuf anlayışı	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016968314
333	Ramazan Sarıçiçek	Sefine şerhi : metn-i Sefine-i Ahmed-i Dîvânî şerh-i defîne-i emced-i nev-cüvânî	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01017443923
334	Muhammet Vehbi Dereli	Osmanlı dönemi bedîiyât şairlerinden : Âişe el-Bâûniyye ve Peygamber methiyeleri	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01017443903
335	Adil Aykut Biçer	Klâsik dönem Osmanlı kara ordusunda sefer organizesi.	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016978781
336	Halil İbrahim Şahin	Türkmen destanları ve destancılık	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016982292
337	İsmail Avcı	Türk edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Rıdvân'ın İskendernâmesi.	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016972112
338	Ramazan Sarıçiçek	Taşlıcalı Yahyâ Bey, Gencine-i râz (inceleme - metin - dizin)	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016980322
339	Ahmet Özgür Güvenç	Halk Anlatılarının Yeniden Yazımı Sürecinde Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi Hikayesi (1923-2013)	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016980411
340	Muhittin Çelik	Kaşkay Türkçesi metinleri (Giriş - metinler - seçme sözlük - ekler)	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016980310
341	Gülay Şahin	Zekî Dîvânı, inceleme-metin-dizin	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016979702
342	Göktürk Ömer Çakır	Küçük Asya sikkelerinde Grifon tasvirleri	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016978791
343	Ahmet İnanır	İbn Kemal'in fetvaları ışığında Osmanlı'da islâm hukuku	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016979516
344	Özer Şenödeyici	Nâilî divanı sözlüğü : [bağlamli dizin ve işlevsel sözlük]	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01017881096
345	Saman Hashemipour	Life into literature : Orhan Pamuk in his works	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01018697377
346	Fatih Usluer vd.	Hurufilik bilgisi : Ferišteoğlu Abdülmecid külliyyatı	Britanya Üniversitesi Kütüphanesi, BM	BLL01016979731
347	Gülseren Özdemir	İhsan Oktay Anar'ın romanları	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .A548 Z63 2014
348	Can Şen	Vurma kazmayı Ferhâd : Âsaf Hâlet Çelebi'nin şiirlerinde şahıslar	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .C42 V87 2014
349	Kubilayhan Erman	Türk millî mücadelesinin gizli cephesi Afganistan	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR479 .A3 E76 2014
350	İlknur Tatar Kırılmış	Türk tarihinde tarihi romanlar : (Türk tarihi ile ilgili, 1961-1965)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL223.5 .H57 K57 2015
351	Özer Şenödeyici	Gazeller ve güzeller üzerine : Osmanlı şiiri şerhleri	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL235 S466 2014

EK LİSTE 1

352	Fatih Ünal	XVIII. yüzyıl Türk-Rus ilişkilerinde Neplüjev : (İstanbul'dan Orenburg'a)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DK254 .N4 U63 2014
353	Abdulkadir Gül	Antakya : kültürlerin kaynaştığı şehir	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS51 .A645 G85 2014
354	Adil Aykut Biçer	Klasik dönem Osmanlı kara ordusunda sefer organizesi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	U255 .T9 B53 2014
355	Mucize Ünlü	Kosova vilayeti (1877-1912)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR2084 .U65 2014
356	İsmail Avcı	Türk edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Rıdvân'ın İskendernâmesi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL217 . A935 2014
357	Tuğrul Özcan	Sosyal ve ekonomik etkileri açısından, 1828-1829 : Osmanlı-Rus savaşı	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR564 .O93 2014
358	Emre Balıkçı	Yeter! Söz Demokratların.	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
359	Muzaffer Yaylak	Zenbekoğulları Şeceresi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
360	Mehmet S. Halim	Osmanlıca musiki metinleri rehberi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
361	Meliha Kallimci	Suat Hayri Ürgüplü Hükümeti	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
362	Selçuk Duger	Kadin Seyyahların İzlenimlerinde Osmanlı ve Batı Dünyası	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
363	Macit Balık	Nazlı Eray'ın Oykülerinde Dus ve Gercek	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
364	Hasan Babacan	Osmanlı Türkçesine Giriş	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
365	Beste Semiha Bahçeci	Tanzimat Hikaye ve Romanlarında Deniz	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
366	Özer Şenödeyici	Harab-Abad: Osmanlı Şiiri Üzerine Düşünceler	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
367	Mehmet Ziya Kantaş	Osmanlıda Seyahatname Yazarlığı ve Ümit Burnu Seyahatnamesi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
368	Özer Şenödeyici	Ulu Çınarın Gölgesinde Bir Şair Meylî ve Şiirleri	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
369	Nilüfer İlhan	1960-1980 Arası Türk Romanında Özne ve İktidar İlişkileri	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
370	Zafer Gölen, Birol Cetin	Osmanlı Dönemi Balkan Ekonomisi - The Economy of the Balkans in the Ottoman Empire Era.	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
371	Alpaslan Remzi Kallimci	Kıbrıs Krizinin Yansıması: Yunan Uyrukluların Sınır Dışı Edilmeleri (1964-1965)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
372	Özgür Bayraktar	Ülkücü Harekette Bölünme - Milliyetçi Hareket Partisi ve Büyük Birlik Partisi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
373	Mustafa Ever	Gecmis Zamanın Ardından Elif Safakin Romanlarında Tasavvuf ve Klasik Dönem Türk Kültürü Unsurları	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
374	Mürsel Ethem	Kur'an'da İbranice Kelimeler (Mühezzeb Bağlamında Eleştirel Bir İnceleme)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
375	Zafer Gölen, Abidin Temizer	Osmanlı Dönemi Balkanlar'da Gündelik Hayat / Daily Life in The Balkans in the Ottoman Empire Era.	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional

EK LİSTE 1

376	Zafer Gölen, Abidin Temizer	Osmanlı Dönemi Balkanlar'da Kültürel ve Sosyal Hayat / Cultural and Social Life in the Balkans in the Ottoman Empire Era.	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	optional
377	Hakan Kurt	Antopoloji Mecmuası transkripsiyonu 1925-1928	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	GN58 .T8 A68 2017
378	Necip Fazıl Duru	Enderunlu Sâmî divânı : (katledilen babanın şiirle intikamı)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .E647 D87 2017
379	Macit Balık	"Hayat ile şiir" : Süreyya Berfe'nin şiir dünyası	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .B458 Z47 2017
380	Birol Öztürk	Onun kadar yalansız yaşarsak o kadar iyi! : Can Baba : "Can Yücel" hakkında bir kitap	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .Y72 Z54 2017
381	Derya Geçili.	Osmanlı Devleti'nde çarkçı yetiştiren kurumlar	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	VM728 .S57 G43 2017
382	Sinan Tanrıverdi, İnan Tanrıverdi	Ortaçağ'ın büyük Türkmen imparatorluğu Akkoyunlular	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS27.52 .T357 2017
383	Derya Geçili	Osmanlı Devleti'nde çarkçı yetiştiren kurumlar	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	VM728 .S57 G43 2017
384	Emine Öztürk	Son dönem Osmanlı aydınlarından Muslihiddin Adil Taylan'ın toplum ve din görüşü	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	KKX110 .T39 O98 2017
385	Tuğçe Erdal	Sözün büyüğü : Fuzûlî şiirlerinde varyantlaşma	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .F95 E73 2017
386	İbrahim Gümüüş	Türk masalları ve Max Lüthi yöntemi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	GR268 .T86 G86 2017
387	Serap Toprak	Balkanlarda İslamlaşma (XVI. yüzyıl)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR23 .T67 2016
388	Mehmet Baştürk	Cumhuriyet dönemi Türk romanında aydınlar (1950-1970)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL223 .B378 2016
389	Sait Soysal	Din ve medeniyet bağlamında İkinci Yeni	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL219 .S697 2016
390	İlhan Ekinci	Halk, ayan ve devlet tanzimat devri Ordu kazası	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS51 .O65 E35 2016
391	Nilgün Açıık Önkaş	Klasik Türk edebiyatında Mevlevilik kültürü ve Mevlevî şairler	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL217 .O55 2016
392	Ahmet Özgür Türen (Ed.)	Lozan iftiralarına cevaplar	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	D462 1922 L69 2016
393	Nazmi Avcı	Yedi güzel adam	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL216 .A934 2016
394	Cumaali Bayram	Karamanoğulları tarihi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS51 .K144 B39 2016
395	Yıdıray Bulut	Tarık Buğra'nın romancılığı	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .B7335 B85 2016
396	Sıddık Yıldız	31 Mart isyanı : gizemini koruyan bir isyan çıkışından bastırılmasına kadar	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR572 .Y453 2017
397	Muslihiddin Adil Taylan	Alman hayat-ı irfanı	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DD43 .T394 2017
398	Emine Öztürk	Cumhuriyet dönemi aydın kimliği ve köy enstitüleri	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	LB1568 .T9 O98 2017
399	Erdem Sarıkaya	Eski Türk edebiyatında rüya (başlangıçtan XV. asra kadar)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL220 .S374 2017

EK LİSTE 1

400	Lokman Taşkesenlioğlu	Kilitbahir erenlerinden Câhidî Ahmed Efendi ve divânı	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL249 .C29 A17 2017
401	Tuğrul Özcan	Merkezî ve modern eğitim kapsamında Osmanlı gayrimüslim cemaat ve yabancı okulları	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	LA942.7 .O93 2017
402	Nilgün Doğrusöz, Ali Ergur	Musikinin asrî prensi Ali Rifat Çağatay	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	ML419 .C34 M87 2017
403	Fethi Nas	Ortadoğu'da göç dinamikleri : Mardin'den Beyrut'a bir göç araştırması	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	HV640.5 .A6 N37 2017
404	Zafer Gölen; Abidin Temizer	Osmanlı dönemi Balkan şehirleri	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	HT145 .B3 O763 2017 V.1; V.2; V.3
405	Berna Fildiş	Osmanlı'dan Cumhuriyet'e bir entelektüel : Mehmed Fuad Köprülü	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR438.9 .K6 O87 2017
406	Abdulkadir Yılmaz	Talim ve terbiye kurul kararlarında teftiş/denetim : (1926-2017)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	LB1727 .T9 Y54 2017
407	Sibel Bulut	Türk tiyatrosunda uyarlama (1860-1923)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PN2959.4 B85 2017
408	Hasan Babacan, İsmail Avcı	Balkanlar'da Türk dili	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL198 .B3 B355 2016
409	Mehmet Ali Karaman	Birinci Dünya Savaşı'nın ilk yılında Tanin Kasım 1914-Kasım 1915	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PN5449 .T8 Z98 2016
410	Cihat Şeker	Geçmişten günümüze Yemen yahudileri	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS135 .Y4 S45 2016
411	Birol Öztürk	Maviye çalar gözlerin : Ahmed Arif üzerine bir kitap	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .A3133 O98 2016
412	Hasan Taşkiran	Mirasçı bir beylik : Karamanoğulları Hristiyan devletlerle ilişkileri	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS51 .K144 T37 2016
413	Ramazan Ekinci	Nevhatü'l-uşşâk : (inceleme-tenkitli metin)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .D35 N49 2016
414	Untila Kaplan	Osmanlı döneminde romence basın (1829-1912)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PN5355 .R86 K37 2016
415	Necdet Ekinci	Türkiye'de çok partili düzene geçişte dış etkenler	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR590 .E34 2016
416	Ayşe Pul	Yeniçeri Ocağı'nın 68. ortası : Turnacıbaşılık	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR448 .P85 2016
417	Necdet Ekinci, Bengi Kümbül, Serap Sarıhan	Zekeriya Sertel : Amerikan kültür emperyalizminin ve magazin dergiciliğinin öncüsü	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PN5355 .T9 S47 2016
418	Said Olgun	Arnavut milliyetçiliğinin gelişiminde mektepler (1878-1912)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR966 .O54 2016
419	Elif Kaya	Harf inkılabı sonrası Türk romanında yapı ve tema (1929-1934)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL223 .K393 2016
420	Ramazan Ekinci	Safâyî Ali Dede divânı (inceleme-tenkitli metin)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .S273 S34 2016
421	İsmail Özer	Türkiye şehir tarihi araştırmaları : Tokat (1923-1950)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS51 .T6 T65 2016
422	Ayşe Pul	Anonim bir Osmanlı kaynağına göre Girit'in fethi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR534.2 .G47 2017
423	Abidin Temizer	Glimpses of Balkans : cultural history	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR23 .G55 2017
424	M. Salih Mercan	Hilalin yeniden yükselişi : (T.B.M.M. kuruluş beyanlar ve	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR589 .M473 2017

EK LİSTE 1

		gelişmeler 1919-1929)		
425	Salim Durukoğlu (Contributor)	Kenarda kalmış	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .U78 K4 2017F
426	Ayşe Sümeyye Kolakoğlu [and 13 others]	Kent insan roman : Türk romanında kentleşme olgusu üzerine incelemeler (1980-2010)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL223 .K458 2017
427	Can Şen	Körlüğü zedelemek : Necip Fazıl Kısakürek tiyatrosu üzerine bir inceleme	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .K64 S46 2017
428	Necip Fazıl Duru	Musullu Sâmî Yûnus ve eserleri	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .M878 A6 2017
429	Süleyman Uygun	Osmanlı Lübnanı'nda değişim ve iç çatışma : marunî asi Yusuf bey Kerem (1823 - 1889)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS80.825 .K37 U94 2017
430	Yıldırım Atayeter, İsmail Avcı	Uluslararası Akdeniz Medeniyetleri Sempozyumu : 8 - 10 Kasım 2016, Girne/Kıbrıs : bildiri kitabı	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DE71 .U48 2016
431	Atakan Büyükdağ	Kavgamız : Yahudi bilim adamları Hitler'e karşı	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DD256.5 .B898 2016
432	Enes İlhan	Lale Devrinde gül aşığı : III. Ahmed (Necîb) hayatı, sanatı ve divançesi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR542 .I442 2016
433	Mehmet Ali Çelik	Politik sinema : Türk kimliğinin inşasında Türk sinemasının rolü-tarihi filmler ve Cüneyt Arkın örneği	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PN2959.8 .A75 C455 2016
434	Fatih Gencer	Tahdîd-i hudûd-ı İraniyeye me'mûr Derviş Paşa layihası	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS274.2 .T8 D47 2016
435	Suat Donuk	Türk edebiyatında vefeyâtnâme ve İsmail Belîğ'in Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'ı	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL213 .D668 2016
436	Zülfiye Koçak, Mehmet Demirtaş, Hasan Taşkiran	XIX. Yüzyılda Ahlat'ın demografik durumu	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS51 .A232 O63 2016
437	Sevgi Bayat	Milli Mücadele döneminde Konya halkının durumu ve Babalık gazetesi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS51 .K5 B39 2019
438	Abdullah Bay	Abdülkerim Paşa'nın Rusya sefâreti ve Sefâretnâmesi : 1775-1776	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DK168 .A238 2014
439	İsmet Sarıbal	Balkan harbi üzerine	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR46 .M45 2017
440	Nükhet Adıyeke, Tuncay Ercan Sepetcioğlu	Geçmişten Günümüze Girit : Tarih, Toplum, Kültür Uluslararası Sempozyum bildiri kitabı, Kuşadası, Aydın-Türkiye, 16-18 Ekim 2015	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DF901 .C82 G436 2017
441	Yılmaz Karadeniz	Islahat görünümlü İngiliz işgali'nin safhaları İran örneği (1800-1925) : yöntemleri ve araçları: Osmanlı Devleti'nin tıpkısı	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DA47.9 .I7 K37 2017
442	Arif Aytekin	İsmet Özel versus dünya sistemi : ulus-devlet ve küreselleşme bağlamında İsmet Özel'in toplum millet ve vatan tasavvuru	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .O9437 Z72 2017
443	Emrah Çetin	İstatistiğin kurumsal tarihi : Osmanlı'dan Cumhuriyet'e	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	HA4556.5 .C48 2017
445	Saman Hashemipour	Life into literature : Orhan Pamuk in his works	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248 .P34 Z74 2017

EK LİSTE 1

446	editör Alpaslan Demir	Türk tarihine dair yazılar : Dede Korkut'un izinde 30 yıl Prof. Dr. Üçler Bulduk'a armağan	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS26 .T87 2017
447	Zafer Gölen, Abidin Temizer	Balkan tarihi	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR38.3 .T9 B355 2016 V.1; V.2
448	Alparslan Demir, (et. all.)	Tokat nikâh defteri	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DS51 .T6 D46 2015; V.2
449	Yılmaz Karadeniz	Osmanlı ve İran'in İngiliz paraleli Cemaleddin Esedâbadi (Afgani)	Stanford Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	BP80 .A45 K37 2017
450	Çağdaş Demren	Kahvehane erkeklığı : "Ankara'da bir gecekondu mahallesi örneği"	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	TX910 .T8 D46 2014
451	Fatih Ünal	XVIII. yüzyıl Türk-Rus ilişkilerinde Neplüyev : (İstanbul'dan Orenburg'a)	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DK254 .N4 U63 2014
452	Ahmet Özgür Güvenç	Halk anlatılarının yeniden yazımı sürecinde Basat'ın Tepegöz'ü öldürmesi hikâyesi (1923-2013)	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	BL2370 .O44 G88 2014
453	Mustafa Tarhan Yılmaz	Namık Kemal ve Hürriyet gazetesi (1868 - 1869)	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL248 .N45 Z96 2015
454	Abdulkerim Dinç	Yârenlik : ondan bundan	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL248 .D56 Y37 2014
455	Can Şen	Vurma kazmayı Ferhâd : Âsaf Hâlet Çelebi'nin şiirlerinde şahıslar	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL248 .C4445 Z86 2014
456	Abdulkadir Gül	Antakya : kültürlerin kaynaştığı şehir	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DS51 .A645 G85 2014
457	İsmail Avcı	Türk edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Ridvân'ın İskendernâmesi	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL217 .A93 2014
458	İsmail Doğan	Sofyalı Bâli Efendi : hayatı, eserleri ve tasavvuf anlayışı	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	BP80 .F57 C45 2014
459	Doğan Kaplan	Safeviler ve Kızılbaşlık : Aleviliğin tarihsel temelleri	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	BP195 .A74 K367 2014
460	Fevzi Rençber	Hakk Muhammed Ali aşkı : "Adıyaman Alevileri"	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	BP195 .A74 R46 2014
461	Gül Erbay Aslıtürk	20. yüzyılda Türk seramik sanatı	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	NK4129 .A85 2014
462	Mithat Baş	İlkçağdan günümüze Ordu Tarihi	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DS51 .O72 B37 2014
463	Nesrin Güllüdağ	Kırımçak Türkçesi grameri	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL69.1 .G85 2014
464	İsmail Doğan, Derya Yeşim Benli	Bulat Köyü örneğinde Batı Trakya (Gümülcine) ağzı	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL198 .G84 D63 2014
465	Serdar Karakaya	Doksanlı yıllarda Türk sineması	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	10170710
466	Cemalettin Yavuz	Alevi-Bektaşî geleneğinde düvazımlar	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	BP195 .A74 Y38 2014
467	Özer Şenödeyici, Ahmet Akdağ.	Ulu çınarın gölgesinde bir şair : Meylî ve şiirleri	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL248 .M494 A6 2014
468	Suzan Canhasi	Mitroviça Türk ağzı	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL198 .M58 C36 2014

EK LİSTE 1

469	Funda Masdar Kara	Türk sinemasında Orhan Kemal	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL248 .K453 Z77 2014
470	Emre Balıkcı	Yeter! Söz demokratların	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DR576 .B34 2014
471	Süleyman Uygun	Osmanlı Lübnanı'nda değişim ve iç çatışma : marunî asi Yusuf bey Kerem (1823 - 1889)	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DS80.825 .K37 U94 2017
472	Adilhan Adiloğlu	Sovyet egemenliğinden önceki Karaçay-Malkar edebiyatı	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL67.5 .A36 2016
473	Salim Durukoğlu	Kenarda kalmış	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL248 .U78 K4 2017
475	Fatih Usluer, Özer Şenödeyici, İsmail Arıkoğlu.	Hurufilik bilgisi : Feriştioğlu Abdülmecid külliyyatı	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	BP195 .H82 F47 2014
476	Gizem Konaklı	Uğur Mumcu & Uğur Mumcu suikastinin kamuoyuna yansımaları	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PN5355 .T82 M86 2017
477	Suat Donuk	Türk edebiyatında vefeyâtnâme ve İsmail Belîğ'in Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'ı	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	PL109 .A2 D66 2016
478	Ayşe Pul	Anonim bir Osmanlı kaynağına göre Girit'in fethi	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DR534.2 .G47 2017
479	Betül Yazar	Etnomüzikolojik çerçevede İstanbul Ermeni Apostolik kilisesi müzik kültürü	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	ML3190 .Y37 2016
480	Zafer Gölen ; Abidin Temizer	Osmanlı dönemi Balkan şehirleri	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	HT145 .B3 O76 2017 v.1; v.2
481	Nuran Malta Muhaxheri	Türk ve Arnavut destanlarındaki müşterek unsurlar	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	GR280 .M354 2017
482	Ahmet Acar	Musa Dağı'nın kayıp Ermenileri	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	DR435 .A7 A22 2016
483	Muzaffer Zaylak ; editörler, Mithat Baş, Şinasi Tepe	Zenbekoğulları seçeresi	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	CS1478 .A3 Z46 Y39 2012
484	Derya Geçili	Osmanlı Devleti'nde çarkçı yetiştiren kurumlar	Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, Kanada	VM728 .S57 G43 2017
485	Nurettin Aydın	Türkiye'de Kürt sorununu çözüm sürecinde algının yeniden inşası	Kaliforniya Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR435.K87 A94 2014
486	Ahmet Özgür Güvenç	Halk anlatılarının yeniden yazımı sürecinde : Basat'ın Tepegöz'ü öldürmesi hikâyesi (1923-2013)	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL95.9.K573 G884 2014
487	Feyzan Göher Vural	İslamiyet'ten önce Türklerde kültür ve müzik : Hun, Kök Türk ve Uygur devletleri	Kongre Kütüphanesi, ABD	ML330 .V873 2014
488	Fatih Usluer, Özer Şenödeyici, İsmail Arıkoğlu	Hurufilik bilgisi : Feriştioğlu Abdülmecid külliyyatı	Kongre Kütüphanesi, ABD	BP195.H82 F47 2014

EK LİSTE 1

489	Emine Sonal	John Steinbeck ve Yaşar Kemal'in eserlerinde cinsiyet rolleri ve aile kimliğinin karşılaştırılması	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL248.Y275 Z886 2014
490	Gülseren Özdemir	İhsan Oktay Anar'ın romanları	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL248.A548 Z83 2014
491	Erdem Çanak	Atatürk ve Adana	Kongre Kütüphanesi, ABD	DS51.A2 C363 2014
492	Huriye Altuner	Türkiye'de ortaöğretim müfredatındaki sanat tarihi derslerinin tarihi süreç içinde değerlendirilmesi ve Avrupa Birliği ülkeleriyle karşılaştırılması	Kongre Kütüphanesi, ABD	N365.T9 A48 2014
493	Adil Aykut Biçer	Klasik dönem Osmanlı kara ordusunda sefer organizesi	Kongre Kütüphanesi, ABD	U255.T9 B53 2014
494	Âdem Balkaya	Âşık tarzı şiir geleneğinde divani türü	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL217 .B35 2014
495	Cavit Akın	Türkiye'de yemek kültürümüz : Giresun : Doğu Karadeniz bölgesi'nde, Giresun'da kırsaldan şehir kültürüne	Kongre Kütüphanesi, ABD	TX725.T8 A423 2014
496	Suzan Canhasi	Mitroviça Türk ağzı	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL198.M58 C36 2014
497	Nesrin Güllüdağ	Kırımçak Türkçesi grameri	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL69.1 .G85 2014
498	Abdulkadir Gül	Antakya : kültürlerin kaynaştığı şehir	Kongre Kütüphanesi, ABD	DS51.A645 G85 2014
499	Doğan Kaplan	Safeviler ve Kızılbaşlık : Aleviliğin tarihsel temelleri	Kongre Kütüphanesi, ABD	BP195.A74 K367 2014
500	Abanoz Küçük	Giresun Çepnileri : tarih-halk edebiyatı-halkbilimi	Kongre Kütüphanesi, ABD	GR281.G57 K83 2014
501	Can Şen	Vurma kazmayı Ferhâd : Âsaf Hâlet Çelebi'nin şiirlerinde şahıslar	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL248.C42 Z86 2014
502	Esin Ulu	Kültürlerarası hümanizmanın müzikteki simgesi : çağdaş iki oratoryo: Adnan Saygun'un Yunus Emre ve Michael Tippett'in Zamanımızın çocuğu oratoryolarının yapı, stil ve içerik yönlerinden karşılaştırmalı incelemesi	Kongre Kütüphanesi, ABD	ML3207 .U45 2014
503	Mithat Baş	İlkçağdan günümüze Ordu Tarihi	Kongre Kütüphanesi, ABD	DS51.O72 B368 2014
504	İsmail Doğan, Derya Yeşim Benli	Bulat Köyü örneğinde Batı Trakya (Gümölcine) ağzı	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL198.G8 D64 2014
505	Funda Masdar Kara	Türk sinemasında Orhan Kemal	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL248.K42 Z78 2014

EK LİSTE 1

506	Özer Şenödeyici	Harâb-âbâd : Osmanlı şiiri üzerine düşünceler	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL235 .S347 2014
507	Banu Mustafa Dönmez	Alevi müzik uyanışı	Kongre Kütüphanesi, ABD	ML3197 .M89 2014
508	Fevzi Rençber	Hakk Muhammed Ali aşkı : "Adıyaman Alevileri"	Kongre Kütüphanesi, ABD	BP195.A74 R46 2014
509	Ahmet Serkan Ece, Ali Sevgi, Koral Çalgan	Çağdaş Türk bestecilerinin viyola eserleri	Kongre Kütüphanesi, ABD	ML905 .E28 2014
510	Gülay Şahin	Zekî dîvânı : (inceleme-metin-dizin)	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL248 .Z44 2014
511	Tuğrul Özcan	Sosyal ve ekonomik etkileri açısından, 1828-1829 Osmanlı-Rus savaşı	Kongre Kütüphanesi, ABD	DR564 .O93 2014
512	Ahmet İnanır	Ibn Kemal'in fetvaları ışığında Osmanlı'da İslâm hukuku	Kongre Kütüphanesi, ABD	KKX192 .I525 2014
513	Halil İbrahim Şahin	Türkmen destanları ve destancılık geleneği	Kongre Kütüphanesi, ABD	GR300.2.T87 .S24 2014
514	Gül Erbay Aslıtürk	20. yüzyılda Türk seramik sanatı	Kongre Kütüphanesi, ABD	NK4129 .E73 2014
515	Fatih Ünal	XVIII. yüzyıl Türk-Rus ilişkilerinde Neplüjev : (İstanbul'dan Orenburg'a)	Kongre Kütüphanesi, ABD	DK254.N395 U53 2014
516	Özer Şenödeyici	Gazeller ve güzeller üzerine : Osmanlı şiiri şerhleri	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL234 .S46 2014
517	Derya Uzun Aydın	Türk heykel sanatı ve ilk heykeltıraşlar	Kongre Kütüphanesi, ABD	NB864 .U987 2014
518	M. Behiç İstanbulluoğlu	Kim kazandı? : 100 gün, 17-Aralık/30-Mart : kim kaybetti?	Kongre Kütüphanesi, ABD	DR603 .I885 2014
519	Alimcan İneyet	Uygur halk destan/hikâyeleri üzerinde incelemeler	Kongre Kütüphanesi, ABD	GR268.U5 I538 2014
520	Mucize Ünlü	Kosova vilayeti (1877-1912)	Kongre Kütüphanesi, ABD	DR2084 .U55 2014
521	Süleyman Karacelil	Din eğitimi açısından Allah inancı temalı çocuk edebiyatı ürünleri üzerine bir araştırma	Kongre Kütüphanesi, ABD	BP44 .K365 2014
522	İlknur Tatar Kırılmış	Yaşar Nezihe Bükülmez	Kongre Kütüphanesi, ABD	*Request in African & Middle Eastern Reading Room
523	Kerem Yıldırım Şimşek	Ekstrem spor tüketim güdülerinin Türkiye'deki ekstrem spor katılımcılarının algıladıkları değere, algıladıkları tatmine ve davranışsal niyetlerine etkisi	Kongre Kütüphanesi, ABD	GV749.7 .S56 2014

EK LİSTE 1

524	İkbâl Vurucu	Türkiye'nin intiharı: demokratik özerklik, müzakereler ve anadilde eğitim	Kongre Kütüphanesi, ABD	DR435.K87 V885 2014
525	Mehmet Kaygana	Ütopyadan distopyaya Yakup Kadri'nin Ankara'sı	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL248.K3 Z75 2014
526	Muhammet Vehbi Dereli	Osmanlı dönemi bediyyât şairlerinden: Âişe el-Bâûniyye ve Peygamber methiyeleri	Kongre Kütüphanesi, ABD	PJ7760.B38 Z76 2014
527	Çağdaş Demren	Kahvehane erkekliği: "Ankara'da bir gecekondu mahallesi örneği"	Kongre Kütüphanesi, ABD	TX910.T8 D46 2014
528	Emre Balıkçı	Yeter! Söz demokratların	Kongre Kütüphanesi, ABD	DR594 .B35 2014
529	Cavit Akın	Giresun tarihi ve kültürel değerleri	Kongre Kütüphanesi, ABD	DS51.G5 A45 2014
530	İsmail Avcı	Türk edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Rıdvân'ın İskendernâmesi	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL220 .A87 2014
531	Halil Celep	Sofyalı Bâlî Efendi: hayatı, eserleri ve tasavvuf anlayışı	Kongre Kütüphanesi, ABD	BP80.F575 C45 2014
532	Serdar Karakaya	Doksanlı yıllarda Türk sineması	Kongre Kütüphanesi, ABD	PN1993.5.T8 K375 2014
533	Cemalettin Yavuz	Alevi-Bektaşî geleneğinde düvazımlar	Kongre Kütüphanesi, ABD	BP195.A74 Y384 2014
534	Özer Şenödeyici	Fevzî divanı (17. yüzyıl)	Kongre Kütüphanesi, ABD	PL248 .F484 2015
535	Mevlüt Kaya	Harava: etimolojik köken	Kongre Kütüphanesi, ABD	*Request in African & Middle Eastern Reading Room
536	Cavit Akın	Türkiye'de yemek kültürümüz: Giresun : Doğu Karadeniz bölgesi'nde, Giresun'da kırsaldan	Duke Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	TX725.T8 A423 2014
537	Suzan Canhasi	Mitroviça Türk ağzı	Duke Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL198.M58 C36 2014
538	Çağdaş Demren	Kahvehane erkekliği: "Ankara'da bir gecekondu mahallesi örneği"	Duke Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	TX910.T8 D46 2014
539	Gül Erbay Aslıtürk	20. yüzyılda Türk seramik sanatı	Duke Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	NK4129 .E73 2014
540	Nesrin Güllüdağ	Kırımçak Türkçesi grameri	Duke Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL69.1 .G85 2014
541	Doğan Kaplan	Safeviler ve Kızılbaşlık: Aleviliğin tarihsel temelleri	Duke Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	BP195.A74 K367 2014
542	Gülseren Özdemir	İhsan Oktay Anar'ın romanları	Duke Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248.A548 Z83 2014

EK LİSTE 1

543	Ali Rıza Seyfi	Barbaros Hayrettin Paşa	Duke Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR509.B22 .S49 2014
544	Fatih Ünal	XVIII. yüzyıl Türk-Rus ilişkilerinde Neplüjev (İstanbul'dan Orenburg'a)	Duke Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DK254.N395 U53 2014
545	Derya Uzun Aydın	Türk heykel sanatı ve ilk heykeltıraşlar	Duke Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	NB864 .U987 2014
546	Biröl Öztürk	Onun kadar yalansız yaşarsak o kadar iyi! : Can Baba : "Can Yücel" hakkında bir kitap	Chicago Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248.Y72 Z82 2017
547	Ayşe Sümeyye Kolakoğlu [and 13 others]	Kent insan roman : Türk romanında kentleşme olgusu üzerine incelemeler (1980-2010)	Chicago Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL223.K458 2017
548	Lokman Taşkesenlioğlu	Kilitbahir erenlerinden Câhidî Ahmed Efendi ve divânı	Chicago Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL249.C29A17 2017
549	Berna Fildiş	Osmanlı'dan Cumhuriyet'e bir entelektüel : Mehmed Fuad Köprülü	Chicago Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR438.9.K6O87 2017
550	Sibel Bulut	Türk tiyatrosunda uyarlama (1860-1923)	Chicago Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PN2959.4.B85 2017
551	M. Salih Mercan	Hilalin yeniden yükselişi : (T.B.M.M. kuruluş beyanlar ve gelişmeler 1919-1929)	Chicago Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR589.M473 2017
552	Necip Fazıl Duru	Musullu Sâmi Yûnus ve eserleri	Chicago Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248.M878 A6 2017
553	Suna Arslan	Türk romanında mekansal öge ve mekansal davranış	Chicago Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL210.S65 A77 2015
554	Tuğrul Özcan	Sosyal ve ekonomik etkileri açısından, 1828-1829 : Osmanlı-Rus savaşı	Chicago Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	DR564 .O93 2014
555	Biröl Öztürk	Maviye çalar gözlerin : Ahmed Arif üzerine bir kitap	Chicago Üniversitesi Kütüphanesi, ABD	PL248.A3133 O98 2016

EK LİSTE 2

EĞİTİM BİLİMLERİ

1	İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Çizgisel Gelişimlerine Etki Eden Sosyo-Ekonomik Faktörler Araştırma Kitabı	Şükran Bulut	978-605-288-081-4
2	The Advancement Of Learning	Francis Bacon	978-605-180-966-3
3	Çeviri Yoluyla Kavram Aktarımı Sürecinde Üniversitelerin Rolü	A. Nursen Durdağı	978-605-288-044-9
4	Müzik Özel Öğretim Yöntemleri	Mustafa Hilmi Bulut	978-605-180-775-1
5	Merkezi ve Modern Eğitim Kapsamında Osmanlı Gayrimüslim Cemaat Ve Yabancı Okulları	Tuğrul Özcan	978-605-180-719-5
6	Klasik Gitara Uyarlanmış Türkü Kaynaklı Müziklerin Öğretim ve Seslendirim Sorunları	Editör: Ali Uçan, Sadık Yöndem	978-605-180-707-2
7	Kolay Farsça Öğrenme 1	Ahmad Jabbari	978-605-180-536-8
8	Okuma Eğitimi ve Okumaya Adanmışlık Modeli	Nesrin Sis, Gülşah Mete	978-605-180-484-2
9	Eğitimde Mutlak Başarı Yolları	Nazmi Avcı	978-605-180-228-2
10	Küreselleşme ve Eğitimde Yeni Değerler	Türkan Fırıncı Orman	978-605-324-453-0
11	Sanatçı ve Sanat Eğitimi Adnan Turani	Ekin Deveci	978-605-324-348+9
12	Eğitimde Alternatif Ölçme ve Değerlendirme	Yener Özen	978-123-456-113-3
13	Cumhuriyet Dönemi Aydın Kimliği ve Köy Enstitüleri	Emine Öztürk	978-605-180-892-5
14	Autobiography and Selected Essays	Thomas Henry Huxley	978-605-288-252-8
15	Siyasal İletişime Giriş	Necdet Ekinci	978-605-180-230-5
16	Kartvelolojiye Giriş	Jujuna Peikrişvili	978-605-180-677-8
17	Ergenlerde İnternet Bağımlılığı Depresyon ve Anksiyete Bozukluğu üzerinde Etkisi	Yekta Korkmaz	978-605-180-791-1
18	Çocuklarda Sabır Eğitimi	Süleyman Karacelil	978-605-494-265-7
19	Güzel Sanatlar Fakültelerinde Temel Sanat Eğitimi	Pınar Toktaş	978-605-494-298-5
20	Eğitimin Şifresi	Hüseyin Yorulmaz	978-605-180-644-0
21	Piyano Öğretimine Yeni Bir Yaklaşım	Ayça Avcı	978-605-288-633-5
22	Eğitim Bilimleri Alanında Akademik Çalışmalar	Kolektif	978-605-288-614-4
23	Academic Studies in Educational Sciences	Kolektif	978-605-288-605-2
24	A Catalogue of Play Equipment	Jean Lee Hunt	978-605-288-998-5
25	A Catechism of Familiar Things; Their History, and the Events Which Led to Their Discovery With a Short Explanation of Some of the Principal Natural Phenomena	Benziger Brothers	978-605-288-997-8
26	Dr. Montessori's Own Handbook	Maria Montessori	978-605-288-991-6
27	Éducation et sociologie	Émile Durkheim	978-605-288-990-9
28	The School and Society Being three lectures	John Dewey	978-605-288-961-9
29	The Mind of the Child, Part II. The Development of the Intellect, International Education	William Thierry Preyer	978-605-288-968-8
30	Sentimental Education Vol 1	Gustave Flaubert	978-605-288-996-1
31	Talks To Teachers On Psychology; And To Students On Some Of Life's Ideals	William James	978-605-288-975-6
32	Student und Alkohol	Leopold Löwenfeld	978-605-288-977-0
33	The Grammar School Boys of Gridley or, Dick & Co. Start Things Moving	H. Irving Hancock	978-605-288-971-8

EK LISTE 2

34	The Infant System For Developing the Intellectual and Moral Powers of all Children, from One to Seven years of Age	Samuel Wilderspin	978-605-288-970-1
35	Study of Child Life	Marion Foster Washburne	978-605-288-976-3
36	The Mind and Its Education	George Herbert Betts	978-605-288-969-5
37	The Nervous Child	Hector Charles Cameron	978-605-288-967-1
38	The Rover Boys at School	Edward Stratemeyer	978-605-288-962-6
39	What the Mother of a Deaf Child Ought to Know	John Dutton Wright	978-605-288-959-6
40	What the Schools Teach and Might Teach	John Franklin Bobbitt	978-605-288-958-9
41	Youth: Its Education, Regimen, and Hygiene	G. Stanley Hall	978-605-288-957-2
42			
43			

EK LİSTE 2

FEN BİLİMLERİ VE MATEMATİK

1	A History Of Greek Mathematics	Florian Cajori	978-605-846-019-5
2	Matematik Dersi ve Mecazlar: "Matematik Dersinde Başarılı Olmak Piyano Çalmaya Benzer; Çünkü Hangi Notaya Basarsan O Sesi Verir	Editör: Altay Eren, Mustafa Onur Yalçın	978-605-180-288-6
3	Elements Of Plane Trigonometry	Hugh Blackburn	978-605-986-704-7
4	Calculus Made Easy	Silvanus P. Thompson	978-605-986-702-3
5	Gauss ve Kuaterniyon Tam Sayılarından Kuantum Kod Elde Etme	Murat Güzeltepe	978-605-324-065-5
6	An Introduction To Mathematics	Alfred North Whitehead	978-605-986-701-6
7	The First Six Books of the Elements of Euclid	Editör: John Casey, Euclid	978-605-288-310-5
8	II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Sempozyumu (Fen Bilimleri)	Editör: Serdar Salman	978-605-288-059-3
9	Kimyasal Madde Üretim Reçeteleri	Nazan Apaydın Demir	978-605-180-790-4
10	Social Life in the Insect World	Jean-Henri Fabre	978-605-288-440-9
11	Archimedes	Thomas Little Heath	978-605-288-261-0
12	Michael Faraday: Man Of Science.	Walter Jerrold	978-605-288-272-6
13	Louis Pasteur: His Life And Labours	René Vallery-Radot	978-605-288-278-8
14	Alternate Currents Of High Potential And High Frequency	Nikola Tesla	978-605-288-232-0
15	"Opticks: Or, A Treatise Of The Reflections, Refractions, Inflections And Colours Of Light."	Isaac Newton	978-605-288-234-4
16	Zoonomia; Or, The Laws Of Organic Life, Vol. I	Erasmus Darwin	978-605-288-253-5
17	The Descent Of Man And Selection In Relation To Sex 1	Charles Darwin	978-605-288-243-6
18	The Descent Of Man And Selection In Relation To Sex 2	Charles Darwin	978-605-288-244-3
19	The Descent Of Man And Selection In Relation To Sex 3	Charles Darwin	978-605-288-245-0
20	The Story Of Alchemy And The Beginnings Of Chemistry	M. M. Pattison Muir	978-605-288-241-2
21	The Sidereal Messenger Of Galileo Galilei	Editör: Galileo Galilei / Johannes Kepler	978-605-288-260-3
22	Darwin and Modern Science	A.C. Seward	978-605-288-430-0
23	Öğrenme Deneyimleri Yönetimi	Mehmet Emin Mutlu	978-605-288-532-1
24	Fen Bilimleri ve Matematik Alanında Akademik Çalışmalar	Kolektif	978-605-288-620-5
25	Academic Studies in Science and Mathematics	Kolektif	978-605-288-613-7
26	The Colours Of The Sun And Sun-Like Stars	Mehmet Tanrıver	978-605-288-753-0
27	Zoonomia; Or, The Laws Of Organic Life, Vol. II	Erasmus Darwin	978-605-288-254-2
28	Innovative Approaches in Science and Mathematics	Kolektif	978-605-288-805-6

EK LİSTE 2

FİLOLOJİ

1	Çevirmenlikte Meslekleşme ve Çevirmen Sertifikasyonu	Nazan Müge Uysal	978-605-288-080-7
2	Arap Edebiyat'ından Altın Külçeler	Soner Gündüzöz	978-605-288-020-3
3	Arapça Sarf 1	Doğan Fırıncı	978-605-288-000-5
4	Osmanlı Türkçesine Giriş	Hasan Babacan	978-605-180-097-4
5	Çin Dili	Gürhan Kırilen	978-605-180-270-1
6	Kanıtlayıcı Metinlerde Fransızca ve Türkçe Bağlama Ögeleri	İrfan Ertekin	978-605-180-681-5
7	Çeviribilimde Yerelleştirme Paradigmasına Doğru	Mehmet Cem Odacıoğlu	978-605-180-626-6
8	Osmanlı Musiki Metinleri Rehberi	Mehmet S. Halim Gençoğlu	978-605-180-798-0
9	İranlılara Türkçe Kitabı	Ahmad Jabbari	978-605-180-786-7
10	Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri	İsmail Doğan	978-605-324-277-2
11	İsmet Özel Vs Dünya Sistemi	Arif Aytekin	978-605-288-033-3
12	XIX. Yüzyıl Aşık Şiirinden Yansıyan Halk Hikayeleri	Kadriye Türkan	978-605-288-030-2
13	Türk Masalları ve Max Lüthi Yöntemi	İbrahim Gümüş	978-605-288-001-2
14	Homeros'tan Yaşar Kemal'e Özlü Sözler ve Yaşam Öyküleri Cilt 1-2	Cengiz Yıldırım	978-605-180-854-3 / 978-605-180-855-0
15	Sözün Büyüsü Fuzuli Şiirlerinde Varyantlaşma	Tuğçe Erdal	978-605-180-811-6
16	Haralambos Cankiyadis	Haluk Öner	978-605-180-777-5
17	Eski Türk Edebiyatında Rüya Başlangıçtan XV. Asra Kadar	Erdem Sarıkaya	978-605-180-671-6
18	Osmanlı Dönemi Bediiyyat Şairlerinden Aişe el-Bauniyye ve Peygamber Methiyyeleri	Muhammed Vehbi Dereli	978-605-324-375-5
19	Nesr-i Harp Nesr-i Sulh ve Tiryaki Sözleri	Seda Özbek	978-605-288-137-8
20	Kilitbahir Erenlerinden Cahidi Ahmed Efendi ve Divanı	Lokman Taşkesenlioğlu	978-605-288-114-9
21	Dokuz Oğuzlar ve Oğuzlar Üzerine Araştırmalar	Tevfik Orçun Özgün	978-605-288-712-7
22	Filoloji Alanında Akademik Çalışmalar	Kolektif	978-605-288-615-4
23	Academic Studies in Philology	Kolektif	978-605-288-618-2
24			
25			
26			
27			
28			
29			
30			
31			
32			
33			
34			

EK LİSTE 2

35			
36			
37			
38			
39			
40			
41			
42			
43			
44			
45			
46			

GECE AKADEMİ

EK LİSTE 2

GÜZEL SANATLAR

1	19. Yüzyıl Avrupa Resim Sanatında Edebi Konulu Resimler	Günnaz Özmutlu	978-605-982-537-5
2	Avrupa Resim Sanatında Dans İmgeleri	Sibel Almelek İşman	978-605-324-496-7
3	20. Yüzyılda Türk Seramik Sanatı	Gül Erbay Aslıtürk	978-605-324-045-7
4	Sinemasal Mekan Olarak Yuva ve Sembolleri	F. Nihan Şen	978-605-288-161-3
5	Elagabalus Devri Din ve Sanat	Handan Bilici Altunkayalier	978-605-494-299-2
6	GreK Sanatında Karışık Yaratıklar	Akın Temür	978-605-494-296-1
7	Türk Heykel Sanatı ve İlk Heykeltıraşlar	Derya Uzun Aydın	978-605-494-292-3
8	Uzun Sap Bağlama Metodu(Bozuk Düzen)	Sinan Haşhaş	978-605-288-027-2
9	Makam Dizileri İçin Piyanoda Eşlik Analiz Yöntem ve Uygulamalar	Engin Gürpınar, Ozan Eroy	978-605-288-011-1
10	Klasik Türk Musikisi Güftelerinde Osmanlıca Kelime ve Terkibler	Gülçin Yahya Kaçar	978-605-180-819-2
11	Türkiye'de Sanat Tarihi Eğitimi ve Avrupa Ülkeleriyle Karşılaştırılması	Huriye Altuner	978-605-324-089-1
12	Farklı Disiplinlerde Müzik	Ünal İmik	978-605-288-008-1
13	Resim Sanatında Gastronomi	Defne Akdeniz	978-605-288-125-5
14	Beylik Aranağme ve Çeşitlemeleriyle Türk Müziği Keman Araştırmaları	Vasfi Hatipoğlu	978-605-180-603-7
15	Dansta Serbest Yazılar	Nihal Cömert	978-605-288-174-3
16	Soma'lı Mustafa Çalar Tavrı ile Klarinet İçin Zeybekler ve Oyun Havaları	Selçuk Öztürk	978-605-180-610-5
17	Elagabalus Devri Din ve Sanat	Handan Bilici Altunkayalier	978-605-494-299-2
18	Bilişim Toplumu Hız Ve Geçiciliğin Çağı	Sevra Fırıncioğulları	978-605-180-936-6
19	Türk Tiyatrosunda Uyarılama (1860-1923)	Sibel Bulut	978-605-288-075-3
20	Yaylı Çalgı Eğitiminde Eşlikli Çalışmaların Önemi	Alper Tunga Özcan	978-605-288-108-8
21	Plastik Sanatlarda Tasarım Elemanları ve İlkeleri	Mücahit Bora	978-605-288-654-0
22	Müzikolojide Kültürel Yaklaşımlar ve Müzik Kültürü Üzerine Eskizler	Göktürk Erdoğan	978-605-288-538-3
23	Güzel Sanatlar Alanında Akademik Çalışmalar	Kolektif	978-605-288-623-6
24	Seven Discourses On Art	Joshua Reynolds	978-605-288-946-6
25	The Life Of Michelangelo Buonarroti	John Addington Symonds	978-605-288-949-7
26	Rembrandt	Mortimer Menpes	978-605-288-947-3
27	The Florentine Painters Of The Renaissance	Bernhard Berenson	978-605-288-948-0
28	Chopin and Other Musical Essays	Henry T. Finck	978-605-288-950-3
29	The Relation of Art to Nature	John William Beatty	978-605-288-963-3
30	The Psychology of Singing	David Clark Taylor	978-605-288-964-0
31	The Orchestral Conductor Theory of His Art	Hector Berlioz	978-605-288-965-7
32	The Notebooks of Leonardo Da Vinci, Complete	Leonardo Da Vinci	978-605-288-966-4
33	The Dance (by An Antiquary) Historic Illustrations of Dancing from 3300 B.C. to 1911 A.D.	Anonymus	978-605-288-972-5
34	The Best Portraits in Engraving	Charles Sumner	978-605-288-973-2
35	Richard Wagner Composer of Operas	John F. Runciman	978-605-288-979-4

EK LISTE 2

36	Raphael A Collection Of Fifteen Pictures And A Portrait Of The Painter With Introduction And Interpretation	Estelle May Hurl	978-605-288-980-0
37	Prehistoric Textile Art of Eastern United States	William Henry Holmes	978-605-288-981-7
38	On Conducting (Ueber das Dirigiren): A Treatise on Style in the Execution of Classical Music	Richard Wagner	978-605-288-983-1
39	Masters of Water-Colour Painting	Herbert Minton Cundall	978-605-288-986-2
40	Lessons in Music Form A Manual of Analysis of All the Structural Factors and Designs Employed in Musical Composition	Percy Goetschius	978-605-288-987-9
41	Jean Francois Millet	Estelle May Hurl	978-605-288-988-6
42	Aspects of Modern Opera Estimates and Inquiries	Lawrence Gilman	978-605-288-993-0
43	Ancient Art and Ritual	Jane Ellen Harrison	978-605-288-994-7

EK LİSTE 2

HUKUK

1	İslam Hukukunda Sorumlu Olmanın Temeli (İstitaat)	Ali Kumaş	978-605-180-190-2
2	Southern Horrors	Ida B. Wells-Barnett	978-605-288-280-1
3	Criminal Psychology: A Manual for Judges, Practitioners, and Students	Hans Gross	978-605-288-286-3
4	New Atlantis	Francis Bacon	978-605-180-965-6
5	The Federalist Papers	Editör: Alexander Hamilton, John Jay, James Madison	978-605-288-287-0
6	A Vindication of the Rights of Woman	Mary Wollstonecraft	978-605-288-285-6
7	The Republic	Plato	978-605-288-289-4
8	The Institutes of Justinian	John Baron Moyle	978-605-288-292-4
9	The Orations of Lysias	Lysias	978-605-288-293-1
10	The Relations between the Laws of Babylonia and theLaws of the Hebrew Peoples	C. H. W. Johns	978-605-288-296-2
11	The Principles of Masonic Law	Albert G. Mackey	978-605-288-345-7
12	The English Constitution	Walter Bagehot	978-605-288-294-8
13	The Essentials of American Constitutional Law	Francis Newton Thorpe	978-605-288-295-5
14	The Common Law	Oliver Wendell Holmes	978-605-288-297-9
15	Laws	Plato	978-605-288-298-6
16	THE OLDEST CODE OF LAWS IN THE WORLD	Hammurabi, King of Babylon	978-605-288-299-3
17	The Law	Frédéric Bastiat	978-605-288-304-4
18	International Law. A Treatise. Volume 1-2	L. Oppenheim	978-605-288-302-0 / 978-605-288-303-7
19	The Secret History of the Court of Justinian	Procopius	978-605-288-300-6
20	Die gerichtliche Arzneikunde in ihrem Verhältnisse zur Rechtspflege	Franz von Ney	978-605-288-305-1
21	Understanding Good Faith Principle And Applying Corporate Governance Principles Under Turkish Commercial Code No.6102	Dursun Ali Demirboğa	978-605-288-564-2

EK LİSTE 2

İLAHİYAT

1	Ulum ve Usul Terminolojisi Yazıları / Kur'anîyat Serisi & Tefsir Yazıları	Ömer Faruk Karataş	978-605-324-400-4
2	İslami İlimlerde Maslahat	Ayten Erol	978-605-288-163-7
3	Tanrı Anlayışı	Cemil Sena	978-605-180-329-6
4	Kutsal Metinlerine Göre Çin Dinlerinde Kadın	Asife Ünal	978-605-288-175-0
5	Kuran Psikoloji Atlası (11 Kitap)	Abdurrahman Kasapoğlu	978-605-288-084-5
6	Kur'an'da Aile Mefhumu	Ahmet Özdemir, Mansur Teyfur	978-605-288-165-1
7	İbn Hazm'ın Kelami Görüşleri	Murat Serdar	978-605-324-061-7
8	Kutbuddin Eş-Şirazi ve Tefsiri	Resul Ertuğrul	978-605-288-117-0
9	Tefsir Usulünün Yapısı ve İşlevi	Süleyman Karacelil	978-605-324-069-3
10	An Enquiry Concerning Human	David Hume	978-605-180-961-8
11	Din Eğitiminde Estetik	Ömer Demir	978-605-288-157-6
12	Ma'lumat-I Ahlakiyye ve Medeniyye	Muslihiddin Adil Taylan	978-605-180-764-5
13	Sufilerin Toplum Görüşü	Fatih Aman	978-605-180-780-5
14	Kur'an ve Tasavvuf	Dilaver Selvi	978-605-180-781-2
15	Allah'a Ulaşmak	İmam Gazali	978-605-494-200-8
16	Mukaddime Fi Tarihi İlmi'l- Hadis	Ali Kuzudişli, Zelal Saada	978-605-180-765-2
17	Alem O'nu Konuşuyor	Hayati Yolcu	978-605-180-926-7
18	Kelam 3 / Sistematik Kelam - İman ve İlahiyat	İsmail Şık, Nail Karagöz	978-605-288-029-6
19	Rusça Kur'an-ı Kerim Çevirileri (Tanımı ve Analizi)	Mürsel Ethem	978-605-288-156-9
20	Müspet ve Menfi İddialar ve Değerlendirmeleriyle Ebu Hanife	Mustafa Öztoprak	978-605-288-187-3
21	Kur'an Rehberliğinde Kendini Bilme Yolculuğu (Seçilmiş Olan Kim?)	Mustafa Tözün	978-605-288-207-8
22	Kelam Açısından Tahrif ve Kutsal Kitapların Mevsûkiyeti Meselesi	İbrahim Kaplan	978-605-180-332-6
23	Tevsirlerde Mu'telize Etkisi	Harun Abaci	978-605-180-549-8
24	Tasavvufun Fikhi Temelleri	Nazım Büyükbaş	978-605-180-350-0
25	İngilizce Kuran	Abdurrahman Kasapoğlu	978-605-180-580-1
26	Psikolojik Tefsir Ekolü	Abdurrahman Kasapoğlu	978-605-180-592-4
27	Kur'an'da İnsanın Karakterleri	Abdurrahman Kasapoğlu	978-605-180-609-9
28	Kur'an'da İletişim Psikolojisi	Abdurrahman Kasapoğlu	978-605-180-615-0
29	Kur'an'da Evlilik Psikolojisi	Abdurrahman Kasapoğlu	978-605-180-614-3
30	Kur'an'da Cinsel iç Güdü	Abdurrahman Kasapoğlu	978-605-180-612-9
31	Arap Dili Morfolojisi	Doğan Firinci	978-605-288-535-2
32	İslâm Tarih Ve Medeniyetinde İskenderiye Şehri (Fethinden Emevîlerin Sonuna Kadar)	Murat Gök	978-605-288-600-7
33	Türkiye İslam Hukukçuları	Adnan Algül	978-605-288-548-2
34	İlahiyat Alanında Akademik Çalışmalar	Kolektif	978-605-288-616-8
35	The Religion of Babylonia and Assyria	Theophilus Pinches	978-605-288-999-2

EK LISTE 2

36	The Koran	Çeviren John Medows Rodwell	978-605-7885-00-5
37	The Jesus of History	Terrot Reaveley Glover	978-605-7885-01-2
38	The Imitation of Christ	Thomas Kempis	978-605-7885-02-9
39	The Future of Islam	Wilfrid Scawen Blunt	978-605-7885-03-6
40	Ten Great Religions An Essay in Comparative Theology	James Freeman Clarke	978-605-7885-04-3
41	Pan-Islam	George Wyman Bury	978-605-7885-05-0
42	Notes on Islam	Ahmed Hussain	978-605-7885-06-7
43	Myth, Ritual, and Religion, Vol. 1	Andrew Lang	978-605-7885-07-4
44	Mohammedanism Lectures on Its Origin, Its Religious and Political Growth, and Its Present State	Christiaan Snouck Hurgronje	978-605-7885-08-1
45	Mahomet Founder of Islam	Gladys M. Draycott	978-605-7885-09-8
46	Judaism	Israel Abrahams	978-605-7885-10-4
47	History of the Jews in Russia and Poland. Volume II From the death of Alexander I. until the death of Alexander III. (1825-1894)	Simon Dubnow	978-605-7885-11-1
48	Hebraic Literature; Translations from the Talmud, Midrashim and Kabbala	Editör Maurice H Harris	978-605-7885-12-8
49	Expositions of Holy Scripture Genesis, Exodus, Leviticus and Numbers	Alexander Maclaren	978-605-7885-13-5
50	Christianity and Islam	Carl Heinrich Becker	978-605-7885-15-9
51	Christianity and Islam in Spain (756-1031)	Charles Reginald Haines	978-605-7885-14-2
52	Chapters on Jewish Literature	Israel Abrahams	978-605-7885-16-6
53	Buddhism and Buddhists in China	Lewis Hodous	978-605-7885-17-3
54	Bouddha	Jules Claretie	978-605-7885-18-0
55	Beacon Lights of History, Volume I	John Lord	978-605-7885-19-7

EK LİSTE 2

MİMARLIK, PLANLAMA VE TASARIM

1	Gaziantep Camilerinde Taş Süslemeler	Süreyya Eroğlu Bilgin	978-605-180-710-2
2	The City of Domes	John D. Barry	978-605-288-344-0
3	Osmanlı Dönemi Isparta ve Burdur Kiliseleri	Ayşe Aydın	978-605-288-148-4
4	Roman Britain in 1914	F. Haverfield	978-605-288-279-5
5	Bilge Kağan Zamanında Sarı Irmak Kıyısında Türk Heykelleri (721-724)	Gürhan Kırilen	978-605-288-037-1
6	The Architecture and Landscape Gardening of the Exposition	Louis Christian Mullgardt	978-605-288-380-8
7	Architecture and Democracy	Claude Fayette Bragdon	978-605-288-337-2
8	İstanbul'un Camileri	Nermin Özsel	978-605-180-428-6
9	The Seven Lamps of Architecture	John Ruskin	978-605-288-342-6
10	Türk Mimari Süsleme Sanatında İkonografik Figürler	Şenay Sayın Alsan	978-605-180-755-3
11	Architecture: Classic and Early Christian	Editör: John Slater, T. Roger Smith	978-605-288-332-7
12	Portuguese Architecture	Walter Crum Watson	978-605-288-340-2
13	Garden Design	W. Robinson	978-605-288-339-6
14	Postmodern Cephe Estetiğinde Barok Bir Yöntem Olarak Teatral Anlatım İlkeleri	Tuğba Erdil Polat	978-605-180-622-8
15	A History of Art for Beginners and Students: Painting, Sculpture, Architecture	Clara Erskine Clement	978-605-288-331-0
16	The Nebuly Coat	John Meade Falkner	978-605-288-333-4
17	The Principles of Gothic Ecclesiastical Architecture	Matthew Holbeche Bloxam	978-605-288-341-9
18	Architecture: Gothic and Renaissance	T. Roger Smith	978-605-288-338-9
19	Historical Sketch of the Cathedral of Strasburg	Anonymous	978-605-288-343-3
20	Şehr-i Meydan Tokat	Mutlu Özgen	978-605-288-097-5
21	Mimarlık, Planlama ve Tasarım Alanında Akademik Çalışmalar	Kolektif	978-605-288-621-2
22	Academic Studies in Architecture, Planning and Design	Kolektif	978-605-288-610-6
23	Old St. Paul's Cathedral	William Benham	978-605-288-984-8
24	The Architecture of Provence and the Riviera	David MacGibbon	978-605-288-974-9
25	Italian Villas and Their Gardens	Edith Wharton	978-605-288-989-3
26	Royal Palaces and Parks of France	Milburg Francisco Mansfield	978-605-288-978-7
27	An Architect's Note-book in Spain	Matthew Digby Wyatt	978-605-288-995-4
28	The Shores of the Adriatic	Frederick Hamilton Jackson	978-605-288-960-2
29	How to judge architecture: a popular guide to the appreciation of buildings	Russell Sturgis	978-605-288-982-4

EK LİSTE 2

MÜHENDİSLİK			
1	Çağımız Mühendisinden Beklenenler	Emin Taner Elmas	978-605-324-415-8
2	Mühendislik ve Fen Bilimlerine Yönelik Bilgisayar Programlama ve Algoritma Analizine Giriş	İrfan Macit	978-605-288-038-8
3	Object Oriented Programming Topics With C++	Tolga Pusatlı	978-605-288-019-7
4	Endüstri 4.0 (Dördüncü Sanayi Devrimi) İle Çalışma Yaşamının Geleceği	Barış Öztuna	978-605-180-983-0
5	Teknik ve Meslek Resim	Ali Özdemir	978-605-324-022-8
6	Beton İçerisindeki Dual-Faz Çeliğinin Korozyonu	Oğuzhan Keleştemur	978-605-324-053-2
7	The Architecture and Landscape Gardening of the Exposition	Louis Christian Mullgardt	978-605-288-380-8
8	Experimental Researches In Electricity	Michael Faraday	978-605-288-377-8
9	The Progress Of Invention In The Nineteenth Century	Edward W. Byrn	978-605-288-376-1
10	Aircraft and Submarines	Willis J. Abbot	978-605-288-374-7
11	Steam Engines	Anonymous	978-605-288-378-5
12	Practical Exercises in Elementary Meteorology	Robert DeCourcy Ward	978-605-288-411-9
13	The Elements of Geology	William Harmon Norton	978-605-288-419-5
14	The Earliest Electromagnetic Instruments	Robert A. Chipman	978-605-288-425-6
15	Industrial Biography Iron Workers and Tool Makers	Samuel Smiles	978-605-288-379-2
16	A Course of Mechanical, Magnetical, Optical, Hydrostatical and Pneumatical Experiments	Francis Hauksbee (the Younger)	978-605-288-429-4
17	The Early History of the Airplane	Wilbur Wright	978-605-288-428-7
18	Some Mooted Questions in Reinforced Concrete Design	Edward Godfrey	978-605-288-427-0
19	Common Minerals and Rocks	William O. Crosby	978-605-288-405-8
20	Meteorology: The Science of the Atmosphere	Charles Fitzhugh Talman	978-605-288-426-3
21	Mühendislik Alanında Akademik Çalışmalar	Kolektif	978-605-288-624-3
22	Academic Studies in Engineering	Kolektif	978-605-288-611-3
23	Innovative Approaches in Engineering	Kolektif	978-605-288-802-5
24	Detail design in harsh climates	Fatih Yazıcıoğlu	978-605-288-759-2
25	The Principles of Scientific Management	Frederick Winslow Taylor	978-605-288-955-8
26	Alternate Currents Of High Potential And High Frequency	Nikola Tesla	978-605-288-232-0
27	A History of the Growth of the Steam-Engine	Robert HenryThurston	978-605-288-954-1

EK LİSTE 2

SOSYAL, BEŞERİ VE İDARİ BİLİMLER

1	Pagan and Christian Rome	Rodolfo Amedeo Lanciani	978-605-288-273-3
2	57 Yıl	Ahmet Özgür Türen	978-605-180-460-6
3	Türkiye'de Faiz Koridoru Uygulaması ve 'Bist' Endekslerine Etkileri	Bekir Tamer Gökalp	978-605-180-974-8
4	Representation of Deities of the Maya Manuscripts	Paul Schellhas	978-605-288-274-0
5	The Ethics	Benedictus Spinoza	978-605-180-912-0
6	Bilinçaltı	Sigmund Freud	978-605-288-107-1
7	Maymunsan	Gülfem Uysal	978-605-288-176-7
8	Antropoloji ve Din	Fatih Aman	978-605-324-493-6
9	G@zetecilik 2.0 : İnternet Gazeteciliğinde Hipermetinsellik	Bilge Narin	978-605-288-145-3
10	Yönetim Teorisinin Tarihsel Gelişimi İşleyim Devrimi ve Kapitalist İşleyişe Dair Notlar	İsmail Sarp Aykurt	978-605-982-501-6
11	Sosyal Medya İletişimi	Editor : Erdem Taşdemir, Emre Ş. Aslan	978-605-288-122-4
12	Örgütsel İletişim Etkinliği	Ali Abbas Eyyüpoğlu	978-605-288-205-4
13	İlm-i İktisad	Muslihiddin Adil Taylan	978-605-180-742-3
14	İşlem Maliyetleri Bağlamında Elektronik Ticaret	Bilge Timuçin Ekinci	978-605-180-272-5
15	Türklerin Gerçek Tarihi	Arif Erman	978-605-180-813-0
16	Reklam ve Müzik	Serkan Çakır	978-605-180-538-2
17	İslam Hukukunda Uluslararası Uyuşmazlıkların Çözümünde Mukabele Uygulamaları	Yakup Mahmutoglu	978-605-288-013-5
18	Başlangıcından Günümüze Siyasal İletişimin Temelleri	Necdet Ekinci	978-605-180-247-3
19	Yüzyılın Sorunları ve Sosyoloji II	Fethi Nas	978-605-288-116-3
20	Sosyal Psikoloji	Ahmet Özalp	978-605-180-602-0
21	New Approaches in Gastronomy	Editör: Oğuz Diker, Serdar Sünnetçioğlu	978-605-288-153-8
22	Yeni Türkiye ve Post-İslamcılık	Yavuz Çobanoğlu	978-605-288-569-7
23	Sosyal Bilimlerde Alternatif Yorumlar	Kolektif, Editör: Salih Batal	978-605-288-519-2
24	Sosyal Bilimlerde Akademik Çalışmalar ve Değerlendirmeler	Kolektif, Editör: Salih Batal	978-605-288-536-9
25	Contemporary Researches in Social Sciences	Ahmet Yağmur Ersoy	978-605-288-636-6
26	The Presence Of Kosovar Turks: A Relation Of Identity And Education	Ayşegül Bostan	978-605-288-752-3
27	Academic Studies On Science, Art & Culture - 2018 Autumn	Kolektif	978-605-288-877-3
28	TECHNO-POLITICAL PARANOIA IN GEORGE ORWELL AND THOMAS PYNCHON	Bülent Cercis Tanrıtanır	978-605-288-844-5
29	TECHNO-POLITICAL PARANOIA IN GEORGE ORWELL AND THOMAS PYNCHON 2	Bülent Cercis Tanrıtanır	978-605-288-845-2
30	Innovative approaches in social, human and administrative sciences	Kolektif	978-605-288-787-5
31	Detail design in harsh climates	Fatih Yazıcıoğlu	978-605-288-759-2
32	Second language listening research: listening comprehension strategies in second language learning	Sinan ÖZYURT	978-605-288-731-8
33	Academic studies in social, human and administrative sciences	Kolektif	978-605-288-606-9

EK LİSTE 2

34	Contemporary researches in social sciences	Kolektif	978-605-288-636-6
35	Olympic strategy of downtown Atlanta business elites: a case study of the 1996 Atlanta Summer Olympics	Tuna Batuhan	978-605-288-704-2
36	A tale of two cities	Charles Dickens	978-605-288-515-4
37	Alice's adventures in wonderland	Lewis Carroll	978-605-288-516-1
38	Dracula	Bram Stoker	978-605-288-517-8
39	Metamorphosis	Franz Kafka	978-605-288-518-5
40	Adventures of Huckleberry Finn	Mark Twain	978-605-288-526-0
41	The strange case of dr. jekyll and mr. hyde	Robert Louis Stevenson	978-605-288-527-7
42	Grimm's fairy tales	Jacob Grimm	978-605-288-539-0
43	Notes from the underground	Fyodor Dostoyevsky	978-605-288-541-3
44	Understanding good faith principle and applying corporate governance principles under Turkish Commercial Code No.6102	Dursun Ali Demirboğa	978-605-288-564-2
45	Roman farm management	Marcus Porcius Cato	978-605-288-442-3
46	The book of tragedies	Saman Hashemipour	978-605-288-459-1
47	International symposium on strategic and social research abstract book	Kolektif	978-605-288-472-0
48	Three hundred things a bright boy can do	Anonymous	978-605-288-312-9
49	Socio-Political and ethical issues in Martin Crimp's major staged plays	Belgin Şakiroğlu	978-605-288-327-3
50			

EK LİSTE 2

SPOR BİLİMLERİ

1	Fiziksel Aktiviteye Katılım, Görünüş Kaygısı ve Öz-Yeterlik İlişkisi	Serdar Alemdağ	978-605-288-189-7
2	Hunting in Many Lands: The Book of the Boone and Crockett Club	George Bird Grinnell	978-605-288-317-4
3	Beden Eğitimi ve Sporda Toplumsallaşma	Ahmet Şadan Ökmen	978-605-288-050-0
4	Swimming Scientifically Taught	Editör: Frank Eugen Dalton, Louis C. Dalton	978-605-288-323-5
5	Three Hundred Things a Bright Boy Can Do	Harold Armitage	978-605-288-312-9
6	The Half-Back: A Story of School, Football, and Golf	Ralph Henry Barbour	978-605-288-311-2
7	HPNS & Alt Ekstremitte 1	Soner Ödemiş	978-605-180-613-6
8	Atlantic Classics, Second Series	Jane Addams	978-605-288-316-7
9	Philosophy in Sport Made Science in Earnest	John Ayrton Paris	978-605-288-451-5
10	Healthful Sports for Boys	A. R. Calhoun	978-605-288-313-6
11	Ladies in the Field: Sketches of Sport	Lady Violet Greville	978-605-288-320-4
12	Fishing and Shooting Sketches	Grover Cleveland	978-605-288-366-2
13	Türk Ekstrem Sporcularının Tüketici Davranışı Modeli	Kerem Yıldırım	978-605-324-081-5
14	The Sport of the Gods	Paul Laurence Dunbar	978-605-288-321-1
15	American Football	Walter Camp	978-605-288-309-9
16	Outdoor Sports and Games	Claude Harris Miller	978-605-288-324-2
17	Hunting Dogs	Oliver Hartley	978-605-288-329-7
18	A Sportsman's Sketches Vol 1-2	Ivan Turgenev	978-605-288-314-3 / 978-605-288-315-0
19	The Sports And Pastimes Of The People Of England	Joseph Strutt	978-605-288-325-9
20	Cricket	Horace G. Hutchinson	978-605-288-328-0
21	Beden Eğitimi ve Sporda Toplumsallaşma	Ahmet Şadan Ökmen	978-605-288-050-0
22	Sporda Risk Yönetimi: Türkiye Hentbol Süper Ligi Örneği	Özgür Karataş	978-605-288-360-0
23	Spor Bilimleri Alanında Akademik Çalışmalar	Kolektif	978-605-288-625-0
24	Academic Studies in Sport Sciences	Kolektif	978-605-288-619-9
25	Innovative Approaches in Sport Sciences	Kolektif	978-605-288-806-3
26	Philosophy in sport	John Ayrton Paris	978-605-288-461-4

EK LİSTE 2

SAĞLIK BİLİMLERİ

1	Ergenlerde İnternet Bağımlılığın Depresyon ve Anksiyete Üzerindeki Etkisi	Yekta Korkmaz	978-605-180-791-1
2	The Evolution of Modern Medicine	William Osler (Kanada)	978-605-288-368-6
3	SEX Avoided Subjects Discussed In Plain English	Henry Stanton (ABD)	978-605-288-269-6
4	Osteoporoz Teşhisinde Mandibulanın Kantitatif Analizi	Binali Çakur	978-605-324-121-8
5	Little Masterpieces of Science	Editör: George Iles	978-605-288-277-1
6	Gelenek ve Değişim Ekseninde Trabzon Halk Hekimliği Üzerine Bir Araştırma	Nagihan Baysal	978-605-324-066-2
7	The Untroubled Mind	Herbert J. Hall	978-605-288-237-5
8	Tarihsel Süreçte Anadolu'da Sıtma	Editör: Eren Akçiçek, Şükran Köse	978-605-180-724-9
9	Yüksek Okullar İçin Temel Anatomi	Serpil Çilingiroğlu Anlı	978-605-288-168-2
10	Sağlıklı Yaşam Doğru Beslenme Hastalıklardan Korunma	Ali Özdemir	978-605-324-021-1
11	Notes On Nursing- What It Is, And What It Is Not	Florence Nightingale (İngiliz)	978-605-288-248-1
12	Çağın Hastalığı Kandida İkinci Beyin Kalın Bağırsak	Nizamettin Sırrı Kazancı	978-605-180-992-2
13	Physiological Researches on Life and Death – Part 1	Xavier Bichat (Fransız)	978-605-288-267-2
14	Physiological Researches on Life and Death Part 2	Xavier Bichat	978-605-288-268-9
15	Nerves and Common Sense	Annie Payson Call	978-605-288-367-9
16	Çöl Kaynaklı Tozların İnsan Sağlığı ve Bitkiler Üzerindeki Etkileri	Taner Şengün, Harun Reşit Bağcı	978-605-180-894-9
17	Tarihsel Süreçte Anadolu'da Kuduz	Editör: Çağrı Büke, Fevzi Çakmak	978-605-288-173-6
18	The Ladies Book	Anonymous	978-605-288-288-7
19	Hareket Portesi Notasyon Sistemi	Sonay Ödemiş	978-605-180-393-7
20	Private Sex Advice to Women	R. B. Armitage	978-605-288-235-1
21	Sağlıkta Dönüşüm Çıkmazı	Erdal Çirpici	978-605-982-503-0
22	Multidisipliner Çalışmalar-3 (Sağlık ve Fen Bilimleri)	Murat A. Kuş & Rıdvan Karapınar	978-605-288-223-8
23	Sağlık Bilimleri Alanında Akademik Çalışmalar	Kollektif	978-605-288-622-9
24	Academic Studies in Health Sciences	Kollektif	978-605-288-612-0
25	Louis Pasteur: His Life And Labours	René Vallery-Radot	978-605-288-278-8
26	The expression of the emotion in man and animals	Charles Darwin	978-605-288-236-8
27	Innovative approaches in health sciences	Kolektif	978-605-288-786-8
28	Ginseng and other medicinal plants	Arthur Robert Harding	978-605-288-437-9
29	A treatise on sheep	Ambrose Blacklock	978-605-288-448-5
30	Academic researches in health sciences	Kolektif	978-605-288-399-0
31	Materia Medica and Therapeutics	John B. Beck	978-605-288-932-9
32	Half-Yearly Abstract Of The Medical Sciences: Being A. Digest Of British And Continental Medicine, And Of The Progress Of Medicine And The Collateral Sciences	Kolektif, Editor: William Domett Stone	978-605-288-933-6
33	Lectures On Diseases Of The Heart	Edwin M. Hale	978-605-288-934-3

EK LİSTE 2

ZİRAAT, ORMAN VE SU ÜRÜNLERİ			
1	The Movements And Habits Of Climbing Plants	Charles Darwin	978- 605-288-242-9
2	Dağların Efendileri Doğu Karadeniz Hayvancılık ve Çobanlık Kültürü	Mustafa Aça	978-605-288-213-9
3	Marvels of Pond-life: A Year's Microscopic Recreations	Henry J. Slack	978-605-288-441-6
4	Domestic Animals	Richard L. Allen	978-605-288-439-3
5	The Mechanical Properties of Wood	Samuel J. Record	978-605-288-453-9
6	The Complete Herbal	Nicholas Culpeper	978-605-288-452-2
7	Flowers of the Farm	Arthur Owens Cooke	978-605-288-447-8
8	The Elements of Botany, For Beginners and For Schools	Asa Gray	978-605-288-458-4
9	Roman Farm Management The Treatises Of Cato And Varro	Marcus Porcius Cato	978-605-288-442-3
10	The elements of agriculture	George E. Waring	978-605-288-449-2
11	Wood and Garden: Notes and thoughts, practical and critical, of a working	Gertrude Jekyll	978-605-288-450-8
12	Town Geology	Charles Kingsley	978-605-288-457-7
13	A Treatise on Sheep	Ambrose Blacklock	978-605-288-448-5
14	The History of The Hen Fever A Humorous Record	George P. Burnham	978-605-288-456-0
15	The Bee-keeper's Manual	Henry Taylor	978-605-288-455-3
16	Wayside and Woodland Trees: A pocket guide to the British sylvia	Edward Step	978-605-288-454-6
17	Crops and Methods for Soil Improvement	Alva Agee	978-605-288-992-3
18	Farmers of Forty Centuries or, Permanent Agriculture in China, Korea and Japan	F. H. King	978-605-288-436-2
19	Cabbages and Cauliflowers: How to Grow Them	James John Howard Gregory	978-605-288-435-5
20	Ginseng and Other Medicinal Plants	Arthur Robert Harding	978-605-288-437-9
21	Ziraat, Orman ve Su Ürünleri Alanında Akademik Çalışmalar	Kolektif	978-605-288-617-5
22	Academic Studies in Agriculture, Forestry and Aquaculture Sciences	Kolektif	978-605-288-604-5
23	Innovative Approaches in Agriculture, Forestry and Aquaculture Sciences	Kolektif	978-605-288-800-1

"GECE KİTAPLIĞI YAYINEVİ" AKADEMİK YAYINLARINA AİT YAZAR LİSTESİ

Prof. Dr. Abdulhalik KARABULUT	<i>Agri Ibrahim Cecen University</i>
Prof. Dr. Ahmet Selçuk CAN	<i>Yalova University</i>
Prof. Dr. Ahu ALTINKUT UNCUOĞLU	<i>Marmara University</i>
Prof. Dr. Ali SEYREK	<i>Harran University</i>
Prof. Dr. Ali UZUN	<i>Ondokuz Mayıs University</i>
Prof. Dr. Arif HEPBAŞLI	<i>Yasar University</i>
Prof. Dr. Ayşe UYGUR	<i>Marmara University</i>
Prof. Dr. Bahriye GÜLGÜN ASLAN	<i>Ege University</i>
Prof. Dr. Banu Yazgan İNANÇ	<i>Toros University</i>
Prof. Dr. Benan BAYRAKÇI	<i>Hacettepe University</i>
Prof. Dr. Burçin Cem ARABACIOĞLU	<i>Mimar Sinan Fine Arts University</i>
Prof. Dr. Cengiz ACAR	<i>Karadeniz Technical University</i>
Prof. Dr. Elif Özlem AYDIN	<i>Gebze Technical University</i>
Prof. Dr. Emine ÇOBANOĞLU	<i>Marmara University</i>
Prof. Dr. Ercan KIRAZ	<i>Çanakkale Onsekiz Mart University</i>
Prof. Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ	<i>Ege University</i>
Prof. Dr. Fahrettin TİLKİ	<i>Artvin Coruh University</i>
Prof. Dr. Fehiman ÇİNER	<i>Niğde Ömer Halisdemir University</i>
Prof. Dr. Hakan Naim ARDOR	<i>Gazi University</i>
Prof. Dr. Halil İbrahim ZEYBEK	<i>Gümüşhane University</i>
Prof. Dr. Handan UYSAL	<i>Atatürk University</i>
Prof. Dr. Hasan ARAPGİRLİOĞLU	<i>Akdeniz University</i>
Prof. Dr. Hasan BOYNUKARA	<i>Namık Kemal University</i>
Prof. Dr. Hasret BALCIOĞLU	<i>Cyprus International University</i>
Prof. Dr. Hayriye ATİK	<i>Erciyes University</i>
Prof. Dr. Hesna Nursevin ÖZTOP	<i>Cumhuriyet University</i>
Prof. Dr. İbrahim KESER	<i>Akdeniz University</i>
Prof. Dr. İsmail Hakkı ÖZÖLÇER	<i>Bülent Ecevit University</i>
Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR	<i>Bartın University</i>
Prof. Dr. Kadircan ÖZKAN	<i>Selçuk University</i>
Prof. Dr. Kamuran ELBEYOĞLU	<i>Toros University</i>
Prof. Dr. M. Necat COŞKUN	<i>Gazi University</i>
Prof. Dr. Mehmet Dincer BİLGİN	<i>Adnan Menderes University</i>
Prof. Dr. Mehmet Emin ERDAL	<i>University of Mersin</i>
Prof. Dr. Melih Onder BABAOĞLU	<i>Hacettepe University</i>
Prof. Dr. Menderes TARCAN	<i>Eskişehir Osmangazi University</i>
Prof. Dr. Murat KILIÇ	<i>Kirikkale University</i>
Prof. Dr. Mustafa BAYRAM	<i>Gaziantep University</i>
Prof. Dr. Mustafa Hilmi BULUT	<i>Cumhuriyet University</i>
Prof. Dr. Muzaffer YÜCEL	<i>Çukurova University</i>
Prof. Dr. Naile BİLGİLİ	<i>Gazi University</i>
Prof. Dr. Necdet EKİNCİ	<i>Giresun University</i>

EK LİSTE 3

Prof. Dr. Neşet HİKMET	<i>University of South Carolina</i>
Prof. Dr. Nihal ARIOĞLU	<i>Istanbul Technical University</i>
Prof. Dr. Nilay BAŞOK	<i>Ege University</i>
Prof. Dr. Nuray GİRGINER	<i>Eskisehir Osmangazi University</i>
Prof. Dr. Nursan ÇINAR	<i>Sakarya University</i>
Prof. Dr. Rahmi Ertan ANLI	<i>Ankara University</i>
Prof. Dr. Safiye Elif KORCAN	<i>Uşak University</i>
Prof. Dr. Seçil ŞATIR	<i>Fatih Sultan Mehmet University</i>
Prof. Dr. Selahattin GÜRİŞ	<i>Marmara University</i>
Prof. Dr. Seniha Alev SÖYLEMEZ	<i>Gazi University</i>
Prof. Dr. Serap SAGLIK ASLAN	<i>Istanbul University</i>
Prof. Dr. Serpil Ünver SARAYDIN	<i>Cumhuriyet University</i>
Prof. Dr. Sevim ÇELİK	<i>Bülent Ecevit University</i>
Prof. Dr. Şenay AKKUŞ ÇETİNUS	<i>Cumhuriyet University</i>
Prof. Dr. Turan SAĞER	<i>Yildiz Technical University</i>
Prof. Dr. Vail KARAKALE	<i>Marmara University</i>
Prof. Dr. Vedat SAĞLAM	<i>Ondokuz Mayıs University</i>
Prof. Dr. Yusuf ÇELİK	<i>Hacettepe University</i>
Prof. Dr. Zeliha SELAMOĞLU	<i>Nigde Ömer Halisdemir University</i>
Prof. Dr. Zerrin SÖĞÜT	<i>Çukurova University</i>
Assoc. Prof. Dr. Ayca ÇİÇEK SAĞLAM	<i>Muğla Sıtkı Koçman University</i>
Assoc. Prof. Dr. Adnan KAKİLLİ	<i>Marmara University</i>
Assoc. Prof. Dr. Ali Ender ALTUNOĞLU	<i>Muğla Sıtkı Koçman University</i>
Assoc. Prof. Dr. Alpaslan DEMİR	<i>Gaziosmanpaşa University</i>
Assoc. Prof. Dr. Aslı GÖNCÜ KÖSE	<i>Çankaya University</i>
Assoc. Prof. Dr. Ayça SARIALIOĞLU HAYALİ	<i>Karadeniz Technical University</i>
Assoc. Prof. Dr. Aylin ATAAY	<i>Galatasaray University</i>
Assoc. Prof. Dr. Ayten İFLAZOĞLU SABAN	<i>Çukurova University</i>
Assoc. Prof. Dr. Banu MUSTAN DÖNMEZ	<i>Inonu University</i>
Assoc. Prof. Dr. Burcu YILMAZ ŞAHİNBAŞKAN	<i>Marmara University</i>
Assoc. Prof. Dr. Celal Teyyar UĞURLU	<i>Cumhuriyet University</i>
Assoc. Prof. Dr. Cemil ÖRGEV	<i>Sakarya University</i>
Assoc. Prof. Dr. Cihan SEÇİLMİŞ	<i>Eskişehir Osmangazi University</i>
Assoc. Prof. Dr. Çiğdem KILIÇASLAN	<i>Adnan Menderes University</i>
Assoc. Prof. Dr. Deniz DEMIRARSLAN	<i>Kocaeli University</i>
Assoc. Prof. Dr. Emine AHMETOĞLU	<i>Trakya University</i>
Assoc. Prof. Dr. Emine MALKOÇ TRUE	<i>Ege University</i>
Assoc. Prof. Dr. Erdal SAKİN	<i>Harran University</i>
Assoc. Prof. Dr. Fahri YETİM	<i>Eskisehir Osmangazi University</i>
Assoc. Prof. Dr. Fatma FİDAN	<i>Sakarya University</i>
Assoc. Prof. Dr. Gülhan TEMEL	<i>Mersin University</i>
Assoc. Prof. Dr. H. Eylem KAYA	<i>Süleyman Demirel University</i>
Assoc. Prof. Dr. Hamit YOKUŞ	<i>Muğla Sıtkı Koçman University</i>
Assoc. Prof. Dr. Hülya YÜKSEL	<i>Dumlupınar University</i>
Assoc. Prof. Dr. Hüseyin ERSOY	<i>Sakarya University</i>
Assoc. Prof. Dr. Hüseyin ÜNLÜ	<i>Aksaray University</i>

EK LİSTE 3

Assoc. Prof. Dr. Ilknur AKINER	<i>Akdeniz University</i>
Assoc. Prof. Dr. İlker Hüseyin ÇELEN	<i>Namik Kemal University</i>
Assoc. Prof. Dr. Kazım Yalçın ARĞA	<i>Marmara University</i>
Assoc. Prof. Dr. Köksal PABUÇÇU	<i>Gaziosmanpaşa University</i>
Assoc. Prof. Dr. Kutlu SEVİNÇKAYIHAN	<i>Gebze Technical University</i>
Assoc. Prof. Dr. Mehmet PEKKAYA	<i>Bülent Ecevit University</i>
Assoc. Prof. Dr. Meryem KAÇAN ERDOĞAN	<i>Eskişehir Osmangazi Üniversitesi</i>
Assoc. Prof. Dr. Metin OZDEMİR	<i>Uludag University</i>
Assoc. Prof. Dr. Mualla YILMAZ	<i>Mersin University</i>
Assoc. Prof. Dr. Murat KILIÇ	<i>Kırıkkale University</i>
Assoc. Prof. Dr. Mustafa Fedai ÇAVUŞ	<i>Osmaniye Korkut Ata University</i>
Assoc. Prof. Dr. Mustafa KAHYAOGU	<i>Siirt University</i>
Assoc. Prof. Dr. Neslihan DOĞAN SAĞLAMTİMUR	<i>Niğde Ömer Halisdemir University</i>
Assoc. Prof. Dr. Özlem İZCİ AY	<i>Mersin University</i>
Assoc. Prof. Dr. Öznur ÖZKAN KILIÇ	<i>Baskent University</i>
Assoc. Prof. Dr. Pervin Oya TANERİ	<i>Çankırı Karatekin University</i>
Assoc. Prof. Dr. Pınar ŞANLIBABA	<i>Ankara University</i>
Assoc. Prof. Dr. Ramazan ERTURGUT	<i>Akdeniz University</i>
Assoc. Prof. Dr. Reyhan ERDOĞAN	<i>Akdeniz University</i>
Assoc. Prof. Dr. Saniye BİLİCİ	<i>Gazi University</i>
Assoc. Prof. Dr. Satı DEMİR	<i>Gazi University</i>
Assoc. Prof. Dr. Selen DURAK	<i>Uludağ University</i>
Assoc. Prof. Dr. Selma ÇELİKYAY	<i>Bartın University</i>
Assoc. Prof. Dr. Sevim Feyza ERDOĞMUŞ	<i>Afyon Kocatepe University</i>
Assoc. Prof. Dr. Sinan SÖNMEZ	<i>Marmara University</i>
Assoc. Prof. Dr. Sinem YEYGEL ÇAKIR	<i>Ege University</i>
Assoc. Prof. Dr. Suat UĞUR	<i>Canakkale Onsekiz Mart University</i>
Assoc. Prof. Dr. Tomris DENİZ	<i>Istanbul University</i>
Assoc. Prof. Dr. Tuba GÜLTEKİN	<i>Dokuz Eylül University</i>
Assoc. Prof. Dr. Tuba YOKUŞ	<i>Muğla Sıtkı Koçman University</i>
Assoc. Prof. Dr. Tunç ÇATAL	<i>Uskudar University</i>
Assoc. Prof. Dr. Tutku AKTER	<i>Eastern Mediterranean University</i>
Assoc. Prof. Dr. Tülin VURAL ARSLAN	<i>Uludağ University</i>
Assoc. Prof. Dr. Uğur DAL	<i>Mersin University</i>
Assoc. Prof. Dr. Yelda Aydın TÜRK	<i>Karadeniz Technical University</i>
Assoc. Prof. Dr. Yurdanur DİKMEN	<i>Sakarya University</i>
Assoc. Prof. Dr. Zekiye ÇETİNKAYA DUMAN	<i>Dokuz Eylül University</i>
Assoc. Prof. Dr. Zübeyir DEVRAN	<i>Akdeniz University</i>
Assoc. Prof. Dr. Atilla ATİK	<i>Yıldız Technical University</i>
Assoc. Prof. Dr. Bülent CENGİZ	<i>Bartın University</i>
Assoc. Prof. Dr. Canan CENGİZ	<i>Bartın University</i>
Assoc. Prof. Dr. Cüneyt KILIÇ	<i>Canakkale Onsekiz Mart University</i>
Assoc. Prof. Dr. Deniz DEMIRARSLAN	<i>Artvin Coruh University</i>
Assoc. Prof. Dr. Deniz Şahin TAŞ	<i>Kocaeli University</i>
Assoc. Prof. Dr. Feyza BALAN	<i>Canakkale Onsekiz Mart University</i>

EK LİSTE 3

Assoc. Prof. Dr. H. Dilek SEVİN	<i>Gazi University</i>
Assoc. Prof. Dr. Halil ÖZEKİCİOĞLU	<i>Cumhuriyet University</i>
Assoc. Prof. Dr. Mihalis (Michael) KUYUCU	<i>Istanbul Aydin University</i>
Assoc. Prof. Dr. Mualla YILMAZ	<i>Mersin University</i>
Assoc. Prof. Dr. Kamil ALAKUŞ	<i>Ondokuz Mayıs University</i>
Assoc. Prof. Dr. Hasan AKGÜL	<i>Akdeniz University</i>
Assoc. Prof. Dr. Kazım Yalçın ARGA	<i>Marmara University</i>
Assoc. Prof. Dr. Hatice YURTSEVER	<i>Manisa Celal Bayar University</i>
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Emin MUTLU	<i>Anadolu University</i>
Assoc. Prof. Dr. Murat ERTEKİN	<i>Konya Necmettin Erbakan University</i>
Assoc. Prof. Dr. Murat GÖK	<i>Yalova University</i>
Assoc. Prof. Dr. Mustafa KAHYAOĞLU	<i>Siirt University</i>
Assoc. Prof. Dr. Mustafa ŞEVİK	<i>Mehmet Akif Ersoy University</i>
Assoc. Prof. Dr. Naile HACIZADE	<i>Selçuk University</i>
Assoc. Prof. Dr. Nazan AVCIOĞLU KALEBEK	<i>Gaziantep University</i>
Assoc. Prof. Dr. Nihan Özgüven TAYFUN	<i>Dokuz Eylul University</i>
Assoc. Prof. Dr. Özgür SARI	<i>Aksaray University</i>
Assoc. Prof. Dr. Özlem İZCİ AY	<i>Mersin University</i>
Assoc. Prof. Dr. Seçil TAŞTAN	<i>Marmara University</i>
Assoc. Prof. Dr. Semra ERPOLAT TASABAT	<i>Mimar Sinan University</i>
Assoc. Prof. Dr. Serap DURUKAN KÖSE	<i>Mugla Sitki Kocman University</i>
Assoc. Prof. Dr. Serdar TUNA	<i>Mehmet Akif Ersoy University</i>
Assoc. Prof. Dr. Sevgi AKARSU	<i>Dokuz Eylul University</i>
Assoc. Prof. Dr. Sinan SÖNMEZ	<i>Marmara University</i>
Assoc. Prof. Dr. Tuba GÜLTEKİN	<i>Dokuz Eylul University</i>
Assoc. Prof. Dr. Yavuz ÇOKAL	<i>Uludağ University</i>
Assoc. Prof. Dr. Yelda AYDIN TÜRK	<i>Karadeniz Technical University</i>
Assist. Prof. Dr. Adnan ALGÜL	<i>Gaziantep University</i>
Assist. Prof. Dr. Ahmet Yağmur ERSOY	<i>Sakarya University</i>
Assist. Prof. Dr. Aklime SARIKAYA	<i>İstanbul Sabahattin Zaim University</i>
Assist. Prof. Dr. Ali ÇETİN	<i>Siirt University</i>
Assist. Prof. Dr. Arzu KOÇAK	<i>Siirt University</i>
Assist. Prof. Dr. Ayça AVCI	<i>Adıyaman University</i>
Assist. Prof. Dr. Aykut SEZGİN	<i>Süleyman Demirel University</i>
Assist. Prof. Dr. Ayşegül BAYKUL	<i>Süleyman Demirel University</i>
Assist. Prof. Dr. Ayşenur ALTINAY	<i>Uşak University</i>
Assist. Prof. Dr. Azize ESMERAY	<i>Erciyes University</i>
Assist. Prof. Dr. Benan BAYRAKÇI	<i>Hacettepe University</i>
Assist. Prof. Dr. Berrin SİREL	<i>Çukurova University</i>
Assist. Prof. Dr. Buket CANDAN	<i>Çankırı Karatekin University</i>
Assist. Prof. Dr. Bünyamin AYGÜN	<i>Ağrı Ibrahim Cecen University</i>
Assist. Prof. Dr. Burcu ARKAN	<i>Uludağ University</i>
Assist. Prof. Dr. Cagla SENELER	<i>Yeditepe University</i>
Assist. Prof. Dr. Can ATEŞ	<i>Van Yuzuncu Yil University</i>
Assist. Prof. Dr. Cemal POLAT	<i>Namık Kemal University</i>

EK LİSTE 3

Assist. Prof. Dr. Cenker BİÇER	<i>Kırıkkale University</i>
Assist. Prof. Dr. Demet DOĞAN	<i>Gaziantep University</i>
Assist. Prof. Dr. Derya ADIBELLİ	<i>Akdeniz University</i>
Assist. Prof. Dr. Derya ALKAN	<i>Mugla Sitki Kocman University</i>
Assist. Prof. Dr. Doğan FIRINCI	<i>Sinop University</i>
Assist. Prof. Dr. Doğuş EMİN	<i>Social Sciences University of Ankara</i>
Assist. Prof. Dr. Elçin GÜNAYDIN	<i>Uludag University</i>
Assist. Prof. Dr. Emel KESİM	<i>Bülent Ecevit University</i>
Assist. Prof. Dr. Emin KÖKSAL	<i>Bahçeşehir University</i>
Assist. Prof. Dr. Erdal EROĞLU	<i>Manisa Celal Bayar University</i>
Assist. Prof. Dr. Erhan ALABAY	<i>Istanbul Aydin University</i>
Assist. Prof. Dr. Esra DİL	<i>Sakarya University</i>
Assist. Prof. Dr. Fatih Ahmet ERULAŞ	<i>Siirt University</i>
Assist. Prof. Dr. Fatma DIDİN SÖNMEZ	<i>Istanbul Bilgi University</i>
Assist. Prof. Dr. Fatma ÜNLÜ	<i>Erciyes University</i>
Assist. Prof. Dr. Feran AŞUR	<i>Van Yuzuncu Yil University</i>
Assist. Prof. Dr. Fergan KARAER	<i>Ondokuz Mayıs University</i>
Assist. Prof. Dr. Funda AKDURAN	<i>Sakarya University</i>
Assist. Prof. Dr. Gamze D TETİK	<i>Afyon Kocatepe University</i>
Assist. Prof. Dr. Gizem CELEP	<i>Uşak University</i>
Assist. Prof. Dr. Gökçe ÖZDEMİR	<i>Gaziantep University</i>
Assist. Prof. Dr. Gökhan OFLUOĞLU	<i>Bülent Ecevit University</i>
Assist. Prof. Dr. Gökşen ARAS	<i>Atilim University</i>
Assist. Prof. Dr. Göktürk ERDOĞAN	<i>Munzur University</i>
Assist. Prof. Dr. Gülşen GONCAGÜL	<i>Uludag University</i>
Assist. Prof. Dr. Hakan AKÇA	<i>Hacı Bayram Veli University</i>
Assist. Prof. Dr. Hande Sanem ÇINAR	<i>Istanbul University</i>
Assist. Prof. Dr. Hale H. TURHANGİL ERENLER	<i>Başkent University</i>
Assist. Prof. Dr. Hande MUTLU ÖZTURK	<i>Pamukkale University</i>
Assist. Prof. Dr. Hasan AKSOY	<i>Gaziantep University</i>
Assist. Prof. Dr. Hayrinisa DEMİRCİ BİÇER	<i>Kırıkkale University</i>
Assist. Prof. Dr. Hulya ÇAKIR	<i>Bozok University</i>
Assist. Prof. Dr. Hüsamettin ÇETİN	<i>Kırıkkale University</i>
Assist. Prof. Dr. İbrahim GÖRÜCÜ	<i>Inonu University</i>
Assist. Prof. Dr. İlker KÖMÜRCÜ	<i>Bülent Ecevit University</i>
Assist. Prof. Dr. İlker POLATOĞLU	<i>Manisa Celal Bayar University</i>
Assist. Prof. Dr. İlknur ÖZKAN	<i>Akdeniz University</i>
Assist. Prof. Dr. İsmet OSMANOĞLU	<i>Trakya University</i>
Assist. Prof. Dr. İtir ERKAN	<i>Istanbul Yeni Yuzyil University</i>
Assist. Prof. Dr. Kadiriye URUÇ PARLAK	<i>Agri Ibrahim Cecen University</i>
Assist. Prof. Dr. Kağan KAYA	<i>Cumhuriyet University</i>
Assist. Prof. Dr. Kazım Onur DEMİRARSLAN	<i>Artvin Coruh University</i>
Assist. Prof. Dr. Kübra ÖNDER	<i>Mehmet Akif Ersoy University</i>
Assist. Prof. Dr. Kübra YAZICI	<i>Gaziosmanpaşa University</i>
Assist. Prof. Dr. Lale Sariye AKAN	<i>Ankara Yıldırım Beyazıt University</i>

EK LİSTE 3

Assist. Prof. Dr. Levent AYDIN	<i>Izmir Katip Celebi University</i>
Assist. Prof. Dr. Levent GUNTAY	<i>MEF University</i>
Assist. Prof. Dr. Leyla HACIZADE	<i>Selçuk University</i>
Assist. Prof. Dr. Mehmet Burhanettin COSKUN	<i>Osmaniye Korkut Ata University</i>
Assist. Prof. Dr. Melike TEKİNDAL	<i>Izmir Katip Çelebi University</i>
Assist. Prof. Dr. Meltem ERYILMAZ	<i>Atilim University</i>
Assist. Prof. Dr. Meriç GÜVEN	<i>Uşak University</i>
Assist. Prof. Dr. Mucahit SUTCU	<i>Izmir Katip Celebi University</i>
Assist. Prof. Dr. Mustafa Agah TEKİNDAL	<i>Selçuk University</i>
Assist. Prof. Dr. Muhammet BAHADIR	<i>Afyon Kocatepe Universtiy</i>
Assist. Prof. Dr. Mumtaz Levent AKKOL	<i>Bozok University</i>
Assist. Prof. Dr. Mustafa Ertan AY	<i>Mersin University</i>
Assist. Prof. Dr. Nazende YILMAZ	<i>Istanbul Medipol University</i>
Assist. Prof. Dr. Nazife GÜRHAN	<i>Mardin Artuklu University</i>
Assist. Prof. Dr. Nazlı GÜRGAN	<i>Yasar University</i>
Assist. Prof. Dr. Nilgün ÖNCÜL	<i>Mugla Sitki Kocman University</i>
Assist. Prof. Dr. Nur AYVAZ ÇAVDAROĞLU	<i>Kadir Has University</i>
Assist. Prof. Dr. Nurhan KOCAN	<i>Bartın University</i>
Assist. Prof. Dr. O. Lütfü ÇORBACI	<i>Recep Tayyip Erdoğan University</i>
Assist. Prof. Dr. Orhan Erem ATESAĞAOĞLU	<i>Istanbul Bilgi University</i>
Assist. Prof. Dr. Özlem AKMAN	<i>İstanbul Sabahattin Zaim University</i>
Assist. Prof. Dr. Özlem DEMİR	<i>Gaziosmanpaşa University</i>
Assist. Prof. Dr. Öznur ÖZDEN	<i>Istanbul University</i>
Assist. Prof. Dr. Ş. Ebru OKUYUCU	<i>Afyon Kocatepe Universtiy</i>
Assist. Prof. Dr. Sanem BERKÜN	<i>Bülent Ecevit University</i>
Assist. Prof. Dr. Sebahat Sinem ÖZYURT ÖKTEN	<i>Iskenderun Technical University</i>
Assist. Prof. Dr. Sedat DURMUSKAYA	<i>Sakarya University</i>
Assist. Prof. Dr. Selen IŞIK MADEN	<i>Süleyman Demirel University</i>
Assist. Prof. Dr. Selim TÜZÜNTÜRK	<i>Uludag University</i>
Assist. Prof. Dr. Semih KUTER	<i>Cankiri Karatekin University</i>
Assist. Prof. Dr. Semra TETİK	<i>Manisa Celal Bayar University</i>
Assist. Prof. Dr. Senay OZGEN	<i>Nigde Ömer Halisdemir University</i>
Assist. Prof. Dr. Serçin Özlem ÇALISKAN	<i>Usak University</i>
Assist. Prof. Dr. Serdar ORHAN	<i>Sakarya University</i>
Assist. Prof. Dr. Serpil TÜRKLEŞ	<i>Mersin University</i>
Assist. Prof. Dr. Sevim ÖZTÜRK	<i>Inonu University</i>
Assist. Prof. Dr. Songul KURU	<i>Atilim University</i>
Assist. Prof. Dr. Tuba Özge YAŞAR ERKAL	<i>Namik Kemal University</i>
Assist. Prof. Dr. Tuncay KOSE	<i>Mugla Sitki Kocman University</i>
Assist. Prof. Dr. Turgay SIRIN	<i>Istanbul Sabahattin Zaim University</i>
Assist. Prof. Dr. Veysel GÜRHAN	<i>Mardin Artuklu University</i>
Assist. Prof. Dr. Yahya ÖZDOĞAN	<i>Ankara Yıldırım Beyazıt University</i>
Assist. Prof. Dr. Yasin DONMEZ	<i>Karabuk University</i>
Assist. Prof. Dr. Yeliz YEŞİL	<i>Trakya University</i>
Assist. Prof. Dr. Zeliha KAYGISIZ ERTUĞ	<i>Eskisehir Osmangazi University</i>

EK LİSTE 3

Assist. Prof. Dr. Zeynep KIRKINCIOGLU	<i>Ataturk University</i>
Assist. Prof. Dr. Aelya Betül GÖNÜLLÜ	<i>Duzce University</i>
Assist. Prof. Dr. Adem UGURLU	<i>Kirklareli University</i>
Assist. Prof. Dr. Ahmet Utku ÖZENSOY	<i>Mus Alparslan University</i>
Assist. Prof. Dr. Alper UZUN	<i>Kahramanmaraş Sütçü İmam University</i>
Assist. Prof. Dr. Aşkın İnci SÖKMEN ALACA	<i>İstanbul Arel University</i>
Assist. Prof. Dr. Aybuke CEYHUN SEZGİN	<i>Gazi University</i>
Assist. Prof. Dr. Ayhan BABAROĞLU	<i>Hitit University</i>
Assist. Prof. Dr. Aylin AYDIN SAYILAN	<i>Kirklareli University</i>
Assist. Prof. Dr. Aylin BEYOĞLU	<i>Trakya University</i>
Assist. Prof. Dr. Aylin YALÇIN IRMAK	<i>Namık Kemal University</i>
Assist. Prof. Dr. Aysel GÜNDOĞDU	<i>Istanbul Medipol University</i>
Assist. Prof. Dr. Ayşe ELİTOK KESİCİ	<i>Adnan Menderes University</i>
Assist. Prof. Dr. Ayşe GÖKÇEN KAPUSUZ	<i>Selçuk University</i>
Assist. Prof. Dr. Ayşe KOYUN	<i>Afyon Kocatepe University</i>
Assist. Prof. Dr. Ayşegül ŞENTÜRK	<i>Süleyman Demirel University</i>
Assist. Prof. Dr. Ayşenur AKYAZI	<i>Istanbul Aydın University</i>
Assist. Prof. Dr. Banu KARAŞAH	<i>Artvin Çoruh University</i>
Assist. Prof. Dr. Bengü GÜVEN	<i>Baskent University</i>
Assist. Prof. Dr. Berna AKÇINAR	<i>Işık University</i>
Assist. Prof. Dr. Besra TAŞ	<i>Istanbul Sabahattin Zaim University</i>
Assist. Prof. Dr. Bige ŞİMŞEK İLHAN	<i>Amasya University</i>
Assist. Prof. Dr. Birol BAKİ	<i>Sinop University</i>
Assist. Prof. Dr. Bora YENİHAN	<i>Kirklareli University</i>
Assist. Prof. Dr. Buket CANDAN	<i>Cankiri Karatekin University</i>
Assist. Prof. Dr. Bülent GÜNCELER	<i>Okan University</i>
Assist. Prof. Dr. Cemal POLAT	<i>Namık Kemal University</i>
Assist. Prof. Dr. Cenker BİÇER	<i>Kırıkkale University</i>
Assist. Prof. Dr. Çağla SENELER	<i>Yeditepe University</i>
Assist. Prof. Dr. Çağrı Barış KASAP	<i>Gelişim University</i>
Assist. Prof. Dr. Demirali Yaşar ERGİN	<i>Trakya University</i>
Assist. Prof. Dr. Deniz ÇELİK	<i>Bartın University</i>
Assist. Prof. Dr. Derya ADIBELLİ	<i>Akdeniz University</i>
Assist. Prof. Dr. Derya ATLAY IŞIK	<i>Muğla Sıtkı Koçman University</i>
Assist. Prof. Dr. Derya KARABURUN DOĞAN	<i>Inonu University</i>
Assist. Prof. Dr. Derya SARI	<i>Artvin Coruh University</i>
Assist. Prof. Dr. Derya YORGANCIOĞLU	<i>Özyeğin University</i>
Assist. Prof. Dr. Diler US ALTAY	<i>Ordu University</i>
Assist. Prof. Dr. Doğanay YENER	<i>Istanbul University</i>
Assist. Prof. Dr. Dursun Ali DEMİRBOĞA	<i>Çukurova University</i>
Assist. Prof. Dr. Ebru Emine ŞÜKÜROĞLU	<i>Gumushane University</i>
Assist. Prof. Dr. Ebru GÜVELİ	<i>Recep Tayyip Erdoğan University</i>
Assist. Prof. Dr. Elçin ESMER	<i>Mersin University</i>
Assist. Prof. Dr. Elif DİRİMEŞE	<i>Bülent Ecevit University</i>
Assist. Prof. Dr. Elif ŞEŞEN	<i>Niğde Ömer Halisdemir University</i>

EK LİSTE 3

Assist. Prof. Dr. Elif TAŞLIDERE	<i>Bezmiâlem Vakıf University</i>
Assist. Prof. Dr. Emine YILMAZ BOLAT	<i>Mersin University</i>
Assist. Prof. Dr. Emre YÖRÜK	<i>Yeni Yuzyıl University</i>
Assist. Prof. Dr. Engin GÜNEY	<i>Ondokuz Mayıs University</i>
Assist. Prof. Dr. Erkan TETİK	<i>Usak University</i>
Assist. Prof. Dr. Erdem SARIKAYA	<i>Bozok University</i>
Assist. Prof. Dr. Erdem KARACA	<i>Bitlis Eren University</i>
Assist. Prof. Dr. Esra TÜRK	<i>Istanbul Sabahattin Zaim University</i>
Assist. Prof. Dr. Feray ÜNLÜ	<i>Atilim University</i>
Assist. Prof. Dr. Feyza DEREKÖY	<i>Çanakkale Onsekiz Mart University</i>
Assist. Prof. Dr. Fulya ASLAY	<i>Erzincan University</i>
Assist. Prof. Dr. Gökçe CEREV	<i>Fırat University</i>
Assist. Prof. Dr. Göknur SÖZÜNERİ	<i>Istanbul Kültür University</i>
Assist. Prof. Dr. Gönül ONUR SEZER	<i>Uludağ University</i>
Assist. Prof. Dr. Gözde YANGINLAR	<i>Beykent University</i>
Assist. Prof. Dr. Gül ERGÜN	<i>Mehmet Akif Ersoy University</i>
Assist. Prof. Dr. Gülay ALTUN UĞRAŞ	<i>Mersin University</i>
Assist. Prof. Dr. Gülay KARAMAN	<i>Bartın University</i>
Assist. Prof. Dr. H. Nihat GÜNEŞ	<i>Bitlis Eren University</i>
Assist. Prof. Dr. Haluk YÜCEL	<i>Düzce University</i>
Assist. Prof. Dr. Hande Sanem ÇINAR ALTINÇEKİÇ	<i>Istanbul University</i>
Assist. Prof. Dr. Hanife AKGÜL	<i>Çanakkale Onsekiz Mart University</i>
Assist. Prof. Dr. Harun OY	<i>Ordu University</i>
Assist. Prof. Dr. Hatice Gonca USTA	<i>Cumhuriyet University</i>
Assist. Prof. Dr. Hatice VATANSEVER BAYRAKTAR	<i>İstanbul Sabahattin Zaim University</i>
Assist. Prof. Dr. Hayrinisa DEMİRCİ BİÇER	<i>Kırıkkale University</i>
Assist. Prof. Dr. Hicabi ERSOY	<i>Istanbul Ticaret University</i>
Assist. Prof. Dr. Hüseyin ÇAVUŞOĞLU	<i>Bülent Ecevit University</i>
Assist. Prof. Dr. İbrahim CAN	<i>Gumushane University</i>
Assist. Prof. Dr. İbrahim YÜCEDAĞ	<i>Mardin Artuklu University</i>
Assist. Prof. Dr. İlkey KESER	<i>Akdeniz University</i>
Assist. Prof. Dr. İlker KÖSE	<i>Istanbul Medipol University</i>
Assist. Prof. Dr. Kadiriye URUÇ PARLAK	<i>Agri Ibrahim Cecen University</i>
Assist. Prof. Dr. Kazım Onur DEMİRARSLAN	<i>Artvin Çoruh University</i>
Assist. Prof. Dr. Kevser Sevgi ÜNAL	<i>Korkut Ata University</i>
Assist. Prof. Dr. Kumru UYAR	<i>Nuh Naci Yazgan University</i>
Assist. Prof. Dr. Kutluhan BOZKURT	<i>Özyeğin University</i>
Assist. Prof. Dr. Levent AYDIN	<i>Izmir Katip Çelebi University</i>
Assist. Prof. Dr. Leyla BAHAR	<i>Mersin University</i>
Assist. Prof. Dr. M. Selen ABBASOĞLU ERMIYAGIL	<i>European University of Lefke</i>
Assist. Prof. Dr. M. Sencer BULUT ÖZSEZER	<i>Çukurova University</i>
Assist. Prof. Dr. Mehmet DEMİRALAY	<i>Artvin Çoruh University</i>
Assist. Prof. Dr. Nazan ATALAN	<i>Marmara University</i>
Assist. Prof. Dr. Mehmet Ali KARAMAN	<i>Mehmet Akif Ersoy University</i>
Assist. Prof. Dr. Mehmet Nadir ÖZDEMİR	<i>Kastamonu University</i>

EK LİSTE 3

Assist. Prof. Dr. Melek ASTAR	<i>Fatih Sultan Mehmet Foundation University</i>
Assist. Prof. Dr. Meral PER	<i>Abant İzzet Baysal University</i>
Assist. Prof. Dr. Meryem Elif ÇELEBİ	<i>Akdeniz University</i>
Assist. Prof. Dr. Muhammed Ernur AKINER	<i>Akdeniz University</i>
Assist. Prof. Dr. Murat ESMERAY	<i>Erciyes University</i>
Assist. Prof. Dr. Murat YILMAZ	<i>Boğaziçi University</i>
Assist. Prof. Dr. Mustafa Ertan AY	<i>Mersin University</i>
Assist. Prof. Dr. Mustafa KABATAŞ	<i>Kastamonu University</i>
Assist. Prof. Dr. Nazan AVCIOĞLU KALEBEK	<i>Gaziantep University</i>
Assist. Prof. Dr. Nevşet Gül ÇANAĞCIOĞLU	<i>Özyeğin University</i>
Assist. Prof. Dr. Nuray Hilal TUĞAN	<i>Başkent University</i>
Assist. Prof. Dr. Nurdan KUŞAT	<i>Suleyman Demirel University</i>
Assist. Prof. Dr. Nurgül ÖZDEMİR	<i>Adnan Menderes University</i>
Assist. Prof. Dr. Nüket AFAT	<i>İstanbul Sabahattin Zaim University</i>
Assist. Prof. Dr. Oylum GÖKKURT BAKI	<i>Sinop University</i>
Assist. Prof. Dr. Öncü BAŞOĞLAN AVŞAR	<i>Muğla Sıtkı Koçman University</i>
Assist. Prof. Dr. Özgür CENGİZ	<i>Afyon Kocatepe University</i>
Assist. Prof. Dr. Özgür TOPKAYA	<i>Canakkale Onsekiz Mart University</i>
Assist. Prof. Dr. Özlem YAZICI	<i>Okan University</i>
Assist. Prof. Dr. Öznur ÖZDEN	<i>İstanbul University</i>
Assist. Prof. Dr. Öznur YAZICI	<i>Karabuk University</i>
Assist. Prof. Dr. Parisa GÖKER	<i>Bilecik Seyh Edebali University</i>
Assist. Prof. Dr. Pelin ŞAHİN YARBAĞ	<i>Beykent University</i>
Assist. Prof. Dr. Perihan ŞIKER	<i>Niğde Ömer Halisdemir University</i>
Assist. Prof. Dr. Pınar YALÇIN BALÇIK	<i>Hacettepe University</i>
Assist. Prof. Dr. RN Nurten TAŞDEMİR	<i>Bülent Ecevit University</i>
Assist. Prof. Dr. Sabahat Çiğdem BAĞCI	<i>Isik University</i>
Assist. Prof. Dr. Salih KALAYCI	<i>Bursa Technical University</i>
Assist. Prof. Dr. Salih BATAL	<i>Yalova University</i>
Assist. Prof. Dr. Seda ÖZEKİCIOĞLU	<i>Cumhuriyet University</i>
Assist. Prof. Dr. Selçuk ALTAÇLI	<i>Yuzuncu Yil University</i>
Assist. Prof. Dr. Selçuk BUYRUKOĞLU	<i>Ömer Halisdemir University</i>
Assist. Prof. Dr. Semail ÜLGEN	<i>Antalya Bilim University</i>
Assist. Prof. Dr. Sena ERDEN AYHÜN	<i>Çanakkale Onsekiz Mart University</i>
Assist. Prof. Dr. Sercan ÖZKELEŞ	<i>Ordu University</i>
Assist. Prof. Dr. Serden BAŞAK	<i>Artvin Çoruh University</i>
Assist. Prof. Dr. Serpil CİLİNGİROĞLU ANLI	<i>Kirikkale University</i>
Assist. Prof. Dr. Serpil TÜRKLEŞ	<i>Mersin University</i>
Assist. Prof. Dr. Serpil YÜKSEL	<i>Necmettin Erbakan University</i>
Assist. Prof. Dr. Sevda TÜRKİŞ	<i>Ordu University</i>
Assist. Prof. Dr. Sevil BÜLBÜL	<i>Gazi University</i>
Assist. Prof. Dr. Seyran PALABAŞ UZUN	<i>Kahramanmaraş Sütçü İmam University</i>
Assist. Prof. Dr. Sibel AYDEMİR	<i>Bülent Ecevit University</i>
Assist. Prof. Dr. Soner ÇELEN	<i>Namik Kemal University</i>
Assist. Prof. Dr. Sonyel OFLAZOĞLU	<i>Mustafa Kemal University</i>

EK LİSTE 3

Assist. Prof. Dr. Susan Beth ROTTMANN	<i>Özyeğin University</i>
Assist. Prof. Dr. Şengül ŞANLIER	<i>Recep Tayyip Erdogan University</i>
Assist. Prof. Dr. Şevki Özer AKÇAY	<i>Ataturk University</i>
Assist. Prof. Dr. Tugba AKTAR	<i>Alanya Alaaddin Keykubat University</i>
Assist. Prof. Dr. Tuğba DEMİRİZ YÜCER	<i>Karabuk University</i>
Assist. Prof. Dr. Tuğba KORHAN	<i>Dicle University</i>
Assist. Prof. Dr. Tuna UYSAL	<i>Mimar Sinan Fine Arts University</i>
Assist. Prof. Dr. Turgay DERE	<i>Adiyaman University</i>
Assist. Prof. Dr. Türkan FIRINCI ORMAN	<i>Baskent University</i>
Assist. Prof. Dr. Ufuk Eren VAPUR	<i>Nişantaşı University</i>
Assist. Prof. Dr. Ümit SORMAZ	<i>Necmettin Erbakan University</i>
Assist. Prof. Dr. Veysel Fuat HATİPOĞLU	<i>Muğla Sıtkı Koçman University</i>
Assist. Prof. Dr. Yeliz YEŞİL	<i>Trakya University</i>
Assist. Prof. Dr. Yavuz ÇOBANOĞLU	<i>Munzur University</i>
Assist. Prof. Dr. Yusuf GÖR	<i>Çankırı Karatekin University</i>
Assist. Prof. Dr. Zafer SAĞDIÇ	<i>Yildiz Technical University</i>
Assist. Prof. Dr. Zehra EMİNAĞAOĞLU	<i>Artvin Çoruh University</i>
Assist. Prof. Dr. Zekiye ÇILDIR GÖKASLAN	<i>Artvin Çoruh University</i>
Assist. Prof. Dr. Zeliha KAYGISIZ ERTUĞ	<i>Eskisehir Osmangazi University</i>
Dr. A. Filiz YETİMAKMAN	<i>Hacettepe University</i>
Dr. Ali Can YILMAZ	<i>Cukurova University</i>
Dr. Bahadır TAŞLIDERE	<i>Malatya Education and Research Hospital</i>
Dr. Beyza ÇERMİKLİ	<i>Mescioğlu Engineering and Consulting Inc.</i>
Dr. Bio. Gülşen GÖNEY	<i>Gazi University</i>
Dr. Cemile DEDE	<i>Sakarya University</i>
Dr. Çetin YAĞCILAR	<i>Namık Kemal University</i>
Dr. Deniz ÇOLAKKADIOĞLU	<i>Çukurova University</i>
Dr. Deniz ŞAHİN TAŞ	<i>Gazi University</i>
Dr. Didem DÖĞER	<i>Diyarbakır High School of Fine Arts</i>
Dr. Didem GÖKTÜRK	<i>Istanbul University</i>
Dr. Dilek ATİK	<i>Kanuni Sultan Süleyman Education and Research Hospital</i>
Dr. Elvan ADA	
Dr. Eren ERKILIÇ	<i>Recep Tayyip Erdoğan University</i>
Dr. Fatma KÖYBAŞI	<i>Cumhuriyet University</i>
Dr. Gamze YORGANCIOĞLU TARCAN	<i>Hacettepe University</i>
Dr. Halit KIZILET	<i>Health Sciences University</i>
Dr. Hasan RÜSTEMOĞLU	<i>Cyprus International University</i>
Dr. Hatice SÖNMEZ TÜREL	<i>Ege University</i>
Dr. Hüseyin BOZ	<i>Akdeniz University</i>
Dr. Imren KUTLU	<i>Eskisehir Osmangazi University</i>
Dr. Irmak ŞAH	<i>Gebze Technical University</i>
Dr. İsmail ATABAY	<i>Balikesir University</i>
Dr. İbrahim Halil YANARDAĞ	<i>Harran University</i>

EK LİSTE 3

Dr. İpek ALTUĞ TURAN	<i>Ege University</i>
Dr. Kenan SAKA	<i>University of Uludağ</i>
Dr. Kübra Dilek TANKIZ	<i>Inonu University</i>
Dr. Mahmut GÜRSOY	<i>Adiyaman University</i>
Dr. Mehmet Cem ODACIOĞLU	<i>Bartın University</i>
Dr. Mehmet VAROL	<i>Mugla Sitki Kocman University</i>
Dr. Mücahit BORA	<i>Dokuz Eylül University</i>
Dr. Nur ÜTKÜR	<i>Istanbul University</i>
Dr. Onur HAYIRLI	<i>Gazi University</i>
Dr. Ömer KUTLU	<i>Anadolu University</i>
Dr. Salih UÇAK	<i>Republic of Turkey Ministry of National Education</i>
Dr. Sevinç TUNALI	<i>Industry and Technology Institute</i>
Dr. Sırrı UYANIK	<i>KTO Karatay University</i>
Dr. Tefik Orçun ÖZGÜN	<i>Hacettepe University</i>
Dr. Yeşim AKPINAR KARA	<i>Ufuk University</i>
Dr. Zeynep ÖMEROĞULLARI BAŞYİĞİT	<i>Uşak University</i>
Lecturer Dr. Saliha TUPAL YEKE	<i>Faruk Saraç Vocational School of Design</i>
Lecturer Dr. Emine GENÇ	<i>Bartın University</i>
Lecturer Dr. Melda Medine GÜLEÇ	<i>Uludag University</i>
Lecturer Dr. H. Tezcan UYSAL	<i>Bülent Ecevit University</i>
Lecturer Dr. Abdulkерim TURKAYA	<i>Ondokuz Mayıs University</i>
Lecturer Dr. Barış ÇAVUŞ	<i>Adnan Menderes University</i>
Lecturer Dr. Cengiz KARAGÖZ	<i>Namık Kemal University</i>
Lecturer Dr. Cihan GOKCOL	<i>Kirklareli University</i>
Lecturer Dr. Davut UYSAL	<i>Anadolu University</i>
Lecturer Dr. Demet GÜNAL ERTAŞ	<i>İstanbul Technical University</i>
Lecturer Dr. Dilara BALCI GÜLPINAR	<i>Yaşar Üniversitesi</i>
Lecturer Dr. Funda AKDURAN	<i>Sakarya University</i>
Lecturer Dr. Gonca KÖSE	<i>Dokuz Eylül University</i>
Lecturer Dr. Mehmet Serkan YATAĞAN	<i>Istanbul Technical University</i>
Lecturer Dr. Ebru DEVECİ	<i>Hasan Kalyoncu University</i>
Lecturer Dr. Ezgi TOKDİL	<i>Dokuz Eylül University</i>
Lecturer Dr. Gamze YORGANCIOĞLU TARCAN	<i>Hacettepe University</i>
Lecturer Dr. Gökçen İLHAN İLDİZ	<i>Namık Kemal University</i>
Lecturer Dr. Hamza Malik OKUYAN	<i>Mustafa Kemal University</i>
Lecturer Dr. İlker KILIÇ	<i>Bozok University</i>
Lecturer Dr. Mehmet Emin ŞEN	<i>Inonu University</i>
Lecturer Dr. Meryem METINOGLU	<i>Namık Kemal University</i>
Lecturer Dr. Miraç KILIÇ	<i>Adiyaman University</i>
Lecturer Dr. Özkan CANAY	<i>Sakarya University</i>
Lecturer Dr. Hasan ÇİFTÇİ	<i>Harran University</i>
Lecturer Dr. Pınar BİÇİCİ ÇETİNKAYA	<i>Inonu University</i>
Lecturer Dr. Sumeyye OZMEN	<i>Uşak University</i>
Lecturer Dr. Ş. Orçun AKGÜN	<i>Inonu University</i>
Lecturer Dr. Zümra ÜLKER DÖRTEPE	<i>Uşak University</i>

EK LİSTE 3

Res. Asisst. Dr. Gamze DEMİRCİ	<i>Mimar Sinan Fine Arts University</i>
Res. Assist. Dr. Ahmet YARIŞ	<i>Dicle University</i>
Res. Assist. Dr. Asiye ŞAHİN	<i>Ağrı İbrahim Çeçen University</i>
Res. Assist. Dr. Ayşegül UÇKUN	<i>KTO Karatay University</i>
Res. Assist. Dr. Bekir TANYERİ	<i>Kırıkkale University</i>
Res. Assist. Dr. Beyza ONUR	<i>Gazi University</i>
Res. Assist. Dr. Bilal MACUN	<i>Ağrı İbrahim Çeçen University</i>
Res. Assist. Dr. Büşra KOÇAK MACUN	<i>Ağrı İbrahim Çeçen University</i>
Res. Assist. Dr. Canan BİRİMOĞLU OKUYAN	<i>Mustafa Kemal University</i>
Res. Assist. Dr. Caner ÇAKI	<i>Inonu University</i>
Res. Assist. Dr. Damla YÜKSEL BALIM	<i>Mersin University</i>
Res. Assist. Dr. Deniz Ozge AYTAC	<i>Amasya University</i>
Res. Assist. Dr. Dilan Deniz KOYUNCU	<i>Mersin University</i>
Res. Assist. Dr. Fatma ÜNLÜ	<i>Erciyes University</i>
Res. Assist. Dr. Figen GİRGİN	<i>Trakya University</i>
Res. Assist. Dr. Mücahit BORA	<i>Dokuz Eylül University</i>
Res. Assist. Dr. Duygu ALTINOLUK	<i>Ege University</i>
Res. Assist. Dr. Elif YUCE	<i>Dokuz Eylul University</i>
Res. Assist. Dr. Emre KUZULUGIL	<i>Ibrahim Çeçen University of Ağrı</i>
Res. Assist. Dr. Eray ÖNLER	<i>Namik Kemal University</i>
Res. Assist. Dr. Eray ŞAHBAZ	<i>Karabuk University</i>
Res. Assist. Dr. Erkan ÖZTÜRK	<i>Ondokuz Mayıs University</i>
Res. Assist. Dr. Esra DOĞAN	<i>Eskisehir Osmangazi University</i>
Res. Assist. Dr. Firdevs YÖNET	<i>Nevşehir Hacı Bektaş Veli University</i>
Res. Assist. Dr. Fulden Nuray KÜÇÜKERGİN	<i>Gazi University</i>
Res. Assist. Dr. Gamze ALP	<i>Akdeniz University</i>
Res. Assist. Dr. Günsu Yılma SAKALAR	<i>Yildiz Technical University</i>
Res. Assist. Dr. Hüseyin KUTBAY	<i>Adnan Menderes University</i>
Res. Assist. Dr. İnci SANDALCI	<i>Dumlupinar University</i>
Res. Assist. Dr. Makbulenur BEKAR	<i>Karadeniz Technical University</i>
Res. Assist. Dr. Mehmet Behzat TURAN	<i>Erciyes University</i>
Res. Assist. Dr. Mehmet Sadık AYDIN	<i>Marmara University</i>
Res. Assist. Dr. Melih KURNALI	<i>Kırıkkale University</i>
Res. Assist. Dr. Melike DEMİRCİ	<i>Osmaniye Korkut Ata University</i>
Res. Assist. Dr. Merve KIZILIRMAK	<i>Karabuk University</i>
Res. Assist. Dr. Mustafa YILMAZ	<i>Necmettin Erbakan University</i>
Res. Assist. Dr. Burcu AK	<i>Cukurova University</i>
Res. Assist. Dr. Seher Gülşah TOPUZ	<i>Eskisehir Osmangazi University</i>
Res. Assist. Dr. Sakine FIRINCIK	<i>Karabük University</i>
Res. Assist. Dr. Seda YETİMOĞLU	<i>Necmettin Erbakan University</i>
Res. Assist. Dr. Selami GÜLTEKİN	<i>Akdeniz University</i>
Res. Assist. Dr. Serap Nur DUMAN	<i>Kırıkkale University</i>
Res. Assist. Dr. Serhat ŞAMİL	<i>Karamanoğlu Mehmetbey University</i>
Res. Assist. Dr. Şule SAYAN	<i>Inonu University</i>
Res. Assist. Dr. Ulvi SANDALCI	<i>Dumlupinar University</i>

EK LİSTE 3

Res. Assist. Dr. Ümit KARAKAŞ	<i>Mersin University</i>
Res. Assist. Dr. Yasemin ERTAŞ	<i>Gazi University</i>
Res. Assist. Dr. Zeliha YAMAN	<i>Mersin University</i>
Instructor Dr. Ahmet SABAN	<i>Mustafa Kemal University</i>
Instructor Dr. Manolya AŞIK ÖZTÜRK	<i>Trakya University</i>
Instructor Dr. Aysun GÜZEL	<i>Mehmet Akif Ersoy University</i>
Instructor Dr. Hüseyin AKKAYA	<i>Gaziosmanpaşa University</i>
PhD Candidate Fadime ÇOBAN	<i>Sakarya University</i>
PhD Candidate Metin SAYGILI	<i>Sakarya University</i>
PhD Candidate Tringa SHPENDI	<i>Trakya University</i>
PhD Student Fatma TANRIKULU	<i>Sakarya University</i>
PhD Student Funda EROL	<i>Sakarya University</i>
PhD Student Murat COKAKLI	<i>Mersin University</i>
PhD Student Sinem YALNIZOĞLU	<i>Sakarya University</i>
PhD Student Yunus AKAN	<i>Mersin University</i>
MSc Nasibe Yagmur FİLİZ	<i>Sakarya University</i>
MSc Denis DIFFO	<i>Leeds Beckett University</i>
MSc Sanem YILDIRIM	<i>Bülent Ecevit University</i>
MSc Student Ezgi ÇOKAKLI	<i>Mersin University</i>
MSc Student Nigar AK TÜRKİŞ	<i>Bülent Ecevit University</i>
MSc Sümeyra TOPAL	<i>Sakarya University</i>
MSc. Aysel YORGANCILAR	<i>Transitional Zone Agricultural Research Institute</i>
MSc. İlgin AKPINAR	<i>Istanbul University</i>
MSc. Melih SAVRAN	<i>Izmir Katip Çelebi University</i>
MSc Metin SAYGILI	<i>Sakarya University</i>
MSc. Muldur SURAGAN	<i>Institute of Finance and Economics, Mongolia</i>
MSc. Ozcan YORGANCILAR	<i>Transitional Zone Agricultural Research Institute</i>
MSc. Zeynep SIREL	<i>Transitional Zone Agricultural Research Institute</i>
Assist. Specialist Aslıhan ASLIM	<i>Yeditepe University</i>
Ali Çağlar GULLUCE	<i>Atatürk University</i>
Azize ŞEYHO	<i>Mersin University</i>
B.Sc. Gizem GÜLFİDAN	<i>Marmara University</i>
B.Sc. Özlem SEFER	<i>Istanbul Yeni Yuzyil University</i>
Beste TURANLI	<i>Istanbul Medeniyet University</i>
MSc. Bülent SAPAZ	<i>Hacettepe University</i>
Çağlar GÖKIRMAKLI, Food Engineer (B.Sc., M.Sc.)	<i>Gaziantep Exchange Board</i>
Economist and Ph.D student Dilek DURAK	<i>Bursa Technical University</i>
Feyza SOMTAŞ LEKESİZCAN	<i>Nuh Naci Yazgan University</i>
Gülten TUNABOYLU	<i>Uludağ University</i>
Handenur GÜNDOĞDU	<i>Sakarya University</i>
İbrahim DERİN	<i>Toki European Houses Middle School</i>
İlhan BİLİCİ	<i>Bayburt University</i>

EK LİSTE 3

Jana LIBOVÁ	<i>Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre</i>
Lukáš BALUŠKA	<i>Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre</i>
M.A, Deniz Ezgi AVCI VILE	<i>Istanbul Şehir University</i>
Mefule FINDIKÇI	<i>Istanbul Ticaret University</i>
Mehmed KAPTANOGLU	<i>Yeditepe University</i>
Murat AYDOGMUS	<i>Eskisehir Osmangazi University</i>
Mücahit AYDIN	<i>Necmettin Erbakan University</i>
Nurettin Hasan YEL	<i>Eco Pro Project Consultant</i>
Orhan ULUDAĞ	<i>Cyprus International University</i>
Ozan AYAKDAŞ	<i>Izmir Katip Çelebi University</i>
Prelector Çiğdem KAYA	<i>Uşak University</i>
Prelector Ebru BAŞKAYA	<i>Uşak University</i>
Prelector Perihan SOLMAZ	<i>Uşak University</i>
Project Assistant Hamit EKİNCİ	<i>Gebze Technical University</i>
Project Assistant Taner ŞAR	<i>Gebze Technical University</i>
Seçil DURMUŞ	<i>Cumhuriyet Middle School at Rize</i>
Sinan GİRGIN	<i>Bağcılar Massit Vocational Training Center</i>
Tayfun TÜRKOĞLU	<i>Military Factory Management in Kayseri</i>
Turhan ULUDAĞ	<i>Istanbul Technical University</i>

EK LISTE 3

EK LİSTE 4

Dr. Öğr. Üyesi Gökmen Kantar
Dr. Öğr. Üyesi Sevtap Sarıoğlu Uğur
Dr. Öğr. Üyesi Osman Nuri Şahin
Dr. Öğr. Üyesi Ece Kuzulu
Dr. Öğr. Üyesi A. Buğra Hamşioğlu
Dr. Öğr. Üyesi Atıl Cem Çiçek
Dr. Öğr. Üyesi Burcu Oralhan
Dr. Öğr. Üyesi Haşim Bağcı
Dr. Öğr. Üyesi Cemal İnce
Dr. Öğr. Üyesi Emrah Keskin
Dr. Öğr. Üyesi Ensar Ağırman
Dr. Öğr. Üyesi Cemal Sevindi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Taştan
Dr. Öğr. Üyesi Harun Reşit Bağcı
Dr. Öğr. Üyesi Hülya Öztekin
Dr. Öğr. Üyesi Banu Alan Sümer
Dr. Öğr. Üyesi Berna Arslan
Dr. Öğr. Üyesi Erhan Arslan
Dr. Öğr. Üyesi Azize Esmeray
Dr. Öğr. Üyesi Ercan Karaçar
Dr. Öğr. Üyesi Kamil Doğançı
Dr. Öğr. Üyesi Hacı Murat Arabacı
Dr. Öğr. Üyesi Feridun Nizam
Dr. Öğr. Üyesi Melike Tekindal
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali Karaman
Dr. Öğr. Üyesi Yunus Emre Tansu
Dr. Öğr. Üyesi Aysun Atagan Çetin
Dr. Öğr. Üyesi Selcen Özyurt Ulutaş
Dr. Öğr. Üyesi Savaş Maraşlı
Dr. Öğr. Üyesi Işıl Kalaycı
Dr. Öğr. Üyesi Esmâ Esgin Günder
Dr. Öğr. Üyesi Aslı Özpolat
Dr. Öğr. Üyesi Rumeysa Akgün
Dr. Öğr. Üyesi Serdar Saygılı
Dr. Öğr. Üyesi Buket Candan
Dr. Öğr. Üyesi Akın Temür
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Vatan
Dr. Öğr. Üyesi Cemile Çetin
Dr. Öğr. Üyesi Burcu Gezer Şen
Dr. Öğr. Üyesi Cemal Öztürk
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Nur Buyruk Akbaba
Dr. Öğr. Üyesi Servet Gün
Dr. Öğr. Üyesi Yavuz Çobanoğlu
Dr. (Ph.D) Bekir Eşitti
Dr. (Ph.D) Kadir Tutkavul
Dr. (Ph.D) Ömer Faruk Rençber
Dr. (Ph.D) Muhammed Kürşad Dursun
Dr. (Ph.D) Nazlıgül Gülcan
Dr. (Ph.D) Nilay Karasakal
Dr. (Ph.D) Ali Çakırbaş
Dr. (Ph.D) Habibe Akçay Bekiroğlu
Dr. (Ph.D) Niyazi Ayhan

Dr. (Ph.D) Celal Bal
Dr. (Ph.D) Gözde Karabulut
Dr. (Ph.D) Savaş Topal
Dr. (Ph.D) Fatih Fazlıoğlu
Dr. (Ph.D) Adeyinka Temitope Aina

FİLOLOJİ

Doç. Dr. Fatma Öztürk Dağabakan
Dr. Öğr. Üyesi Hakan Akça
Dr. Öğr. Üyesi İlyas Akman
Dr. Öğr. Üyesi Ayla Oğuz
Dr. Öğr. Üyesi Kağan Kaya
Dr. (Ph.D) Yalçın Kayalı
Dr. (Ph.D) Salih Uçak
Dr. Öğr. Üyesi Belgin Bağırlar

GÜZEL SANATLAR

Prof. Dr. Jonnie Lynn Jacobs-Percer
Prof. Robert L. Elliott
Prof. Dr. Aytekin Albuz
Prof. Dr. Cengiz Şengül
Prof. Dr. Nurdan Karasu Gökçe
Prof. Dr. Hasan Arapgirlioğlu
Assoc. Prof. Dr. David Turgeon
Doç. Dr. Kader Sürmeli
Doç. Dr. Sinan Sönmez
Doç. Dr. Aylin Beyoğlu
Doç. Dr. Ayşegül Koyuncu Okca
Dr. Öğr. Üyesi Şirin Karadeniz Güney
Dr. Öğr. Üyesi Hatice Nilüfer Süzen
Dr. Öğr. Üyesi Serenat İstanbullu
Dr. Öğr. Üyesi Sercan Özkeleş
Dr. Öğr. Üyesi Betül Serbest Yılmaz
Dr. Öğr. Üyesi Günsu Yılma Şakalar
Dr. Öğr. Üyesi Tuba Korkmaz
Dr. Öğr. Üyesi Duygu Ulusoy Yılmaz
Dr. (Ph.D) Çimen Bayburtlu
Dr. (Ph.D) Alper Er

HUKUK

Doç. Dr. Nimet Özbek
Dr. Öğr. Üyesi Dursun Ali Demirboğa

İLÂHİYAT

Prof. Dr. Ramazan Biçer
Prof. Dr. Musa Bilgiz
Doç. Dr. Nurten Kimter
Doç. Dr. Mustafa Altunkaya
Dr. Öğr. Üyesi Ali Fidan
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Özdemir
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Akdoğan
Dr. Öğr. Üyesi etin Yıldız

EK LİSTE 4

Dr. (Ph.D) Serap Can

Dr. (Ph.D) Ferat Kaya

Dr. (Ph.D) Mehmet Songur

Dr. (Ph.D) Berkant Dulkadir

Dr. (Ph.D) Gözde Sunal

MÜHENDİSLİK

Prof. Dr. Murat Hatipoğlu

Prof. Dr. Mustafa Bayram

Prof. Dr. Abdi Kükner

Prof. Dr. Ahmet Erdal Osmanlıoğlu

Doç. Dr. Nihat Dipova

Doç. Dr. Tuğrul Oktay

Doç. Dr. Seval Sevgi Kırdar

Doç. Dr. Fatih Dikbaş

Doç. Dr. Gökhan Şakar

Doç. Dr. Reyhan İrkin

Doç. Dr. Züleyha Değirmenci

Doç. Dr. Nazife Erarslan Doğan

Dr. Öğr. Üyesi Altan Yılmaz

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Açıkbaş

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Aydın Ünal

Dr. Öğr. Üyesi Bayram Kılıç

Dr. Öğr. Üyesi Sümeyra Sultan Tiske İnan

Dr. Öğr. Üyesi Meruyert Kaygusuz

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Özdemir

Dr. Öğr. Üyesi Gülden Köktürk

Dr. Öğr. Üyesi Gürcan Atakök

Dr. Öğr. Üyesi Tahir Akgül

Dr. Öğr. Üyesi Utku Köse

Dr. Öğr. Üyesi Kazım Onur Demirarslan

Dr. Öğr. Üyesi Mihriban Kalkancı

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Aktar

Dr. Öğr. Üyesi Nur (Ayvaz) Çavdaroğlu

Dr. Öğr. Üyesi Kadir Gündoğan

Dr. Öğr. Üyesi Şengül Şanlıer

Dr. Öğr. Üyesi Özgür Cengiz

Dr. Öğr. Üyesi Serden Başak

Dr. Öğr. Üyesi Hatice Pekmez

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Eren

Dr. Öğr. Üyesi Emine Bakan

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali Özçelik

Dr. (Ph.D) Nadir Yıldırım

Dr. (Ph.D) Merdin Danışmaz

Dr. (Ph.D) Ayşe Nur Yüksel

ZIRAAT, ORMAN VE SU ÜRÜNLERİ

Prof. Dr. İsmet Daşdemir

Prof. Dr. Ali Musa Bozdoğan

Prof. Dr. Hüsnüye Aka Sağlıker

Prof. Dr. Nigar Yarpuz Bozdoğan

Prof. Dr. İsmet Yıldırım

MİMARLIK, PLANLAMA VE TASARIM

Prof. Dr. Latif Gürkan Kaya

Doç. Dr. Şerife Tali

Dr. Öğr. Üyesi Alper Bodur

Dr. Öğr. Üyesi Parisa Göker

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Düzenli

Dr. Öğr. Üyesi Alper Bideci

Dr. Öğr. Üyesi Ulvi Erhan Erol

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Samet Aşıkkutlu

Dr. Öğr. Üyesi Bige Şimşek İlhan

Dr. (Ph.D) Elif Merve Yılmaz

Dr. (Ph.D) Deniz Balık

Dr. (Ph.D) Beyza Onur

Prof. Dr. Seçil Şatır

Doç. Dr. Deniz Deniz

Doç. Dr. Asım Mustafa Ayten

Doç. Dr. Elif Bayramoğlu

Dr. Öğr. Üyesi Ebru Kamacı Karahan

Dr. (Ph.D) Şeyma Şengür

Dr. (Ph.D) Elif Kaya Şahin

SAĞLIK BİLİMLERİ

Prof. Dr. Meral Aydenizöz

Doç. Dr. Medine Yılmaz

Dr. Öğr. Üyesi Sibel Şentürk

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Hamdi Şahan

Dr. Öğr. Üyesi Alev Cumbul

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Koyun

Dr. Öğr. Üyesi Gül Bayram Abiha

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Nur

Dr. Öğr. Üyesi Pelin Telkoparan Akıllılar

Dr. Öğr. Üyesi Serdar Güngör

Dr. Öğr. Üyesi Gülşen Goncagül

Dr. Öğr. Üyesi Gül Sultan Özeren

Dr. Öğr. Üyesi Kevser Sevgi Ünal

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Agah Tekindal

Dr. Öğr. Üyesi Lale Sariye Akan

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Koyun

Dr. Öğr. Üyesi Serçin Özlem Çalışkan

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Özdemir

Dr. Öğr. Üyesi Gül Ergün

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Çiçek Korkmaz

Dr. (Md.) Dilek Atik

Dr. (Md.) Ceren Canbey Göret

Dr. (Ph.D) Hamza Malik Okuyan

Dr. (Ph.D) Canan Birimoğlu Okuyan

Dr. (Ph.D) Kayhan Bolelli

Dr. (Ph.D) Hülya Kök Eren

Dr. (Ph.D) Emre Özgür Bulduk

Dr. (Ph.D) Serhat Sirekbasan

Dr. (Ph.D) Serap Canlı

EK LİSTE 4

<p>Prof. Dr. Salim Hızıroğlu Doç. Dr. Atilla Atik Dr. Öğr. Üyesi Ali İhsan Kaya Dr. Öğr. Üyesi Alper Uzun Dr. Öğr. Üyesi Seyran Palabaş Uzun Dr. Öğr. Üyesi Güngör Karakaş Dr. Öğr. Üyesi Gümüş Funda Gökçe Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Yeşilayer Dr. Öğr. Üyesi Alaettin Keçeli Dr. Öğr. Üyesi Engin Kılıç Dr. Öğr. Üyesi Öznur Özden Dr. Öğr. Üyesi Şahin Palta Dr. (Ph.D) Burcu Ak Çimen Dr. (Ph.D) Erhan Kahya</p>	<p>Dr. (Ph.D) Ceyhan Hacıoğlu Dr. (Ph.D) Fatih Kar</p> <p><u>SPOR BİLİMLERİ</u></p> <p>Prof. Dr. Fatma Çelik Kayapınar Prof. Dr. Kürşat Karacabey Prof. Dr. Nevzat Mirzeoğlu Doç. Dr. Abdurrahman Kepoğlu Doç. Dr. Ali Serdar Yücel Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Özdemir Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Tezcan Kardeş Dr. Öğr. Üyesi Şengül Demiral Dr. Öğr. Üyesi Ali Gürel Göksel Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Şadan Ökmen Dr. Öğr. Üyesi Ferhat Üstün Dr. Öğr. Üyesi Serhat Özdenk Dr. (Ph.D) Mehmet Behzat Turan Dr. (Ph.D) Turan Çetinkaya Dr. (Ph.D) Özkan Güler</p>
--	---